

9

Begroting Veiligheid en Justitie

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Veiligheid en Justitie (VI) voor het jaar 2017.**

De voorzitter:

Ik heet de minister en de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie van harte welkom.

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De heer Van Nispen (SP):

Voorzitter. Mijn zoontje van 3 maakt weleens een bouwwerk. Als er iets misgaat of als het net niet helemaal gaat zoals hij wil, slaat hij de hele toren in elkaar, want dan is hij kwaad. Als vader zeg je dan: je krijgt niet altijd helemaal je zin; het in elkaar slaan van je hele bouwwerk helpt niet echt want dan heb je namelijk helemaal niks. Ik moest hieraan denken toen ik de minister aan het werk zag met de Wet organisatie hoogste bestuursrechtspraak. Hij was er bijna, maar toen nam de Kamer amendementen aan. Het ging dus niet precies zoals de minister het wilde. Toen trok de minister de hele wet dus maar in. Alles voor niets. De wetgevingscapaciteit, de onrust bij de colleges en de rechters en we zijn weer terug bij af. De minister gooide dus zijn eigen bouwwerk in. Mijn zoontje is 3, maar deze minister niet. Verondersteld mag worden dat de minister wijzer is en overigens ook meer respect heeft voor de democratische besluitvorming in de Tweede Kamer.

Het project bestuursrechtspraak is dus mislukt. Ik kom zo op de vorming van de nationale politie, ook een bouwwerk dat echt nog niet staat. Er was echter meer dat de afgelopen tijd niet goed ging. Ik noem bijvoorbeeld de rechtspraak, die onder druk staat. Het organiseren van rechtsbijstand bij de ZSM-werkwijze is niet gelukt. Het verbeteren van de toegang tot het recht is ook niet gelukt. Enorme bezuinigingen hierop heeft de Kamer zelfs tegen moeten houden. Ik noem verder de grote bezuinigingen op het Openbaar Ministerie en het Nederlands Forensisch Instituut en de kwaliteit van de lijkschouwing om misdrijven niet te missen. De SP heeft daar twee jaar geleden al vanaf deze plek uitgebreid aandacht voor gevraagd. Daar is in de tussentijd niets aan gedaan. Het ophelderingspercentage ligt nog steeds rond de 25. Dat is dus veel te laag. Het aantal veroordeelden dat vrij rondloopt, is veel te hoog. Mijn eerste vraag aan deze VVD-minister is dan ook: hoe vond u nu eigenlijk zelf dat het ging?

En wij hadden gedoe, heel erg veel gedoe. Ik noem: de bonnetjesaffaire, de deal met drugs crimineel Cees H., het onterecht door het slijk halen van MH17-professor Maat, de foto van Volkert van der G. en de debatten over terroristische aanslagen waarbij de informatie steeds niet op de juiste plek terecht kwam. Er zijn periodes geweest waarin er letterlijk geen week voorbijging of er was weer gedoe. Hoe kijkt de minister hier zelf op terug? Wat heeft dit alles nou gedaan met het vertrouwen?

De evaluatie van zes jaar VVD op het ministerie van Veiligheid en Justitie valt dan ook niet goed uit voor de VVD. De VVD heeft slecht gezorgd voor de rechtsstaat. De VVD is niet goed omgegaan met de veiligheid in ons land. De VVD heeft het vertrouwen in het ministerie van Veiligheid en Justitie geen goed gedaan en de VVD laat een riskante begroting achter waar gaten in zitten. Dat laatste bevestigt de Algemene Rekenkamer. De begroting is dus riskant. Tegenvallers kunnen worden verwacht, onder andere bij de nationale politie en de rechtspraak. Hun eigen vermogen is de afgelopen jaren al uitgeput. Waarom doet de minister dat? Hoe groot zijn deze risico's op de begroting eigenlijk? Waarom presenteert deze minister nu nog nieuwe bezuinigingsplannen, dubieuze bezuinigingsplannen? Ik verwijs naar het betalen van een heffing door mensen die onder curatele staan. Ja, er zijn miljoenen beschikbaar gekomen waarmee belangrijke zaken worden gedaan, maar dat extra geld is geen extra geld; er gaat minder geld af. Het is toch een beetje alsof je een veel te diepe kuil hebt gegraven en een schouderklopje verwacht als je daarin weer een paar scheppen zand teruggooit.

Dat de minister goed is in het laten instorten van zijn eigen bouwwerken kunnen wij ook zien aan het bouwwerk van de nationale politie. De enige fundering van dit bouwwerk die nog wel staat als een huis, is het personeel zelf. Het plan dat in essentie goed was, blijkt rampzalig te zijn uitgevoerd. Kent u de beloftes van de nationale politie nog? Zij waren: minder bureaucratie, meer dienstverlening, betere ICT en meer agenten in de wijk en op straat. Vraag een willekeurige diender ernaar. Die zal aangeven dat er niks is terechtgekomen van deze beloftes.

En kent u de verkiezingsbeloftes van de VVD in 2012 nog? "Op veiligheid moet je niet bezuinigen". Belofte gebroken. Nog zo een: "Blauw hoort op straat, niet achter een bureau". Ja, de VVD zet wel politieagenten op straat, alleen iets te letterlijk. Ze sluit 200 politiebureaus en schrapt 2.500 agenten. Onbegrijpelijk. Er zijn op dit moment nog steeds te weinig wijkagenten. De wijkagenten die er zijn, zijn nog steeds druk bezig met andere taken, terwijl de politie juist haar informatiepositie in de wijken zou moeten behouden, zeker gezien de terroristische dreiging. Hier faalt het kabinet echt fors. Erkent de minister dat?

Om het agenten nog moeilijker te maken om in hun wijken te zijn, sluit het kabinet ook de helft van alle politiebureaus. Blauw trekt zo steeds meer de wijken uit. Aangifte doen in de buurt wordt veelal onmogelijk. Agenten zeggen zelf ook dat ze het contact met de wijken verliezen. Dit terwijl toegankelijkheid echt essentieel is. Het levert ook nog eens gevaarlijkere situaties op voor burgers en politiepersoneel zelf, omdat de aanrijtijden langer worden. Nu horen we dat de minister ook wil bezuinigen op mobiliteit. Hoeveel gaat er nu nog op mobiliteit bezuinigd worden? Wat betekent dit voor het wagenpark van de politie?

Ook de ICT is bij de politie nog steeds niet op orde. Mensen moeten nog steeds werken met computers uit het Flintstonetijdperk. De servers zijn inmiddels aan grondig onderhoud toe. De basis is eigenlijk een bende. Een filmpje afdraaien op een bureau is gewoon een onmogelijke taak. Kan de minister aangeven hoe en per wanneer hij dit gaat oplossen?

Agenten staan dag in, dag uit in de frontlinie maar zijn onvoldoende getraind. De parate kennis van agenten is nog

steeds onvoldoende. Het achterstallig onderhoud is groot. Maar de bezuinigingen op het politieonderwijs zijn ook groot. Wat gaat de minister doen om dit op te lossen?

Gelukkig kwam er door druk vanuit de gehele oppositie geld voor de politie. De politie kan nu de winkel openhouden. Maar voor alles wat ik net noemde, is geen geld. Innovatie om de boeven te kunnen bijbenen? Geen geld. De reserves van de nationale politie zijn drastisch geslonken en tegenslagen kunnen dus niet meer worden opgevangen. Daarmee neemt de minister een risico, ook financieel. Waarom doet de minister dat?

Wat nu als de politie wel goed gaat functioneren en op volle toeren gaat draaien? Dan is het vervolg in de strafrechtketen daar niet goed op voorbereid, want ook op het Openbaar Ministerie is de afgelopen jaren fors bezuinigd. We vragen steeds meer van ze, maar we geven ze steeds minder budget. Dat is onverstandig, als je tenminste meer in plaats van minder boeven wilt vangen, zoals de SP wil.

Ik heb nooit goed begrepen waarom er zo hard op het Nederlands Forensisch Instituut, het Nederlandse CSI, bezuinigd moest worden, zeker omdat er technisch gezien steeds meer mogelijk is. Zo fors snoeien op het NFI staat toch haaks op de ontwikkeling dat er steeds meer mogelijk is? Door de bezuinigingen op het NFI moesten er 75 mensen vertrekken. Nu moet er weer personeel worden geworven en opgeleid. Wat een kapitaalvernietiging!

In sommige zaken ontstaan later twijfels. Was een zelfmoord niet toch een misdrijf? De SP vindt dat de mogelijkheden voor nabestaanden om het dossier te laten onderzoeken moeten worden uitgebreid, in het belang van de waarheidsvinding en de rouwverwerking. Ik krijg hierop graag een reactie van de minister, want ik overweeg hierover een motie in te dienen in tweede termijn.

De rechtspraak wordt te krap gefinancierd. Sinds de VVD in 2010 de bewindspersonen voor Veiligheid en Justitie levert, worden minder zaken vooraf gefinancierd dan uit de afspraken voortvloeit. Het eigen vermogen is inmiddels nul, terwijl we weten dat er extra kosten zijn te verwachten. Belangrijk is vooral de vraag: wat doet dit alles met de kwaliteit van de rechtspraak, de productiedruk bij de rechtbanken en de werkdruk bij de rechters? Kunnen zij nog de tijd nemen die nodig is voor goede rechtspraak? Dat mogen mensen die voor de rechter staan verwachten. Ik krijg hierop graag een reactie. Is er wel financiële ruimte voor de rechtspraak van de toekomst? Dan gaat het om maatschappelijk effectieve rechtspraak die ertoe doet, zoals de spreekrechter en de regierechtter bij echtscheidingen. Ook hierop krijg ik graag een reactie.

De SP stelt voor om voortaan een aparte discussie te voeren over de rechtspraak, onze derde staatsmacht in de trias politica. Daarom heeft de SP een initiatiefwetsvoorstel ingediend waarin de begroting van de rechtspraak wordt losgekoppeld van de begroting van het ministerie. De rechtspraak is geen uitvoeringsorganisatie. Een aparte begroting doet meer recht aan de onafhankelijke positie van de rechtspraak.

Justitiële dwalingen zijn een ramp voor de rechtsstaat. Hoogleraar Ton Derksen publiceerde vorige week een boek met als conclusie dat er veel meer mensen onschuldig in de gevangenis zitten dan we tot nu toe denken. De SP vindt

dat we dit heel serieus moeten nemen. We moeten het in ieder geval makkelijker maken dan nu om onterechte veroordelingen te herstellen. De drempels zijn nu te hoog.

Ten eerste, waarom is het criterium voor herziening dat het moet gaan om een novum? Serieuze twijfel aan de veroordeling zou voldoende moeten zijn om een afgesloten strafzaak heropend te krijgen. Ten tweede, de SP stelt voor dat er een fonds komt om twijfelachtige veroordelingen te onderzoeken. Geld mag nooit een reden zijn dat de ene persoon onschuldig vast blijft zitten en de ander niet. Ten derde, een herziening van de justitiële dwaling mag geen jaren duren. Er moeten termijnen aan worden verbonden. Ik krijg graag een reactie van de minister op deze voorstellen. Deelt de minister de mening dat we de kans dat onschuldige mensen vastzitten en echte daders vrij rond blijven lopen, zo klein mogelijk moeten maken?

Met de toegang tot het recht is het niet goed gesteld. In de eerder uitgebrachte notitie Recht op recht pleit de SP voor lagere eigen bijdragen en ruimere inkomensgrenzen voor gesubsidieerde rechtsbijstand. Een ander belangrijk punt waar ook het midden- en kleinbedrijf tegen aanloopt, is dat het recht aan je zijde hebben en je recht krijgen nog steeds twee verschillende dingen zijn. Voor een niet-betaalde vordering van €501 moet een ondernemer €471 aan griffierecht betalen. Dat kan natuurlijk niet. Wanbetalers worden zo beloond en dat is een slechte zaak. De SP roept de minister op om in het griffierecht met een extra staffel te komen voor dit soort vorderingen, in het belang van het mkb.

Na het afbraakplan voor het gevangeniswezen hangt er een enorm zwaard van Damocles boven het gevangeniswezen van nog meer afbraak en nog meer sluitingen. Hoe staat het met de uitvoering van de aangenomen motie-Kooiman (24587, nr. 666), waarin geëist wordt om niet over te gaan tot sluiting of gedeeltelijke sluiting van gevangenis? Wij horen geluiden dat gevangenis nog steeds half worden ontmanteld. Ik krijg hierop graag een reactie van de staatssecretaris.

Door het afbraakbeleid van dit kabinet is er nu een tekort aan operationele capaciteit in het gevangeniswezen. Als oplossing worden nu beveiligers ingehuurd die nog nooit met gedetineerden hebben gewerkt of een gevangenis van binnen hebben gezien, of er wordt gevraagd om nog meer mensen in één cel te stoppen. Dit levert gevaarlijke situaties op voor het personeel en voor gedetineerden. Stopt de staatssecretaris met deze slechte halve maatregelen? Wanneer komt hij met een structurele oplossing?

Wat de SP natuurlijk vrolijk stemt, is dat er nu een meerderheid lijkt te zijn voor het reguleren van de achterdeur van de coffeeshops. De meerderheid van het VVD-partijcongres heeft daar namelijk voor gestemd. Dat is heel goed. Hoe ziet de minister dat slimme reguleren?

Terug naar de begroting. Er wordt heel veel wegbezuinigd, zoals belangrijke subsidies voor preventie en meldpunten, waardoor boeven kunnen worden gevangen en slachtoffers worden voorkomen, en alternatieven voor traditionele gerechtelijke procedures. De minister schrikt dus echt een heleboel, omdat er op dit moment volgens hem even geen geld voor is, in de wetenschap dat dit op termijn meer kost en meer maatschappelijke schade aanricht dan dat je nu

bezuinigd. Draai dit terug. Ik vind dit kortetermijnpolitiek waar je akelig van wordt. De SP doet hier niet aan mee.

Daarom hebben wij een aantal amendementen ingediend. De SP stelt voor de Stichting Geschillencommissies voor Consumentenzaken te blijven financieren, omdat wij het belangrijk vinden dat consumenten op een laagdrempelige en goedkope manier hun recht kunnen halen. Wij willen dat de rechtersvakbond, de NVvR (Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak), als kritische tegenmacht van het ministerie niet verzwakt wordt, zoals de minister wil, en kritisch kan blijven adviseren over wetgeving.

De SP wil meer investeren in het Meldpunt Kinderporno, omdat wij het belangrijk vinden dat dit meldpunt de dramatische toename aan meldingen over kinderpornografisch materiaal kan bijhouden.

Met een bijdrage aan vertrouwensplek Sektesignaal wil de SP ervoor zorgen dat Sektesignaal de belangrijke werkzaamheden voor slachtoffers van misstanden binnen sektes kan blijven voortzetten. Dat voortzetten van belangrijk werk geldt ook voor de Speciaal Rapporteur van de VN die ervoor zorgt dat kinderhandel, kinderprostitutie en kinderpornografie beter aangepakt kunnen worden.

Op al deze belangrijke onderwerpen hebben collega Kooiman en ik voorstellen ingediend. Daarnaast hebben we voorstellen mede ingediend om ervoor te zorgen dat het Meldpunt Discriminatie Internet op peil blijft, de subsidie voor het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid behouden blijft en mediation in het strafrecht blijft voortbestaan. Die amendementen van collega's Marcouch, Tellegen en Recourt hebben we medeondertekend.

Dit was de laatste keer dat we een begrotingsbehandeling hadden met bewindspersonen van de VVD op het ministerie van V en J; echt de laatste keer. Dat zeg ik niet alleen omdat er verkiezingen aankomen, maar ook omdat het ministerie van V en J gesplitst moet worden. Dit ministerie, in deze vorm, met deze naam houdt op te bestaan, wat ons betreft. Ik wil de VVD in ieder geval niet terugzien op dit ministerie. Het heeft lang genoeg geduurd.

Mevrouw Gesthuizen (SP):

Voorzitter. Je zou misschien denken dat er, na zo veel terechte kritiek, nu een heel positief verhaal komt, maar helaas, dat is niet het geval. Ook ik zal veel kritische vragen stellen aan het kabinet over asiel, fraudebestrijding en privacy, al zit er zeker ook wel ergens een compliment verstopt.

Libanon vangt al jarenlang ruim anderhalf miljoen vluchtelingen op. Anderhalf miljoen vluchtelingen! Een kwart van de bevolking is daar vluchteling. Kenia huisvest in het grootste vluchtelingenkamp ter wereld, Dadaab, al heel lang honderdduizenden mensen. Ook andere landen in conflictregio's, zoals Ethiopië, waar leden van de commissie voor Veiligheid en Justitie onlangs nog waren, Rwanda en Turkije, vangen structureel en incidenteel enorme vluchtelingenstromen op, zo goed en zo kwaad als dat maar kan. Landen als Libanon en Kenia kijken naar Europa en zien dat fort Europa zich steeds verder sluit. Europa is bang en boos en laat anderen het werk opknappen: als er maar minder vluchtelingen naar Europa komen. Dat is helaas ook het cynische doel van dit kabinet: minder, minder, minder

vluchtelingen. Dat wil het kabinet-Rutte regelen. Voor een belangrijk deel lukt dat het kabinet ook, zo blijkt uit recente cijfers. Zeg nu eerlijk: er is ook weinig weerstand te verwachten van mensen die ver weg vastzitten in tentenkampen of, erger, op straat moeten zien te overleven. De Turkijedeal werkt in die zin dat Europa minder vluchtelingen hoeft op te vangen. Turkije schiet op Syriërs die proberen de grens over te steken. Griekenland is verworpen tot een openluchtgevangenis, waar ruim 60.000 vluchtelingen geen kant op kunnen. De vluchtelingenkwestie toont het falen van de Europese Unie. In plaats van samen te werken om problemen op te lossen en leed te verzachten, wijzen de lidstaten naar elkaar, knijpt de EU een oogje dicht en zet zij haar eigenwaarde in de uitverkoop. De regering hier juicht om de lagere instroom van de laatste maanden, terwijl ik zou willen dat we wat meer aandacht zouden hebben voor internationale solidariteit. Ik vind het treurig, maar niet vreemd dat een land als Kenia scherp in de gaten houdt wat Europa doet en helaas het Europese voorbeeld lijkt te willen volgen: het wil het kamp bij Dadaab sluiten. Het mantra "opvang in de regio is het beste" is vaak waar. Zeker voor noodhulp is het een waarheid als een Hollandse koe. Veel regio's barsten echter uit hun voegen. In dit soort extreme situaties moet Nederland vooroplopen en meer mensen willen hervestigen. Graag krijg ik hierop een reactie.

Een tekenend voorbeeld van de manier waarop de regering probeert de situatie in de wereld zo veel mogelijk te negeren, is de wijze waarop recentelijk werd omgegaan met vluchtelingen uit Jemen. Op 12 augustus 2015 werd voor hen een besluit- en vertrekmoratorium ingesteld. Op 7 juli 2016 kwam een schokkend ambtsbericht uit over de veiligheidssituatie in Jemen. Eind april van dit jaar hadden ruim 21 miljoen Jemenieten humanitaire hulp nodig. De helft van hen was kind. Het besluit dat Jemenieten niet teruggestuurd kunnen worden en daarom een tijdelijke verblijfsvergunning dienen te krijgen op grond van artikel 15c van de Kwalificatierichtlijn werd echter pas vorige week bekend. Toen hadden de Jemenieten in ons land al vijftien maanden in onzekerheid verkeerd; ze hadden niet mogen werken of integreren. Hoe kan het dat er maanden tussen het verschijnen van het nieuwe ambtsbericht en het uiteindelijke besluit zitten? Welke politieke overwegingen zitten hier achter? Is het kabinet bang voor een nieuwe grote toestroom, zoals die vanuit Syrië een jaar geleden? Graag krijg ik hierop een reactie. Diezelfde onzekerheid kennen ook de uitgeprocedeerde vluchtelingen over wie de staatssecretaris de afgelopen week zei dat de onderhandelingen, beter bekend als de bed-bad-broodonderhandelingen, mislukt waren. Wat gaat er nu met hen gebeuren?

Waar de regering wel snel mee was, was de ontmanteling van de azc's, het ontslag van IND-medewerkers en het stoppen van het zelfzorgarrangement. De instroomcijfers zijn gedaald en zonder omhaal wordt het systeem ontmanteld. De crisisnoodopvang moest vorig jaar in dagen en soms zelfs in uren uit de grond gestampt worden. Groepen burgers voelden zich overvallen. Vluchtelingen waren radeloos, omdat zij maanden op hun procedure of gezinshereniging moesten wachten. Gaan we dat straks weer meemaken? Ik hoop dat het conflict in Syrië snel tot een einde komt, maar vorige week zijn alle ziekenhuizen in Aleppo gebombardeerd! Allemaal! Het verbaast mij niet dat mensen zich genoodzaakt zien te vluchten. Is de staatssecretaris bereid om een reservecapaciteit van 3.000 bedden aan te houden? Regeren is immers vooruitzien.

Gisteren konden VVD en PvdA nog gezamenlijk voorkomen dat de Kamer zou debatteren — dit debat was door de heer Verhoeven aangevraagd — over uitspraken van Erdogan over het opengooien van de grenzen. Dat hebben ze geblokkeerd, maar het zijn wel uitspraken waarmee we rekening moeten houden. Hoe zal de situatie, staatssecretaris, er in Nederland uitzien als dit wel gebeurt?

Misdaad volgt in veel gevallen geld — deze vragen stel ik aan de minister — en andersom. Onze aandacht voor financieel-economische delicten moet in deze tijd dan ook bijzonder hoog zijn. Vorig jaar meldde de Financial Intelligence Unit dat dossiers bij opsporingsdiensten door capaciteitsgebrek blijven liggen. De minister verzekerde mij dat dit beter is geworden. Fijn! Dus heb ik zelf mijn licht maar opgestoken. Ik was onder de indruk van de manier waarop de FIU zich aan mij wist te presenteren en ik ben ervan overtuigd dat daar heel goed en belangrijk werk wordt gedaan. Aan de minister maar vooral via de minister een compliment voor de mensen die bij deze dienst werken!

Toch blijkt dat nog altijd de behandeling van veel zaken lang op zich laat wachten en dat er een voorkeur is om die zaken op te pakken die het kansrijkst zijn. Dat houdt natuurlijk risico in, want niet alleen de simpelste zaken zijn het waard om opgespoord en uitgeplozen te worden. Mag ik hierop een reactie van de minister?

De FIU kampt met een capaciteitstekort. Ze zijn voorzien van 57 fte's, maar idealiter zouden dat er 80 zijn. De minister zou kijken naar meer capaciteit voor onderzoek naar terrorismefinanciering door de FIU, maar hoe zit het met witwassen? Laten we beginnen met 10 extra fte's. Dat kost een miljoen maar deze mensen betalen zichzelf dubbel en dwars terug.

Bij de fraudebestrijding wil het kabinet te vaak voor een dubbeltje op de eerste rang zitten, neem bijvoorbeeld de karige financiering van de Fraudehelpdesk. Waarom blijft het kabinet zo terughoudend? Ziet de minister zelf niet de noodzaak en de voordelen van goede voorlichting aan burgers en bedrijven en aan diegenen die het slachtoffer zijn geworden van fraudeurs? Mag ik in herinnering roepen dat we het over vele miljarden per jaar hebben, die niet alleen de samenleving aan schade oploopt maar ook de Nederlandse fiscus?

Tot slot wil ik een paar vragen stellen over privacy. Privacy is van levensgroot belang voor alle mensen. We kunnen ons leven niet leiden zonder. Het is een van de kernelementen van onze rechtsstaat dat je niet zomaar mag worden gevolgd of afgeluisterd, dat de inhoud van je post geheim is en dat je weet dat er niemand meekijkt als je op het internet surft. Maar deze regering heeft weinig op met privacy en de privacy van alle Nederlanders ligt dan ook al jaren onder vuur. Het ongericht verzamelen van telecommunicatiegegevens, het mogelijk maken van hacken door opsporingsdiensten, het goedkeuren van gegevensuitwisseling met de VS: dat is waar de regering voor stond. Ze doet dat allemaal onder luid protest van Nederlandse en Europese toezichthouders, want veel maatregelen die de privacy aan gort helpen in een poging de samenleving veiliger te maken, creëren juist meer onveiligheid.

Grote bergen data vergroten het risico op identiteitsfraude. Het bewust creëren of benutten van kwetsbaarheden in software of het vernietigen van encryptie maken ICT een

makkelijker doelwit voor criminelen die zelf natuurlijk alweer op een andere manier in het geheim met elkaar communiceren. Is het misschien vanwege al deze steekhoudende kritiek van onder meer de Autoriteit Persoonsgegevens dat diezelfde autoriteit maar zo zuinigjes wordt gefinancierd? Naar aanleiding van de algemene verordening gegevensbescherming wordt er wel onderzoek gedaan naar de gevolgen voor de taakuitvoering en de werklast van de autoriteit. Dit jaar zou het rapport klaarstaan. Hoe staat het daarmee? De minister zou naar aanleiding van het rapport bekijken of er per 2018 geld vrijgemaakt zou kunnen worden. Ik vind dat te laat en daarom overweeg ik een motie.

Mevrouw Tellegen (VVD):

Voorzitter. Ook het afgelopen jaar hebben wij hier vaak over de veiligheid in ons land gesproken. We spraken over de politie die met man en macht 24 uur per dag werkt aan die veiligheid en over al die andere mensen die zich inzetten om ons land veilig te maken en te houden. Ik noem de mensen van de brandweer, die van de reddingsbrigade, die van de rechtspraak, die van de FIOD, de mensen van de KMAR en die van de douane. IK noem de boa's, de particulier beveiligers, de mensen van het OM en ga zo maar door. Ik mis er ongetwijfeld een heleboel.

We hebben gesproken over wetten die nodig bleken om nog meer werk te kunnen maken van het aanpakken van criminaliteit en misdaad. En we hebben gesproken over belangrijke maatregelen in de strijd tegen terreur, om de kans op een aanslag in ons land zo klein mogelijk te maken. Het is vooral die strijd tegen terreur geweest, die dreiging vanuit jihadistische hoek, die er het afgelopen jaar toe heeft geleid dat onze veiligheid nationaal of internationaal in het geding was. Denk aan de vele keren dat we met elkaar debatteerden nadat er aanslagen waren gepleegd in onder andere Parijs en Brussel. De beelden daarvan zullen nog lang op ons netvlies staan en die deden en doen ons beseffen dat zo'n aanslag even goed in Nederland had kunnen plaatsvinden.

Naast de terroristische dreiging zorgden andere ontwikkelingen buiten onze grenzen voor een onveilig gevoel hier thuis. Denk aan de demonstraties in ons land die volgden na de coup in Turkije of denk aan de asielproblematiek met de vele rellen in relatie tot de komst van azc's tot gevolg. Het zijn ontwikkelingen die ertoe hebben geleid dat mensen zich zorgen maken en dat ze zich onveilig voelen. De portefeuille veiligheid is dan ook niet zomaar een portefeuille; het onderwerp raakt aan de kern van ons bestaan. Veiligheid is het fundament van onze samenleving. Mensen willen veilig zijn en zich veilig voelen. Ze willen veilig leven, veilig wonen en veilig werken. Daar gaat het om. Zeker in deze onzekere tijden waarin er sprake is van onveiligheid binnen en buiten onze grenzen, willen ouders dat hun dochters veilig naar school kunnen fietsen zonder dat zij worden lastiggevallen, willen kleuters naar de intocht van Sinterklaas zonder dat zij onder de voet worden gelopen door vechtende demonstranten, willen ouderen veilig over straat zonder dat ze worden beroofd, willen conducteurs in de trein veilig hun werk kunnen doen zonder belaagd te worden, willen winkeliers van hun winkel niet een vesting hoeven maken tegen roofovervallen, willen vaders met hun zonen veilig naar een voetbalwedstrijd en willen twee mannen in het openbaar hand in hand over straat kunnen lopen.

Het is dit veiligheidsgevoel dat onder druk staat, dat niet langer vanzelfsprekend is en waarvoor we dus moeten knokken. Zonder veiligheid is er namelijk geen vrijheid en daarmee is veiligheid de belangrijkste taak van de overheid. Alle 17 miljoen mensen in ons land kunnen alleen genieten van hun vrijheid als hun veiligheid op orde is. Het is al vaak gezegd: die veiligheid kunnen wij helaas niet garanderen. Wel kunnen we er alles aan doen om ons land zo veilig mogelijk te maken.

En als we terugkijken op de afgelopen jaren, constateren we dat we op tal van terreinen voortgang hebben geboekt: de criminaliteitscijfers van de zogenaamde high impact crimes zijn gedaald, de integrale aanpak van ondermijnende criminaliteit en georganiseerde criminaliteit werpt zijn vruchten af, in de strijd tegen terreur ligt er een heel breed en stevig pakket aan maatregelen om de kans op een aanslag zo klein mogelijk te maken en op het gebied van het opslaan van persoonsgegevens zijn er wetten aangenomen die het onder strikte voorwaarden mogelijk maken om gegevens van potentiële criminelen langer te bewaren. Belangrijke wetsvoorstellen als het wetsvoorstel Computer-criminaliteit III en dat over de inlichtingen- en veiligheidsdiensten worden hopelijk nog deze kabinetsperiode behandeld. Last but not least: er komt in deze begroting 450 miljoen bij voor veiligheid en voor de bestending en de versterking van de rechtsstaat.

De heer Verhoeven (D66):

Ik hoorde mevrouw Tellegen in de afgelopen minuten het woord "veiligheid" heel vaak gebruiken. Ik denk dat ze het wel een keer of honderd genoemd heeft. Blijkbaar vindt de VVD veiligheid belangrijk en dat zegt mevrouw Tellegen ook. Daar ben ik blij om. Alleen is de VVD deze periode op Veiligheid en Justitie begonnen na een verkiezing waarin ze zei: op veiligheid moet je niet bezuinigen. De VVD zegt dus dat veiligheid het allerbelangrijkste is wat er is, en dat ze op veiligheid niet gaat bezuinigen. Toch is er in 2013 een persbericht uitgegaan dat er ruim 1 miljard op veiligheid bezuinigd is. Als de VVD veiligheid zo belangrijk vindt, waarom is er dan zo fors op bezuinigd de afgelopen periode?

Mevrouw Tellegen (VVD):

De heer Verhoeven weet heel goed hoe wij deze kabinetsperiode begonnen. Er lag een opdracht om 50 miljard om te buigen, zoals wij dat in jargon zeggen. 50 miljard! Daarin heeft ieder ministerie zijn verantwoordelijkheid genomen. Veiligheid en Justitie kon toen niet zeggen: wij doen daar niet aan mee. Waarom zouden we wel bezuinigen op zorg, maar Veiligheid en Justitie uitsluiten? Iedereen heeft daarin zijn verantwoordelijkheid genomen, zo ook Veiligheid en Justitie.

De heer Verhoeven (D66):

Ik begrijp heel goed dat je soms voor een zware opgave staat als je regeringsverantwoordelijkheid neemt. De vraag is waarom de VVD van tevoren heel nadrukkelijk tegen heel Nederland heeft gezegd: op veiligheid moet je niet bezuinigen. Dat is niet het enige. De VVD zei ook: voortaan straf voor iedereen die straf verdient, en wat blijkt nu: in 2015 liepen 12.000 veroordeelden gewoon vrij rond. Criminelen gaan vrijuit vanwege de werkdruk van het Openbaar Ministerie. De recherche komt kwaliteit tekort. Er zijn allerlei

rapporten waaruit blijkt dat er helemaal geen straf is voor iedereen die straf verdient, en er is dus wel fors bezuinigd op veiligheid door de VVD. Dus ja, wij staan hier nu de begroting te behandelen, het is de laatste keer. De heer Van Nispen zei het al: gelukkig. Ik ben er zelf ook heel opgelucht over dat dit de laatste keer is, maar waarom heeft de VVD dit zo aangepakt? Waarom wel zeggen dat je veiligheid gaat geven en het vervolgens gewoon niet doen?

Mevrouw Tellegen (VVD):

Zoals ik al zei: ook het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft zijn bijdrage geleverd aan de 50 miljard die dit land moest ophoesten om het financieel gezond te krijgen. Als ik terugkijk naar wat er inmiddels is gebeurd om dat bedrag weer op te plussen, dan is dat heel wat. Ik neem u even mee door de jaren heen. In februari 2015 128 miljoen structureel erbij. In november 2015 250 miljoen structureel erbij. In mei 2016 48,5 miljoen structureel erbij. En nu, 450 miljoen structureel erbij. Dus waar het ministerie kon, heeft het ook daadwerkelijk meteen weer geld erbij gestopt.

De voorzitter:

Tot slot.

De heer Verhoeven (D66):

Dit is een beetje een dubbele boodschap. Eerst zeggen dat je de regeringsverantwoordelijkheid moet nemen en dat je dus ook moet bezuinigen op veiligheid — die veiligheid waarvan je de mond vol hebt en die je zo belangrijk vindt — en dat dat volstrekt logisch is. En dan zeggen dat je heel veel geld hebt teruggegeven nadat je die bezuiniging hebt gedaan; natuurlijk minder dan je eraf gehaald hebt. En door wie is dat gekomen? Met name door de oppositie, die eindelijk tegen het kabinet en tegen de coalitie gezegd heeft: doe nou wat aan die veiligheid. Laten we dus constateren dat de VVD veiligheid helemaal niet zo belangrijk vond, totdat de oppositie tegen de VVD zei: dit loopt op alle fronten mis. De AIVD, de recherche, de wijkagent, iedereen komt tekort om zijn werk goed te kunnen doen. Al die mensen die in de frontlinie staan en waar mevrouw Tellegen altijd van zegt dat ze zulk goed werk doen, kregen te weinig geld. Nu zegt de VVD: ja, dat hebben we allemaal weer goedge maakt.

Mevrouw Tellegen (VVD):

En zo is het.

De heer Van Nispen (SP):

Ik vind wel dat we hier aan elkaar mogen vragen om eerlijk te zijn. Mevrouw Tellegen heeft het over 450 miljoen extra. Gaat de begroting van Veiligheid en Justitie door de jaren heen netto nou omhoog of omlaag? Er is een miljard bezuinigd. Nu komt er inderdaad wat geld bij. Dan kun je toch niet spreken van extra geld? Dan wordt er toch nog steeds gewoon bezuinigd?

Mevrouw Tellegen (VVD):

Er worden mij woorden in de mond gelegd. Ik heb het niet over extra geld. Ik heb alleen gezegd dat wij onze verantwoordelijkheid hebben genomen en dat wij een enorme

opgave hadden. Die hebben we met ons allen op ons genomen, ook V en J. Waar het kon is er geld bij gekomen om het gat weer wat te dichten. Ik constateer dat er met deze begroting een bedrag van 450 miljoen bij komt voor veiligheid. Dus ja, we zitten in een opwaartse spiraal. We komen uit een enorme financiële crisis. Ik heb net heel goed naar het pleidooi van de heer Van Nispen geluisterd. Daar word je spontaan depressief van. In de wereld die hij schetst, is het allemaal kommer en kwel, leven we hier in een bananenrepubliek en gaat het ongeloflijk slecht, op alle fronten, waar we ook naar kijken.

De heer Van Nispen (SP):

Dit is heel interessant. Ik heb net vijftien constructieve voorstellen gedaan om de rechtsstaat te versterken en de veiligheid te verbeteren. Ik sta hier om een vraag te stellen aan mevrouw Tellegen van de VVD. De VVD is er verantwoordelijk voor dat er de laatste jaren snoeihard, maar dan ook echt snoeihard is bezuinigd op Veiligheid en Justitie. U zei wel degelijk ... U zei het net weer in uw antwoord: er komt 450 miljoen euro bij. Wees dan ook eerlijk. Vertel het hele verhaal. We zitten niet in een stijgende lijn. Nee, we zitten in een dalende lijn. De begroting gaat gewoon jaarlijks naar beneden, in totaal. Ik wil dat we daar eerlijk over zijn en dat we dat met elkaar vaststellen. Ik wil ook erkenning voor het feit dat het CDA, D66, de SP en andere partijen het kabinet ertoe hebben gedwongen om dat extra geld uit te trekken, omdat het zo echt niet langer kon.

Mevrouw Tellegen (VVD):

Ik weet niet waar de heer Van Nispen naar op zoek is. Ik heb gezegd dat er een taakstelling lag die ook voor V en J gold. Die gold voor alle ministeries. Die verantwoordelijkheid hebben we genomen.

De voorzitter:

Tot slot.

De heer Van Nispen (SP):

Die taakstelling van 50 miljard is geen natuurramp die je overkomt, maar een politieke keuze. Het is een politieke keuze geweest om zo hard te bezuinigen op Veiligheid en Justitie. Dus doe nou niet alsof dat ons is overkomen. Wek ook niet de suggestie dat er extra geld bij komt. Dat is niet zo. Er is heel hard bezuinigd. Dat is een politieke keuze geweest. Daar gaat de VVD gewoon mee door, want er wordt geen trend gekeerd. Er komt geen geld bij. Er gaat iets minder geld af. Dat is het verhaal.

Mevrouw Tellegen (VVD):

Ik ga door.

Voorzitter. Zijn we er daarmee? Nee, absoluut niet, want veiligheid is nooit af. We willen dat mensen het nu ook daadwerkelijk gaan zien, gaan merken. Op tal van terreinen zijn we op de goede weg, maar nieuwe uitdagingen en nieuwe veiligheidsrisico's liggen op de loer. Als het aan de VVD ligt gaan we verder in de strijd tegen terreur en zetten we alles op alles om terrorisme, jihadisme en radicalisering in Nederland tegen te gaan. Als het aan de VVD ligt, moet het gezag terug op straat, gaat het om meer maar ook om

beter blauw, en moeten we ons stevig voorbereiden op de misdaad van de toekomst.

Allereerst de strijd tegen terreur. Ik zei het al. Het afgelopen jaar is Europa opgeschrikt door een reeks aanslagen. Daar waar onze buurlanden nu pas maatregelen beginnen te nemen, loopt Nederland voorop. Er ligt een stevig pakket aan antiterreurwetgeving. De kern is nog steeds: voorkom dat jihadstrijders uitreizen. Slagen ze daar toch in? Voorkom dan dat ze terugkeren. Voor degenen die toch terugkeren geldt: sluit ze op en geef ze zo min mogelijk bewegingsruimte. Dit verkleint de kans dat Nederlandse jihadstrijders terugkeren. Het zwaartepunt verplaatst zich dan ook steeds meer naar de thuisblijvers. Het is daarom nog meer zaak om jihadisten en potentiële radicaliseringsnesten in ons land aan te pakken. De VVD heeft zich in het afgelopen jaar hardgemaakt voor allerlei maatregelen om radicalisering tegen te gaan en voor te zijn. Zo moeten moskeeën waar radicaal gedachtegoed wordt gepredikt, worden aangepakt. Zo moeten financieringsstromen vanuit onvrije landen naar moskeeën in Nederland worden stopgezet om te voorkomen dat met grote zakken geld radicalisering wordt gevoed. Zo kan de zwarte lijst met daarop namen van haatimams het kaf van het koren scheiden. We moeten alles op alles zetten om radicalisering in ons land de kop in te drukken.

Ik doe daarom hier vandaag nog een voorstel. Vorige week stond er een artikel in de krant over een moskee in Amsterdam. Er loopt een politieonderzoek naar twee bestuursleden die verdacht worden van radicalisering en jihadisme. Toen ik dat las, dacht ik: wat gebeurt er nou precies? Wat voor soort moskee is dit? Weten de bezoekers van die moskee wel wie deze bestuurders zijn? Weten ze wel naar welke imam ze luisteren? Als ik zo'n bericht lees, maak ik mij zorgen. Ik vind dat er meer moet gebeuren dan we nu doen. Het stopzetten van financieringsstromen en het onder curatele stellen van een moskee is pas het begin. Dit zijn figuren die met hun rug naar de Nederlandse samenleving staan. Dit zijn instellingen die een heel ander Nederland voor ogen hebben dan de overgrote meerderheid in ons land. Dit zijn mensen die angst zaaien en een basis leggen voor radicalisering. Die wil je eruit vissen en aanpakken.

Ik kom op mijn punt. We kennen in Nederland de vrijheid van godsdienst en dat is een groot goed. De politiek gaat niet over wat er in een kerk of in een moskee wordt gezegd. Zij gaat ook niet over de manier waarop een geloofsstroming intern is georganiseerd. Maar wij gaan wel over de veiligheid. Alle geloofsstromingen in Nederland kennen wel een vorm van organisatie waarbij hun voorgangers geregistreerd en vaak ook geaccrediteerd zijn. Maar dit is binnen de islamitische gemeenschap in Nederland niet het geval. Iedere moslim mag zich imam noemen. Het is een vrij beroep, waarvoor geen voorwaarden, opleidingseisen of criteria vereist zijn. Iedere imam in iedere moskee heeft daardoor vrij spel. Hij staat nergens geregistreerd. Er is geen autoriteit die ooit officieel heeft gezegd: jij voldoet aan de vereisten; jij mag de titel imam voeren. Ik vind dat vooral een probleem omdat iedere geestelijke in ons land, dus ook een imam, zich mag beroepen op het verschoningsrecht. Als er bijvoorbeeld een opsporingsonderzoek loopt naar financieringsstromen, kan de imam zich beroepen op het feit dat bepaalde informatie niet gebruikt mag worden omdat hij geheimhoudingsplicht heeft jegens zijn volgelingen. Dat zou volstrekt terecht zijn als een imam net als een dominee, rabbijn, priester, advocaat of arts een autoriteit

boven zich zou hebben die zou kunnen bevestigen dat hij officieel geregistreerd is en die titel dus met recht mag dragen. Maar voor de imams in Nederland is dat niet het geval. Het verschoningsrecht is een groot goed, maar als je daar een beroep op wilt doen, moet daar ook iets tegenover staan. We moeten voorkomen dat de titel imam als dekmantel kan worden gebruikt. Zoals ik al zei, de overheid gaat niet over geloofszaken. Het enige wat ik vanuit hier kan doen, is bijvoorbeeld het Contactorgaan Moslims en Overheid ertoe oproepen werk te maken van een vorm van registratie. Ik vraag het kabinet daarnaast of dit vraagstuk bij de herziening van het verschoningsrecht kan worden meegenomen. Ik wil op dit punt graag een reactie van de regering.

Naast het terrorisme hebben ook de asielproblematiek en de onrust in het Midden-Oosten en Turkije tot een gevoel van onveiligheid geleid. Deze internationale vraagstukken zorgen in ons land voor polarisering en voor een tweedeling in onze maatschappij. Dat blijkt helaas ook uit het recentste dreigingsbeeld van de Nationaal Coördinator Terrorismedebestrijding en Veiligheid. Naast de dreiging die uitgaat van IS, bestaat er in ons land een risico op extremisme, zowel vanuit de linker- als de rechterhoek. Sta daar even bij stil. Dat is meer dan een zorgelijk signaal. Het zegt iets over hoe de vlag er in ons land bij hangt. In deze gepolariseerde context werkt de politie dag in, dag uit aan de veiligheid in Nederland.

Dat brengt mij bij mijn tweede punt: of het nu om de knokpartijen rond de komst van azc's gaat of de treitervloggers en jeugdbendes die straten en buurten onveilig maken, het moet voor eenieder duidelijk zijn dat dit niet kan. Jongens van soms nog geen 14 jaar tasten het woongenot van mensen ernstig aan en maken dat die soms niet eens meer een boodschap durven te doen in het plaatselijke winkelcentrum. Mijn fractie heeft hierover al eerder klare taal gesproken: het gezag moet terug op straat.

De afgelopen jaren zijn er onder Rutte II tal van wetten aangenomen die instrumenten bevatten om op te treden tegen criminelen, hufters, voetbalhooligans en vandalen.

Mevrouw Helder (PVV):

Ik sloeg even aan op wat mevrouw Tellegen zei over jongeren van soms nog geen 14 jaar. Waarom wil de VVD de strafrechtelijke leeftijdsgrens verhogen?

Mevrouw Tellegen (VVD):

Bij mijn weten willen we dat niet.

Mevrouw Helder (PVV):

Dan moet u de begroting even goed nakijken, want daar staat het letterlijk in. Ook in de antwoorden op de schriftelijke vragen staat het. Er wordt verwezen naar de bijlage bij een of andere nota. Het komt erop neer dat het puur een bezuinigingsmaatregel is om geld binnen te harken. Dus nog een keer de vraag: waarom wil de VVD de strafrechtelijke leeftijdsgrens verhogen?

Mevrouw Tellegen (VVD):

Bij mijn weten is dat niet het geval. Ik weet dat er een WGO Jeugd is geweest waarin dit aan de orde is geweest. Hierover komt nog een wetsvoorstel van de staatssecretaris. Ik weet niet beter dan dat mijn collega Brigitte van der Burg hier heel kritisch op is.

De voorzitter:

Tot slot.

Mevrouw Helder (PVV):

Dan verwijs ik collega Tellegen naar pagina 53 van de begroting.

Mevrouw Tellegen (VVD):

Voorzitter. Die gereedschapskist zit vol. Het lokale bestuur heeft alle mogelijkheden om op te treden en toch gebeurt dat niet altijd even snel en doortastend. Nog te vaak wordt geprobeerd te de-escaleren, de boel te sussen. Dat weet het tuig dat in de Burgemeesterswijk in Maassluis de inwoners de stuipen op het lijf joeg. Dat weten jongens in Zaanstad die NS-personeel bedreigden en buschauffeurs bespuugden. Dat weten de treitervloggers in Zaandam. De politie moet iedere minuut van de dag alle ruimte hebben en krijgen om, 300% gesteund door de leidinggevenden en het lokale bestuur, te kunnen optreden. Als ik zeg dat het gezag terug moet op straat, dan moet het tuig dat een wijk terroriseert geen millimeter ruimte krijgen. Dan moet er niet langer sprake zijn van meten met twee maten. Dan moet er niemand dansen op het dak van een politieauto, niet in Blaricum, maar ook niet in Zaandam. Het moet duidelijk zijn dat iedereen gelijk is voor de wet, dat je je hebt te gedragen en dat voor iedereen dezelfde regels gelden. Ook moet duidelijk zijn wie de baas is. Met de politie wordt niet gesold. We hebben respect voor de agent op straat die bereid is zijn leven te wagen voor onze veiligheid. Als hij dan zijn wapen moet trekken, verdient deze agent de juiste rechtsbescherming. De VVD wil de agent beter beschermen. Peter van Zaalen zei het onlangs mooi bij het aanbieden van een petitie over dit onderwerp: er is een verschil tussen politiemensen die tijdens hun werk geweld hebben moeten gebruiken en criminelen die dat doen. Waar blijft het wetsvoorstel om dit regelen, vraag ik de minister.

De heer Verhoeven (D66):

Mevrouw Tellegen gaat in op de grote gereedschapskist die het kabinet aan het vullen is, blijkbaar in de vorm van allerlei nieuwe wetten en maatregelen waar de VVD heel blij mee is en ook trots op is. Dat is voor de VVD namelijk dé manier om de veiligheid in dit land te vergroten. Denk aan de Wet computercriminaliteit III, de Wet bewaarplicht, de Kansspelwet en nu weer het anders inrichten van het verschoningsrecht, het verlengen van de voorlopige hechtenis zonder verdenking of het afpakken van het Nederlandschap. De VVD noemt voortdurend allerlei voorstellen, als bewijs dat Nederland veiliger wordt. Het grootste punt is natuurlijk de uitvoering in de praktijk. Daar hebben we het vaak over gehad, maar daar hoor ik mevrouw Tellegen nu niet over. Ik vind dat wel een belangrijk onderwerp. Door de manier waarop allerlei informatie wordt afgehandeld — telefoontjes worden niet beantwoord, mailtjes worden niet beantwoord en er zijn systeemfouten — hebben we veel

informatie die makkelijk beschikbaar is, niet op de juiste momenten. Wat gaat de VVD daaraan doen? Volgens mij is dat belangrijker dan al die grote woorden, stoere wetten en nieuwe bevoegdheden. We moeten er gewoon voor zorgen dat de basis op orde is.

Mevrouw Tellegen (VVD):

Dit doet me herinneren aan een debatje dat ik vorige week had met de heer Verhoeven tijdens het AO Terrorisme. Dat ging precies hierover. Toen heb ik het volgende gezegd. Allereerst zijn er maatregelen nodig om te kunnen optreden. Ik constateer dat er een heleboel terechte maatregelen zijn genomen. Die zitten nu in de gereedschapskist van bijvoorbeeld de burgemeester. Zo kan hij radicalisering aanpakken. De uitvoering in de praktijk is natuurlijk evenzeer belangrijk. Dat is precies het punt dat ik hier maak. We hebben een aantal wetten aangenomen die optreden makkelijker maken, maar nu moeten ze ook worden uitgevoerd in de praktijk. En ja, dan moet er een telefoon worden aangenomen en dan moet informatie goed gedeeld worden; dat ben ik helemaal eens met de heer Verhoeven.

De heer Verhoeven (D66):

De VVD maskeert de hele tijd het feit dat er in de basis heel veel dingen verkeerd gaan. Zij doet dat door steeds te zeggen: er is heel veel geld bij gekomen in deze begroting; we hebben allemaal nieuwe voorstellen, nieuwe maatregelen, nieuwe wetten en nieuwe bevoegdheden. Door iedereen wordt echter gezegd dat de dreiging deze maanden is toegenomen. Er zou zelfs sprake zijn van een mogelijkheid van een aanslag rondom de Tweede Kamerverkiezingen. Dat soort dingen wordt gezegd en tegelijkertijd accepteren we blijkaar — of vinden we dat we daar wel wat aan moeten doen — dat er op de meest cruciale momenten net even geen contact is tussen de verschillende diensten en de verschillende organisaties. Dat kan toch niet? Dan moet de VVD daar toch ook wat over zeggen tegen haar eigen minister?

Mevrouw Tellegen (VVD):

Dat heb ik ook gedaan. Sterker nog, ik herinner me nog een stuk in de krant van vorige week waarin ik het feit dat die telefoon niet werd aangenomen, gekwalificeerd heb als "waardeloos". Ik herken me dus niet in het beeld dat de heer Verhoeven hier schetst. Het kan natuurlijk heel vergaande gevolgen hebben als er in de praktijk zoiets misgaat op het moment dat het ertoe doet. Daar moeten we dus naar blijven kijken; dat ben ik eens met de heer Verhoeven.

De heer Verhoeven (D66):

Maar wat gaat de VVD dan concreet doen om ervoor te zorgen dat er in de laatste maanden dat deze minister van Veiligheid hier nog verantwoordelijk is voor al deze organisaties, ook op dat punt geen onnodige systeemfouten meer zijn? Wat gaat zij doen om ervoor te zorgen dat de basis op orde komt, zodat wij zeker weten dat we bij een volgend incident niet weer hoeven terug te lezen: we hadden de informatie al en hij was al in het vizier, maar de portal werd even niet geopend, de telefoon werd niet opgenomen of de mailbox werd pas na het weekend geopend?

Mevrouw Tellegen (VVD):

Dit is een beetje een onmogelijke vraag van de heer Verhoeven. Dit zijn fouten die worden gemaakt. Je kunt nooit zeggen: we gaan dit honderd procent goed doen met zijn allen. Als de heer Verhoeven specifiek refereert aan het telefoontje waar we het vorige week al uitgebreid over hebben gehad, dan zeg ik: dit was een fout en dit had niet moeten gebeuren. Die dingen gebeuren echter en het voordeel daarvan is wel dat wij naar aanleiding van dat incident — ik zeg nogmaals: dat had niet moeten gebeuren — wel weer een aantal stappen hebben gezet om het in de toekomst beter te doen.

De heer Van der Staaij (SGP):

Ik wil graag terug naar het punt dat mevrouw Tellegen voor de interruptie maakte. Zij had het toen over agenten die te maken krijgen met aanklachten omdat zij bijvoorbeeld ten onrechte geweld hebben gebruikt. Mevrouw Tellegen drong aan op haast maken met een wetsvoorstel daarover. Op dat punt val ik haar graag bij, maar ziet zij ook het probleem dat het nu vaak zo lang duurt voordat er duidelijkheid is voor de betrokken politieagent? Hoort zij dat ook van mensen uit de praktijk?

Mevrouw Tellegen (VVD):

Ja, daar hebben we het vaker over gehad in relatie tot die geweldsinstructie. Het is heel vervelend dat een agent, als hij in het uiterste geval zijn wapen heeft moeten trekken, heel lang moet wachten voordat hij het sein, het signaal of de brief krijgt met de boodschap "u hebt rechtmatig gehandeld". Ik vind het dus van belang dat ook daarnaar gekeken wordt.

De heer Van der Staaij (SGP):

Prima, maar zou dat niet nog een stap verder kunnen gaan? Zouden we niet kunnen zeggen dat we het OM en de Rijksrecherche op het moment dat er aantijgingen zijn aan het adres van een politieagent — dat kan zijn vanwege geweld of omdat iemand ten onrechte is vastgezet — vragen om die zaak met voorrang te behandelen en dat we als uitgangspunt nemen dat er met drie weken duidelijkheid is voor de betrokken agent? Dan wordt die politieagent niet verder gehinderd in de uitvoering van zijn functie en weet hij binnen drie weken of het goed is geweest en of er verder nog iets gebeurt. Dan komt er binnen zo'n termijn dus wel duidelijkheid.

Mevrouw Tellegen (VVD):

Ik vind dat heel sympathiek en volstrekt terecht klinken. Een agent zou zo kort mogelijk in onzekerheid moeten zijn in dit soort situaties. Ik weet alleen niet wat er mogelijk is en of het OM het ook kan waarmaken als we zoiets vragen, maar ik vind het een interessant en goed voorstel.

Mevrouw Van Toenburg (CDA):

In dat verband zou mevrouw Tellegen misschien aan het kabinet kunnen vragen om ervoor te zorgen dat de Rijksrecherche op orde komt, want daar liggen heel veel zaken op de plank. Ze kunnen daar het werk niet meer aan. Ik heb een gesprek gehad met mensen bij de Rijksrecherche en zij maken zich grote zorgen. Misschien kan dat dan meteen

op dit punt worden meegenomen, want daar zit namelijk de crux.

De voorzitter:

Een vraag aan het kabinet via mevrouw Tellegen.

Mevrouw Tellegen (VVD):

Ja, hierbij. Het gezag moet terug op straat. Daar kunnen bewoners zelf zeker bij helpen. De VVD is een groot voorstander van buurtapps en wijkpreventieteams. Zo kunnen bewoners zelf samen met de politie bijdragen aan een groter veiligheidsgevoel, maar daarnaast geldt natuurlijk ook het aloude gezegde dat voorkomen beter is dan genezen. Preventie is van groot belang. Het is afschuwelijk om slachtoffer te worden van een woninginbraak of een roofoverval, maar ook kleinere vergrijpen doen vaak iets met het veiligheidsgevoel van iemand. Dat wil je het liefst gewoon voorkomen. Vandaar het amendement van mijn hand om de subsidie voor het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid in ieder geval voor het jaar 2017 overeind te houden. Ook ondernemers zijn nog te vaak slachtoffer van criminaliteit. De VVD wil dus ook het Keurmerk Veilig Ondernemen en de regeling Veiligheid Kleine Bedrijven in 2017 overeind houden door de subsidie in stand te houden.

Mevrouw Van Tongeren (GroenLinks):

Wij horen de VVD vaak over "hard, harder, hardst" straffen en "wie straf verdient, moet straf krijgen". Wat vindt mijn collega van de VVD van de minimaal 1.000 onschuldigen die door dwalingen wel degelijk een straf krijgen? Ton Derksen heeft daar recent een boek over geschreven en geef daarin een aantal voorbeelden. De VVD kent de in het oog springende voorbeelden ook wel. Vindt de VVD samen met GroenLinks dat ook daartegen enorm hard opgetreden moet worden, namelijk aan de preventieve kant?

Mevrouw Tellegen (VVD):

Daar maakte de heer Van Nispen zojuist ook al een punt van. Ja, dat klinkt logisch en terecht. Stevig straffen is belangrijk, maar dat moet dan wel rechtvaardig gebeuren. Daar waar dat niet goed gebeurt, moet je bekijken hoe dat beter kan.

Mevrouw Van Tongeren (GroenLinks):

Dat roept een vraag op. De VVD is de grootste regeringspartij. Waar roept de VVD dit kabinet dan toe op? In hetzelfde boek staat immers dat er slechts weinig dwalingen uiteindelijk erkend worden, bijvoorbeeld het geval van Lucia de B, waarbij er uiteindelijk helemaal geen sprake bleek te zijn van een misdrijf maar gewoon van problemen met statistieken en medische wetenschap. Hoe zorgen we ervoor dat binnen ons justitiële apparaat niet zoveel dwalingen kunnen gebeuren? Wat wil de VVD daaraan gaan doen?

Mevrouw Tellegen (VVD):

Ik hoor dat hiernaar een onderzoek is gedaan en dat er nu een heel rapport ligt. Het lijkt mij om te beginnen heel zinvol om te bekijken wat de reactie van het kabinet daarop is. Als

dat onderzoek een alomvattend beeld geeft van de situatie in Nederland, moeten we dat als vertrekpunt nemen.

Er komen met de dag meer veiligheidsvraagstukken en ze worden complexer. Dat vraagt veel van onze dienders. Vorige week nog sprak ik met politiechef Frank Paauw, uit Rotterdam. Hij is de afgelopen weken honderden politiemensen kwijt geweest aan het uit de hand gelopen sinterklaasfeest. Die agenten hebben geen ander werk kunnen doen, omdat zij iedere keer voor dit soort zaken moeten worden afgehaald van hun reguliere taken. Dit zijn allemaal maatschappelijke ontwikkelingen die een enorme druk leggen op het reguliere politiewerk.

Dat brengt mij bij mijn derde punt. Tjibbe Joustra van de Onderzoeksraad voor Veiligheid zei onlangs in een interview terecht dat er rust nodig is om de basis van de nationale politie verder op orde te brengen en in 2017 af te ronden. Zodra die basis definitief staat, kan er serieus werk worden gemaakt van de verdere modernisering van het apparaat. Daar kan ik het alleen maar heel erg mee eens zijn, want er is meer maar ook beter en moderner blauw nodig.

Ik ga allereerst in op "meer blauw". Die roep om meer agenten is van alle tijden. Er is altijd een tekort. Ook de VVD wil in de volgende kabinetsperiode weer meer agenten, maar hoe komen we erachter wat er precies nodig is en met welk aantal agenten de dagelijkse taken maar ook de extra taken, zoals asiel en terrorisme, naar behoren kunnen worden gedaan? We hebben afgesproken dat we toewerken naar 49.802 inzetbare politieagenten in 2021, maar waarop is dat aantal gebaseerd? Niet op de stapeling van het huidige takenpakket; dat is zeker. Ik vraag de minister dus hoe hij dit nu ziet. De VVD wil dat er een duidelijke relatie komt tussen het aantal taken en het aantal daarbij horende agenten. Die relatie is er nu helemaal niet. De VVD wil ook dat de politie in staat is om agenten flexibeler in te zetten. Dat zien we nu al gebeuren in de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit, maar dat moet vanuit de nationale politie bijvoorbeeld ook op het terrein van verkeershandhaving mogelijk worden.

De heer Van Nispen (SP):

Ik heb een korte vraag. Ik begrijp het gewoon niet. Waarom vraagt de VVD om meer agenten in de volgende kabinetsperiode? Dat begrijp ik echt oprecht niet.

Mevrouw Tellegen (VVD):

Kort antwoord: dat staat in ons verkiezingsprogramma.

De heer Van Nispen (SP):

Fantastisch! Net als in het verkiezingsprogramma van de VVD in 2012 en net als in het verkiezingsprogramma van de VVD in 2010. Fantastisch! Wat hebben wij hier nu aan? Wat hebben wij aan een oproep vandaag van de grootste regeringspartij om meer agenten in de volgende kabinetsperiode? Wat zijn dan uw woorden waard?

Mevrouw Tellegen (VVD):

Als de heer Van Nispen goed heeft geluisterd, dan hoorde hij dat die zin deel uitmaakt van een totaalverhaal over het punt dat ik hier wil maken, namelijk dat het kraakt en piept,

niet alleen bij de politie maar ook bij de Koninklijke Marechaussee. Er zijn zo veel meer taken bijgekomen dan waar de politie drie, vier jaar geleden voor stond. Bij de samenvoeging van 26 politiekorpsen zijn er zo veel politieagenten bij elkaar geveegd. Daar is een aantal politieagenten uitgekomen en zij mogen nu alle taken doen die zij op hun bord krijgen. Er is geen relatie tussen hun taken en het aantal politieagenten dat daarvoor staat. Dat is het punt dat ik wil maken. Het blijkt dus dat het takenpakket van de politie op dit moment zo omvangrijk is dat het niet meer past bij het aantal mensen dat het moet uitvoeren. Dat is ons allen inmiddels wel duidelijk.

Dus zou ik graag eerst willen weten waar wij nu staan, welke taken er liggen en welke rekensom wij daaronder leggen om te kijken wat er nodig is. In dat kader heb ik gezegd dat ik er vanuit ga dat er meer agenten nodig zijn. Dat heb ik gezegd. Dus dat zijn mijn woorden waard.

De voorzitter:
Bent u klaar?

De heer Van Nispen (SP):

Ik denk dat mijn SP-collega Kooiman als geen ander weet hoe zwaar de politie het heeft, dat het klopt dat er ontzettend veel taken zijn bijgekomen, hoe moeilijk het gaat bij de nationale politie en dat het piept en kraakt. Als mevrouw Tellegen dit hier nu constateert en belooft dat er meer agenten komen, waarom accepteert de VVD dan 2.500 agenten minder in 2021 dan in 2016? Dit staat gewoon in de begroting. Dat accepteert de VVD nu dus. Daarvoor is de VVD verantwoordelijk en daarvoor is deze VVD-minister verantwoordelijk. Mevrouw Tellegen kan hier weer beloften doen voor een volgende kabinetsperiode, maar haar partij heeft zes jaar de kans gehad. En dan piept en kraakt het. Ja, fantastisch, dat hadden wij al lang gezien. Het klopt, maar waarom wachten tot een volgende kabinetsperiode? Doe er wat aan!

Mevrouw Tellegen (VVD):

Mijnheer Van Nispen moedigt mij alleen maar aan in het verhaal dat ik hier houd. Die 49.802 fte zijn in 2012 met z'n allen afgesproken toen wij de nationale politie vormden. Daar hebben wij sindsdien niets meer aan gedaan, maar de wereld is sindsdien wel veranderd. Sindsdien liggen er heel wat meer taken. Dus wil ik graag opnieuw naar een manier om daarnaar te kijken en te bekijken wat er nodig is. Dus ga ik daar misschien straks wel een motie over indienen. Ik wil eerst de antwoorden van de minister horen. Dit is dus geen verzoek om meer blauw, mijnheer Van Nispen, dit is een verzoek om te bekijken hoe de verhouding is tussen de taken en het aantal mensen. U kunt het toch niet met mij oneens zijn dat die verhouding er op dit moment niet is?

De heer Van Nispen (SP):

Ik zeg net dat de SP dit al veel eerder had gezien dan de VVD, maar laten wij daar geen wedstrijdje van maken. Als de VVD vandaag zegt: het piept en het kraakt, het kan niet uit en het klopt niet, beschouwen wij dat gewoon als goed nieuws. Geen verwijten, hartstikke goed nieuws. Maar dien dan een amendement in. Zeg dan: wij zorgen voor meer

agenten. Mevrouw Tellegen kan nu iets beloven dat in het verkiezingsprogramma staat, net als in 2012 en net als in 2010, en aan een motie met de strekking "verzoekt de regering om bepaalde dingen in kaart te brengen" of "om in de toekomst te zorgen voor meer blauw" hebben wij nu niets. Wij bespreken nu de begroting waarin staat: 2.500 agenten minder in 2021 dan in 2016. Daar zou u niet mee akkoord moeten gaan. Daarom moet u een amendement indienen als u het verhaal houdt dat u nu houdt.

Mevrouw Tellegen (VVD):

Wat ik moet, zullen wij nog wel zien. Het gaat mij om de systematiek, mijnheer Van Nispen. Die redenatie volgt u prima. Nee, ik heb op dit moment geen geld om een blik met 5.000 agenten open te trekken. Waar moet dat geld dan vandaan komen? Dit is een geen gratis pleidooi voor een volgende kabinetsperiode. U bent het toch met mij eens dat het aantal politieagenten op dit moment niet past bij het aantal taken dat er ligt en dat wij daar een discussie over moeten voeren? Dat doen wij al heel lang, maar misschien is het nuttig daar een onderzoek naar te doen om ervoor te zorgen dat wij opnieuw, na zo veel jaar, een nulmeting doen, want wij hebben die meting niet gedaan, ook niet bij de nationale politie. Toen hebben wij met z'n allen gezegd: wij vegen het bij elkaar en dit is het aantal agenten waarmee wij het moeten doen.

Mevrouw Van Toorenborg (CDA):

Wat de VVD nu doet, vind ik in alle eerlijkheid diep bedroevend. Zij is zes jaar lang verantwoordelijk voor dit ministerie en nu roept zij dat serieus moet worden bekeken hoeveel agenten er eigenlijk nodig zijn. Als wij ook nog naar de cijfers kijken, zien wij dat de inzetbaarheid van de politie is verminderd. Vorig jaar was die nog 94%, maar die is gedaald naar 90%. De wijkagenten die waren afgesproken, zijn er nog steeds niet. Hoe kan de VVD nou een kwinkslag maken naar haar verkiezingsprogramma en zeggen dat er meer agenten moeten komen, terwijl het kabinet dit laat lopen? De VVD was aan het stuur en heeft dit ministerie als een VVD-partijkantoor gerund. Dat is toch schaamteloos?

Mevrouw Tellegen (VVD):

Ik heb geen vraag gehoord. Ik heb alleen maar een heel dramatisch statement gehoord.

Mevrouw Van Toorenborg (CDA):

Dat is prima; ik zal een concrete vraag stellen. Wat vindt mevrouw Tellegen er bijvoorbeeld van dat dit kabinet om mooie sier te maken nog steeds alle aspiranten gewoon meetelt? Dat zijn mensen die nog aan het leren zijn, die voor het eerst op straat rondkijken en geconfronteerd worden met een vreselijke criminaliteit. Deze mensen worden bij het bepalen van de politiesterkte volledig meegeteld. Deze minister klopt zichzelf op de borst omdat hij het zo voor elkaar heeft. Schaamt mevrouw Tellegen zich er niet voor dat deze mensen worden meegeteld als politieagent terwijl ze maar net boven water zijn?

Mevrouw Tellegen (VVD):

Ik schaam mij helemaal nergens voor. Het is heel leuk dat dit allemaal op gehoon stuit in deze zaal, maar ik probeer

hier gewoon een pleidooi te houden dat niet geënt is op het opentrekken van een blik agenten op basis van deze begroting. Daar is immers geen geld voor. Ik wil wel dat wij beter nadenken over de taken die de politie in dit land heeft en over de manier waarop wij kunnen uitrekenen hoeveel mensen daarbij passen. Dat is waar ik hier voor pleit, niet meer en niet minder.

Mevrouw Van Toorenborg (CDA):

Het hoongelach van de Kamer komt natuurlijk voort uit het feit dat, nadat de VVD zes jaar lang verantwoordelijk was voor dit ministerie, de politie niet op orde is, de onderdelen van de politie niet op orde zijn, de recherche het niet meer aankan, het ophelderingspercentage is gedaald, de aangiftebereidheid is gedaald en de aanrijtijden nog steeds erbarmelijk zijn. Daarom zeg ik dat de VVD zich zou moeten schamen, omdat mooie beloftes Nederland niet veiliger maken.

Mevrouw Van Tongeren (GroenLinks):

Mijn collega van de VVD staat hier onder zware druk, dus ik ga haar even helpen. Zij zegt dat zij geen geld heeft om een blik politieagenten open te rukken, maar dat zij wel graag wil kijken naar de taken van de politie. Als de politie andere taken heeft, kan zij immers misschien wel voor prioriteiten worden ingezet. Misschien krijgt het amendement dat tot doel heeft meer geld uit te trekken voor politie geen steun, maar krijgen de initiatieven om wiet te legaliseren die steun in elk geval wel. Dat is immers bij uitstek het middel om politiecapaciteit te genereren. Nu moet de politie de plantjes op vensterbanken tellen en bezig zijn bij de achterdeur van de koffiешop. Dat leidt tot rechtszaken waarin vrijspraak bijna de standaard is. Die agenten kunnen wij dan inzetten voor echte maatschappelijk nuttige taken. Kunnen wij van de VVD daar dan steun voor verwachten? Dan hebben wij ook een gedeelte van het probleem van de politiecapaciteit opgelost.

Mevrouw Tellegen (VVD):

Het antwoord is heel kort: nee.

Mevrouw Van Tongeren (GroenLinks):

Er is zes jaar lang een probleem. Dat wordt door de VVD erkend. Er is meer politiecapaciteit nodig en er moet gekeken worden naar de taken. Dit ligt voor de hand; zo kunnen wij kijken naar de taken van de politie. Het enige antwoord van de VVD daarop is echter: nee.

Mevrouw Tellegen (VVD):

Dit is flauw. Ik ben het eens met het pleidooi van mevrouw Van Tongeren dat we goed moeten bekijken wie wat in de keten doet. Dat heb ik ook in heel veel algemene overleggen over de politie besproken. Indien de politie er niet direct aan te pas hoeft te komen, moeten andere partners in de keten dat aanvullen of overnemen. De politie is bijvoorbeeld heel veel capaciteit kwijt door verwarde personen. Daarover is vaak discussie gevoerd. Op dat vlak kan veel beter worden samengewerkt met andere partners. Over dat deel ben ik het dus met mevrouw Van Tongeren eens.

De voorzitter:

Tot slot op dit punt.

Mevrouw Van Tongeren (GroenLinks):

Dus na zes jaar VVD-beleid wordt geconstateerd dat het piept en kraakt. Er is geen geld voor extra politie, maar een maatregel die erg voor de hand ligt om capaciteit vrij te spelen, het legaliseren van wiet, wordt door de VVD afgevozen. Er wordt dus eigenlijk gezegd: wij hebben een probleem gecreëerd, maar wij zijn op geen enkele wijze bereid om het op te lossen.

De voorzitter:

Dat was een conclusie.

De heer Segers (ChristenUnie):

Er is enige onduidelijkheid over het legaliseren van wiet. Een bepaald deel van de Kamer zegt: het zou heel goed zijn als gemeenten gaan telen en gaan handelen, als de drempel voor drugs een beetje verlaagd wordt. Een ander deel van de Kamer zegt: nee, de drempel voor drugs moet hoog blijven. Mevrouw Tellegen en ik stonden altijd schouder aan schouder. Nu is er een debat geweest in haar partij en is er toch enige onduidelijkheid. De een zegt dat er met het voorstel van het congres eigenlijk helemaal niks verandert, de ander zegt dat het toch wel heel goed is om te gaan reguleren. Waar staat de VVD-fractie in de strijd tegen die verschrikkelijk drugs?

Mevrouw Tellegen (VVD):

Ik neem de heer Segers nog even mee naar Noordwijkerhout. Daar kon twee weken geleden het verkiezingsprogramma van de VVD geamendeerd worden. Er lagen ongelooflijk veel amendementen over de wietteelt voor. Een heleboel amendementen hebben het niet gehaald. In het enige amendement dat het wel heeft gehaald, wordt eigenlijk niets anders geconstateerd dan dat we het nu op een rare en inconsequente manier hebben geregeld en dat we het op een slimmere manier moeten gaan reguleren. Daarbij zijn twee aspecten heel belangrijk. Het eerste aspect is veiligheid en het tegengaan van criminaliteit. Het andere aspect is dat we het vooral een landelijk vraagstuk vinden en geen gemeentelijk vraagstuk. Die twee aspecten moeten daarbij worden meegenomen, maar de strekking van het amendement zelf is dat het hele systeem tegen het licht moet worden gehouden.

De heer Segers (ChristenUnie):

Zo onduidelijk als het in de berichtgeving al was, blijft het hier. Ik heb geen idee wat het betekent wat mevrouw Tellegen nu zegt. De minister heeft hier naar voren gebracht dat het grootste deel van de wietteelt voor de export is en dat we die niet moeten gaan exporteren. Dat is een belangrijk argument geweest in de strijd tegen drugs. We hebben de minister daarin gesteund. We hebben gezegd: we moeten de drempel niet verlagen maar verhogen. Dat er inderdaad een rare inconsistentie zit tussen de voor- en de achterdeur, daar ben ik het mee eens. Maar wat is dan de oplossing? Ga je die drempel dan verlagen of verhogen? Dat is de keuze waar we voor staan. Het is mij volstrekt onhelder of de VVD

de strijd tegen drugs en tegen verslaving blijft voeren of dat de VVD die strijd opgeeft.

Mevrouw Tellegen (VVD):

Ik zei al dat ik helemaal meega in het pleidooi van de heer Segers over de criminaliteit, de export en alle negatieve kanten die hieraan zitten. Op het partijcongres is heel duidelijk gezegd — dat staat ook in de toelichting op het amendement — dat die problemen hoe dan ook moeten worden opgelost, voor welke oplossing er uiteindelijk ook wordt gekozen. Dat is dus een heel strikte voorwaarde. Een andere voorwaarde is dat we — dat zeg ik op voorhand tegen de heer Verhoeven van D66 — een landelijke oplossing willen. We willen niet dat gemeentes daar zelf mee aan de haal gaan. Het standpunt is duidelijk. Dit is een compromis naar aanleiding van een discussie die in onze partij is gevoerd. We hebben gezegd dat het hele systeem tegen het licht moet worden gehouden. Je kunt eigenlijk voor twee dingen kiezen en daar gaan we dus onderzoek naar doen. Als je er aan de achterkant een slot op hebt zitten, moet je dat ook aan de voorkant hebben. Het andere uiterste is dat je het aan de voorkant gedooft, waarbij je dan aan de achterkant wietteelt toestaat. Daar gaan we nu naar kijken. Nogmaals, dat gaan we doen met die twee opmerkingen: dat we hoe dan ook de beste oplossing moeten vinden voor de criminaliteit en de onveiligheid die het met zich meebrengt en dat we hiervoor een landelijke oplossing zoeken.

De voorzitter:

Tot slot.

De heer Segers (ChristenUnie):

Als hier wordt voorgesteld om dilemma's op te lossen, om voor veiligheid te zijn en om tegen verslaving te zijn, dan gaan hier 150 handen de lucht in. Maar we staan nu op een kruispunt. We staan voor een keuze: steunen we het beleid van de minister of geven we het op? Dat is de keuze. Mevrouw Tellegen schetst het dilemma waarvoor ze staat, maar ik vraag om een antwoord.

Mevrouw Tellegen (VVD):

Vooralsnog staan we voor het beleid van de minister.

De heer Segers (ChristenUnie):

Er zijn nu gemeenten die zeggen: we hebben dat ingezeten-criterium wel, maar dat handhaven we niet. Over de afstand tot scholen zeggen ze: ach we zien dat een beetje door de vingers, we laten dat een beetje lopen. Gaan we inderdaad handhaven? Gaan we die strijd voortzetten of niet? Het dilemma is helder, maar het antwoord van de VVD is mij volstrekt onhelder.

Mevrouw Tellegen (VVD):

Als de heer Segers mij nu vraagt of ik het beleid van de minister steun, is het antwoord: ja.

De heer Verhoeven (D66):

Ik ga niet over wiet beginnen. Het VVD-congres heeft een heldere uitspraak gedaan en ik heb er alle vertrouwen in dat het congres mevrouw Tellegen en de minister zal terugfluiten en uiteindelijk zal kiezen voor de verstandige weg, namelijk de weg om heel veel politiecapaciteit te besparen en die beter in te zetten.

Ik heb met interesse naar mevrouw Tellegen geluisterd. De VVD heeft valse beloftes gedaan voor de verkiezingen en vervolgens allemaal bezuinigingen doorgevoerd. Zij heeft de nationale politie gevormd, maar dat is eigenlijk op heel veel punten verkeerd gelopen. Vervolgens klopt mevrouw Tellegen zichzelf op de schouder en zegt ze dat er toch maar mooi een solide begroting is. In 2021 blijkt er echter 2.500 fte's politie minder te zijn. Mevrouw Tellegen zegt dat het piept en kraakt. Waarom dient de VVD dan niet gewoon een stevig amendement in, in plaats van een slappe motie over een nieuwe systematiek? De heer Van Nispen vroeg dit ook en ik vind het een heel terechte vraag. Waarom dient ze niet een amendement in om meer geld voor de politie te regelen?

De voorzitter:

Dit is dezelfde vraag als die van de heer Van Nispen.

Mevrouw Tellegen (VVD):

Het antwoord is: het geld is er niet.

De voorzitter:

Hetzelfde antwoord als dat op de vraag van de heer Van Nispen.

De heer Verhoeven (D66):

Waarom zegt mevrouw Tellegen dan dat het piept en het kraakt en dat ze het zo erg vindt? Ze zegt dat ze zich er zorgen over maakt, dat ze er wat van wil maken en dat ze een andere systematiek wil. Dat is toch de boel voor de gek houden? Dan kunnen we toch gewoon beter zeggen "er is geen geld, we moeten het ermee doen en we praten er niet meer over?" Mevrouw Tellegen doet nu echter alsof het haar heel erg aan het hart gaat, alsof ze het heel erg vindt, maar als ze eindelijk iets kan doen, doet ze niks. Dat is de VVD op Veiligheid en Justitie in de afgelopen zes jaar: de mond vol van stoere taal, maar als het erop aankomt, levert ze helemaal niets.

De voorzitter:

Dat was geen vraag.

De heer Recourt (PvdA):

Volgens mij is er dit jaar 200 miljoen naar de politie gegaan, maar dat geheel terzijde. Ik sloeg aan op het softdrugsbeleid. Volgens mij, als ik haar goed heb beluisterd, zegt de woordvoerder van de VVD dat de VVD ervoor kan zijn als er een goede regeling komt die de export naar het buitenland stevig tegengaat en die niet lokaal is ingegeven. De VVD kan dus voorstemmen bij iedere goede oplossing waarmee dit wordt geborgd en waarmee het probleem van de achterdeur wordt opgelost.

Mevrouw Tellegen (VVD):

Ik volg de heer Recourt, maar hierin gaat hij te snel. Ik ga er niet in mee. Hiermee zou ik ook het amendement van het congres tekortdoen. We hebben daar afgesproken dat we het hele systeem tegen het licht gaan houden. Dat kan verschillende uitkomsten hebben, hoe frustrerend dat op dit moment ook mag klinken voor de heer Recourt.

De heer Van der Staaij (SGP):

Ik heb met interesse geluisterd naar de discussie over de VVD en softdrugs. Kan mevrouw Tellegen de conclusie samenvatten? Wat moet er anders?

Mevrouw Tellegen (VVD):

Ik kan de heer Van der Staaij, als hij dat prettig vindt, zelfs de tekst van het amendement voorlezen. Dan is het voor iedereen helder. Zo komt het ook in ons verkiezingsprogramma te staan. "Terwijl de verkoop van cannabis aan de voordeur wordt gedoogd, is de inkoop ervan nu illegaal. De VVD wil van die vreemde situatie af en het beleid rond softdrugs slimmer reguleren. Het is tijd om het gehele domein van en rondom softdrugs opnieuw in te richten. Die herinrichting kan alleen landelijk plaatsvinden. Gemeenten moeten zo snel mogelijk stoppen met het experimenteren met wietteelt."

De heer Van der Staaij (SGP):

De enige duidelijkheid is dus dat gemeenten in ieder geval moeten stoppen met het reguleren van wietteelt. Dat klinkt heel concreet. Verder is er landelijk geen enkele duidelijkheid over hoe die oplossing eruit moet zien. De wereld moet beter, maar we weten niet hoe, is dan eigenlijk de samenvatting.

Mevrouw Tellegen (VVD):

Het andere aspect heb ik ook genoemd, uit de toelichting bij het amendement, namelijk dat de criminaliteit en de veiligheid op de beste manier moeten worden aangepakt. Daar moet een oplossing zich ook naar voegen.

De heer Van der Staaij (SGP):

D66 vond het wel duidelijk.

Mevrouw Tellegen (VVD):

Ja, die rekent zich rijk, maar dat is onterecht.

De heer Van der Staaij (SGP):

Die rekent zich ten onrechte rijk; waarvan akte. Betekent dit dus ook dat, anders dan D66 het uitlegt, er een heel reële kans is dat het beleid juist aangescherpt wordt als de VVD het voor het zeggen krijgt?

Mevrouw Tellegen (VVD):

Dat heeft de heer Van der Staaij heel goed begrepen.

Bij meer blauw hoort ook beter blauw. Moderne tijden vragen om moderne politieagenten. Daarom is het goed dat er in deze begroting 10 miljoen extra wordt vrijgemaakt

voor een betere toerusting. De moderne agent heeft zijn bureau op zak, in de vorm van zijn smartphone. Daar wordt nu terecht nog meer werk van gemaakt. Behalve voor smartphones wordt er geld vrijgemaakt voor de introductie van bodycams, waarbij alles erop gericht is om sneller en effectiever op te treden. De pakkans neemt toe en de burger wordt nog beter geïnformeerd. Mobiel werken is de toekomst. De moderne agent vlogt zelf ook; hij twittert, plaatst berichten op Facebook en communiceert heel direct. De moderne agent is een informatiegestuurde agent voor wie mobiel werken de norm is. Dat alles kan alleen als de ICT bij de agent op straat, maar ook bij de recherche en in alle bedrijfssystemen optimaal functioneert. Bedrijven geven allemaal ruim 10% van hun budget uit aan ICT. Ik weet dat er nog een rapport van de Algemene Rekenkamer komt, maar toch vraag ik alvast hoe dit bij de politie zit. Ik lees dat er zo'n 400 miljoen wordt uitgegeven. Dat is nog geen 10% van het totale budget. Hoe wordt er binnen de begroting van de nationale politie omgesprongen met ICT?

Bij meer blauw hoort ook een ambitie. Het einde van de reorganisatie komt in zicht. Er wordt geld geïnvesteerd in de recherche. Het is goed om vast te stellen dat de criminaliteitsaanpak in Nederland zijn vruchten afwerpt, maar we willen dat er van de misdaden die worden gepleegd nog meer worden opgelost. Het ophelderingspercentage schommelt al jaren rond de 25. Weliswaar wordt een veel groter percentage ernstige misdrijven opgelost, maar we willen dat het gemiddelde over de volle breedte omhooggaat. Er wordt jaarlijks zo'n miljoen keer aangifte gedaan. Rond de 200.000 zaken worden opgelost. De VVD zou graag zien dat er met alle partners uit de keten heldere en kwantitatieve doelstellingen worden geformuleerd voor de doorstroom en afhandeling van zaken in de strafrechtketen. Graag hoor ik van het kabinet welke ambities het heeft op dit punt.

Ik kom bij mijn laatste punt: de misdaad van de toekomst. Ik begin met de georganiseerde criminaliteit. Collega Van Oosten heeft goed werk verricht op het gebied van het aanpakken van ondermijnende criminaliteit en het afpakken van crimineel geld. Het kabinet investeert opnieuw geld, namelijk 7 miljoen, om hier ook volgend jaar maximaal op in te zetten. Dat is goed nieuws. In het verlengde hiervan is de VVD blij dat het OM op dit moment de mogelijkheden verkent om motorbendes te verbieden. De omvang en het effect van de georganiseerde criminaliteit in Nederland hebben zo'n enorm effect op de samenleving, dat we daar ook de komende jaren stevig mee aan het werk moeten. Datzelfde geldt voor cybercriminaliteit. Het OM voorspelt dat we hier in toenemende mate mee geconfronteerd zullen worden. In 2021 zal 50% van de criminaliteit digitaal zijn. De wereld digitaliseert en de criminaliteit ook. We komen hier voor de kerst nog uitgebreid over te spreken bij de behandeling van de Wet computercriminaliteit III, een wet die hard nodig is om de politie dezelfde bevoegdheden te geven in de digitale wereld als in de fysieke. Hierover staan in het rapport Nederland digitaal droge voeten heel zinvolle aanbevelingen. Kan de staatssecretaris aangeven wat er, met dit rapport onder de arm, moet worden gedaan om onze systemen digitaal weerbaar te maken? Moeten onze investeringen in cybersecurity en het tegengaan van cybercriminaliteit in de zeer nabije toekomst niet fors omhoog?

Ik rond af. Nederland wordt veiliger. De criminaliteit neemt af en toch ervaren en voelen mensen die veiligheid lang

niet altijd. Dat komt met name door de bedreigingen van buiten onze grenzen. Mensen willen weten waar zij aan toe zijn, of Nederland Nederland wel blijft, of we hier wel in vrijheid ons leven kunnen blijven leiden. Die onzekerheid kunnen we niet wegnemen. Wel kunnen we er alles aan doen om Nederland zo veilig mogelijk te maken en ons daar dag in, dag uit voor inzetten. De begroting die we vandaag behandelen is een belangrijke en heel stevige aanzet daartoe. Ik kijk uit naar de antwoorden van de minister.

De heer **Azmani** (VVD):

Voorzitter. De afgelopen periode heeft de VVD stevig ingezet op het beheersbaar maken van de asielstroom naar ons land. Op dit moment zijn ruim 65 miljoen mensen op deze wereld op de vlucht of ontheemd. De verwachting is dat dit aantal de komende jaren verder zal toenemen. En dan heb ik het nog niet eens over de enorme bevolkingsexplosie die het continent Afrika zal doormaken. Hoewel velen zullen begrijpen dat je voor jezelf en je gezin een plek zoekt waar je veilig bent of waar je onder betere omstandigheden kunt leven, maken veel mensen zich tegelijkertijd zorgen over de grote aantallen migranten. Vorig jaar hebben we in ons land te maken gehad met een grote ongecontroleerde toestroom van asielzoekers. Dat heeft ertoe geleid dat mensen zich zorgen maken, zorgen over het voortbestaan van Nederland zoals zij dat kennen. Mensen vragen zich af of Nederland met al zijn verworvenheden en vrijheden, waar generaties voor hebben gevochten, ook voor toekomstige generaties behouden blijft. Blijft Nederland wel Nederland of verliest het zijn identiteit door de komst van grote groepen migranten met andere culturele normen en waarden?

We hebben kunnen zien dat onze samenleving deze groepen niet aankan. Ons land werd overspoeld met asielzoekers die vanuit veilige landen doorreisden naar ons land, op zoek naar de plek met de beste voorzieningen en perspectieven. Dat leidde tot azc's op plekken die de oorspronkelijke bevolking soms deden verdubbelen en helaas ook tot onveilige situaties rond deze opvangplekken.

Maar ook wanneer deze groepen na eerste opvang in onze samenleving terecht komen, zijn de problemen groot. Ik zeg het niet voor het eerst: grote groepen integreren niet maar segregeren. Een groot deel van deze mensen komt in de bijstand terecht. Een groot deel van de asielzoekers heeft een ander cultureel waarden- en normenpatroon, met als gevolg dat zij de vrijheden van onze samenleving niet snel zullen omarmen maar juist ter discussie zullen stellen of zelfs geweld aan zullen doen. Daar moet onze samenleving tegen worden beschermd.

Het feit dat wij geen controle hadden over de aantallen en de achtergrond van de asielzoekers die hier binnenkwamen, heeft ons een onveilig gevoel gegeven. Daardoor is het draagvlak voor de opvang van asielzoekers ook afgenomen. Dat maakt ons niet racistisch of harteloos, maar realistisch. De meeste mensen vinden het wel degelijk belangrijk om een helpende hand uit te steken naar echte vluchtelingen, het liefst door hen in de eigen regio te helpen maar als het niet anders kan door kleine groepen hier tijdelijk opvang te bieden.

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):

De heer Azmani zei juist: grote groepen integreren niet. Maar dan begrijp ik niet waarom de VVD alles blokkeert op het moment dat er grote pleidooien zijn voor kleinschalige opvang en voor het zo veel mogelijk opvangen van asielzoekers in de wijken. De VVD zegt dan: nee, het hoeft niet allemaal kleinschalig te zijn en voorrang op wachtlijsten voor huizen doen we ook niet. In plaats daarvan laat de VVD mensen vastzitten in de asielzoekerscentra. Dat bevordert toch zeker absoluut niet de integratie?

De heer **Azmani** (VVD):

Dat zijn twee verschillende elementen, namelijk de huisvesting na het verlenen van een status en de opvang van asielzoekers.

In het debat dat ik indertijd met mevrouw Voortman voerde, ging het over realisme. Vorig jaar werden we geconfronteerd met het feit dat er in sommige weken voor 4.000 asielzoekers onderdak moest worden gezocht. Je kunt dan heel gemakkelijk en goedkoop zeggen dat we dat met opvangvoorzieningen van zo'n 100 man moeten doen, maar dat zou betekenen dat de staatssecretaris er samen met de gemeenten voor had moeten zorgen dat er wekelijks 40 gemeenten een opvangvoorziening openden. We zagen toen al dat niet heel veel gemeenten genegen waren om die opvangvoorzieningen te realiseren, laat staan dat we elke week 40 gemeenten hadden moeten aanschrijven met de vraag: mag ik er nog één extra? U heeft er al één, maar u mag nog een tweede opvangvoorziening realiseren.

Het was destijds niet reëel om het standpunt te huldigen dat we het met kleine voorzieningen zouden moeten doen. Ik ben nooit tegen kleine voorzieningen geweest, maar ik heb wel altijd het realisme in het debat willen houden. Ik vind het een te goedkope politieke boodschap om te zeggen: gemeente, u hoeft alleen maar een kleine voorziening te openen. Gemeenten zouden dan namelijk moeten aanbieden om meerdere voorzieningen te openen.

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):

Het kabinet had er ook voor kunnen kiezen om met gemeenten afspraken te maken over de opvang van 500 of 1.000 asielzoeker en het vervolgens aan die gemeenten zelf over te laten hoe ze die mensen opvangen. Gemeenten hadden dan zelf kunnen bepalen of ze dat hadden gedaan met vijf keer honderd om met tien keer vijftig. Dat had allemaal gekund.

Ik constateer dat de heer Azmani niet ingaat op mijn andere voorbeeld, namelijk het voorbeeld van de statushouders die nu in de asielzoekerscentra zitten. Die houden daar plekken bezet, ook al willen ze niets liever dan integreren. De VVD zegt hier "grote groepen integreren niet", maar waarom zorgt de VVD er dan niet voor dat die mensen in die wijken kunnen wonen en integreren en dat ze niet allemaal bij elkaar blijven zitten?

De heer **Azmani** (VVD):

Wij hebben altijd gezegd dat er voor mensen die hier een verblijfsvergunning kunnen krijgen en die in dit land zijn — het zijn veel alleenstaande jongemannen die via asielprocedures naar Nederland komen — niet meteen een sociale

huurwoning klaar hoeft te staan. Als mensen uit huis gaan en zij gaan studeren, gaan ze eerst ook op kamers wonen. Ik weet zeker dat mevrouw Voortman ook in het Groningse op kamers heeft gewoond, net als ik. Waarom zou iemand die een vluchtelingenstatus krijgt het voorrecht hebben dat hij een sociale huurwoning krijgt? Nou, nee. Wij hebben dus meer ruimte en mogelijkheden gecreëerd, maar ik ben het er helemaal mee eens dat het onwenselijk is dat er een grote groep mensen met een status in azc's blijft. De opdracht aan gemeenten is om in samenwerking naar woningcorporaties te zoeken naar alternatieve huisvesting, en dus niet enkel naar een sociale huurwoning.

De heer Sjoerdsma (D66):

De heer Azmani zegt: grote groepen integreren niet, ze segregeren. Het onderzoek van Een Vandaag laat echter op overtuigende wijze zien dat het merendeel van deze asielzoekers dolgraag zou willen integreren, dat deze mensen de taal zouden willen leren en dat zij de Nederlandse waarden zouden willen overnemen. Het probleem is echter dat de Nederlandse taal niet aangeboden wordt. Dat gebeurt niet door het kabinet en ook niet door de VVD. U hebt tegen de motie daarover gestemd en u hebt al meer dan een jaar tegengehouden dat vluchtelingen vanaf dag één taalles krijgen. Is het volgens de heer Azmani zo dat grote groepen niet integreren, of is het zo dat de VVD niet wil dat zij integreren?

De heer Azmani (VVD):

De laatste opmerking is echt verwerpelijk. Als mensen eenmaal een verblijfsvergunning in dit land krijgen, is iedereen erbij gebaat dat zij zo snel mogelijk deelnemen aan de samenleving. Dat zal voor de VVD dus geen belemmering zijn om al dan niet taalcursussen aan te bieden aan asielzoekers. Asielzoekers die, als je naar de instroom kijkt, uit veilige landen komen — denk aan Marokkanen, Algerijnen en Albanen — bieden we als het aan D66 ligt een taalcursus Nederlands aan. Daar is de VVD niet van. Maar je moet zo snel mogelijk aan de slag met mensen die perspectief hebben en een verblijfsstatus krijgen in dit land.

De heer Sjoerdsma (D66):

Dat is natuurlijk treurig. Dat is een tot treurnis stemmend antwoord. Ik stelde dit namelijk een jaar geleden voor, op het hoogtepunt van de instroom. Ik deed dat toen een meerderheid van die vluchtelingenstroom bestond uit Syriërs en mensen uit Eritrea. De VVD vindt overigens ook dat die vluchtelingen mogen blijven, maar die mensen moesten acht maanden wachten voordat ze überhaupt de asielprocedure in mochten gaan. Zij hebben acht maanden op hun handen gezeten. Zij hebben acht maanden de taal niet geleerd. Die mensen hebben daardoor drie keer minder kans op een baan; zij hebben dus drie keer meer kans op de bijstand. U bent gewoon geworden tot een bijstandsmachine!

De heer Azmani (VVD):

Nou, voorzitter. Met alle respect, wat een onzin! Nadat wij zijn geconfronteerd met zulke grote aantallen en wij taallessen aanbieden, gaan de grote groepen integreren in deze samenleving. Ja hoor! Kijk ook naar het verleden waarin er sprake was van een doorlooptijd van acht dagen wat de

beslissing betreft. Kijk naar bijvoorbeeld de Somalische asielzoekers die een verblijfsvergunning hebben: 60 tot 70% van deze mensen is afhankelijk van de bijstand. Kijk naar de Irakezen, de Iraniërs en de Syriërs: meer dan 50% van deze mensen is afhankelijk van de bijstand. Grote groepen met een ander normen- en waardenpatroon dan dat van ons integreren niet in deze samenleving maar zij zullen segregeren in deze samenleving. Daarom is de VVD voorstander van een selectief en gecontroleerd toelatingsbeleid.

De voorzitter:

Tot slot op dit punt, de heer Sjoerdsma.

De heer Sjoerdsma (D66):

Het is echt fascinerend. Nu haalt de heer Azmani de geschiedenis erbij. Dan zeg ik: kijk naar de jaren zestig, de gastarbeiders. Kijk naar de jaren negentig, de Joegoslaviëse vluchtelingen. Wat werd er toen gezegd? Al die mensen gaan terug! Laten we niet investeren in integratie. Laten we niet investeren in de taal. Daar plukken we nu de zure vruchten van. Alle onderzoeksrapporten laten zien dat, als we toen hadden geïnvesteerd in die taal, we ons niet aan die steen hadden gestoten. Dankzij de VVD gaan we ons voor de derde keer aan dezelfde steen stoten.

De heer Azmani (VVD):

Dit is echt onzin. Het is de VVD die maatregelen neemt waarvoor D66 wegloopt: geen Nederlanders, geen bijstand en het hebben van een inspanningsverplichting om je überhaupt de Nederlandse taal eigen te maken. Als mensen in een uitkering blijven hangen en zij niet eens bereid zijn om de Nederlandse taal te leren, wat doe je dan in deze samenleving? Hoe wil je dan meedoen in de samenleving? Dan is D66 niet thuis. Als het echter gaat om asielzoekers voor wie nog niet duidelijk is of ze hier mogen blijven — voor een deel geldt dat: ik heb het over Albanese Marokkanen en Algerijnen die je nu in de instroom ziet en die op dit moment in Ter Apel in Groningen de samenleving onveilig maken — wil D66 taalcursussen aanbieden. Wat mij betreft gebeurt dit niet met het belastinggeld van Nederland.

De heer Kuzu (Groep Kuzu/Öztürk):

Uiteindelijk komt het na een aantal generaties wel goed, daar is de heer Azmani het sprekende voorbeeld van, maar daar wil ik het niet over hebben. De heer Azmani zegt, net zoals de afgelopen tijd meerdere VVD-leden deden, dat Nederland niet Nederland zal blijven vanwege de mensen die hiernaartoe komen en die er een ander normen- en waardenpatroon op nahouden. Kan de heer Azmani voor het land schetsen wat Nederland dan wel gaat worden, als Nederland niet Nederland blijft?

De heer Azmani (VVD):

Nou ja, Nederland heeft wat ons betreft geen cafetariamodel waar je wat kunt shoppen in de vrijheden. De heer Kuzu zal wat ik ga zeggen niet prettig vinden, maar we hebben deze zomer heel goed kunnen zien wat er op de Erasmusbrug gebeurde toen daar verslag werd gedaan van demonstraties. Het werd de media onmogelijk gemaakt om opnames van die demonstratie te maken. Dat is niet mijn land, dat is niet Nederland, dat is niet het land waar wij voor staan. Je

hebt de vrijheid om je mening te uiten en je hebt het recht om te demonstreren, hoe onaangenaam dat voor sommige mensen misschien ook is, maar dat recht verdedig ik. Tegelijkertijd verdedig ik het recht om daar verslag van te doen. Hier is persvrijheid gegarandeerd. We hebben daar heel duidelijk gezien dat dat onmogelijk werd gemaakt en dat hun land niet Nederland is, maar het land Turkije; dat hun leider niet de leider van Nederland is, maar Erdogan, de Turkse leider. Dan heb je het volgens mij over integratieproblematiek. De heer Sjoerdsma wees er terecht op dat in de jaren zeventig en tachtig het integratiebeleid vooral gericht was op behoud van de eigen cultuur en de eigen identiteit. Daar plukken we nog steeds de wrange vruchten van, zeg ik tegen de heer Kuzu, en de heer Kuzu weet dat ook donders goed vanuit zichzelf.

De heer Kuzu (Groep Kuzu/Öztürk):

Daar hebben we het ook vlak na de zomervakantie vaak over gehad. Ik vind dat geen onaangenaam voorbeeld. Het toont precies aan wat de VVD nu anderen verwijt. Als mensen staan te demonstreren met Turkse vlaggen, is het allemaal een groot probleem en heeft het te maken met integratie en is het een integratieprobleem. Als andere groepen voor de Tweede Kamer staan te protesteren met terroristische vlaggen of met Israëliische vlaggen, dan is dat geen probleem en dan hebben we het niet over integratie. Als wij het hebben over het cafetariamodel, dan wil ik ook ingaan op andere normen- en waardepatronen. Wij hebben het in Nederland vaak over gelijkwaardigheid en over het gegeven dat die onder druk komt te staan vanwege de komst van vluchtelingen. We hebben in Nederland heel grote groepen, hele gebieden, hele dorpen, die de gelijkwaardigheid tussen man en vrouw of tussen homo's en hetero's ook niet erkennen. Laten we het hebben over Urk, over Staphorst. Hebben we daar ook een integratieprobleem?

De heer Azmani (VVD):

Volgens mij is het heel helder en heel duidelijk. Van nieuwkomers verwachten wij dat ze de vrijheden omarmen die wij in dit land kennen en dat ze respect hebben voor de gelijkheid tussen man en vrouw, waar generaties lang voor is gevochten. We verwachten dat ze er respect voor hebben dat mannen hier hand in hand door de straten lopen. Die moeten niet worden weggefloten of verafschuwed. Daar moeten we pal voor staan. We zien wat de komst van groepen asielzoekers voor gevolgen heeft voor de samenleving. Als je uit een heel ander land komt met een ander normen- en waardenpatroon, dan is het vrij moeilijk om te wennen aan het feit dat in dit land twee mannen prima hand in hand kunnen lopen, of dat een vrouw zich mag kleden zoals zij zich wenst te kleden, zonder meteen te worden uitgemaakt voor vrouw die geniet van het openbare leven, als ik het netjes mag zeggen.

De voorzitter:

Tot slot op dit punt.

De heer Kuzu (Groep Kuzu/Öztürk):

Daar staat het cafetariamodel! De VVD zegt nu: het komt alleen door de nieuwkomers. Ik heb hem concreet de vraag gesteld of dat niet ook geldt voor mensen die hier al eeu-

wenlang wonen. Waarom probeert de VVD constant om problemen in deze samenleving of uitdagingen waar wij voor staan, neer te leggen bij nieuwkomers in deze samenleving? Het enige antwoord daarop zou kunnen zijn dat de VVD electoraal aan het concurreren is met de PVV. De VVD is de onderbuik van een groep mensen aan het voeden. Van de VVD zou je mogen verwachten dat ze dat niet doet.

De heer Azmani (VVD):

Het enige antwoord dat ik daarop wil geven is dat de VVD de zorgen in de samenleving snapt en dat de VVD het probleem dat er is, niet groter wil maken door grote groepen migranten te ontvangen die eigenlijk niets hebben met de vrije en tolerante samenleving die wij kennen. Wij moeten die samenleving beschermen en wij moeten niet naïef zijn, zeg ik via u, voorzitter, tegen de heer Kuzu.

Mevrouw Keijzer (CDA):

Ik hoor de heer Azmani vrij stevige teksten uiten over inburgeren. Hij zegt dat je, als je de Nederlandse taal niet leert, geen verblijfsvergunning krijgt of die verliest. Hoeveel keer is dat nou zo gebeurd de afgelopen vier jaar, het niet krijgen van een verblijfsvergunning omdat iemand niet voldoet aan de inburgeringsplicht?

De heer Azmani (VVD):

Het is een welbekende vraag van het CDA. Ik wijs mevrouw Keijzer erop dat het een wet is van de CDA'er de heer Leers, die destijds deze wet naar de Kamer heeft gebracht. Mensen moeten in principe binnen een termijn van drie jaar inburgeren. Die kan nog met twee jaar worden verlengd. We staan nu op een punt waarop we kijken welke consequenties dat zou moeten hebben. Mevrouw Keijzer weet ook donders goed dat je een vluchtelingenstatus niet zomaar kunt intrekken vanwege het feit dat iemand zijn inburgeringsexamen niet haalt, hoe vaak we dat, met name voor andere migrantengroepen, misschien graag wel zouden willen.

Mevrouw Keijzer (CDA):

Een jij-bak en praktische bezwaren. Maar het punt is: de heer Azmani doet hier stoer. Hij heeft een oneliner: geen Nederlands geleerd, geen verblijfsvergunning.

De heer Azmani (VVD):

Ik zei: geen Nederlands, geen bijstand.

Mevrouw Keijzer (CDA):

Whatever. Niet ingeburgerd, geen verblijfsvergunning. Ik constateer dat de stoere teksten, inclusief het onderdeel van het regeerakkoord waar dat ook nog een keertje in staat, uiteraard door invloed van de VVD-onderhandelaars, in de praktijk dus hebben geleid tot niet één ingetrokken verblijfsvergunning. Dan neem je de kluit toch een beetje in de maling? Dan moet je hier toch ook die nuances weergeven als VVD'er? Anders denkt iemand die zit te kijken of dit morgen leest "nou zeg, goed hoor die VVD", terwijl het in de praktijk anders uitpakt.

De heer **Azmani** (VVD):

Dit past meer bij de begroting die we volgende week bespreken. Ik verwacht het CDA dan weer aan dezelfde interruptiemicrofoon. Ik vind het heel opmerkelijk dat dit politieke frame steeds weer wordt opgebouwd door het CDA, terwijl het een wet is die door hun eigen minister is ingediend in deze Kamer. Ik heb al eerder gezegd tegen een woordvoerder van het CDA, de heer Heerma, dat wij beiden aan hetzelfde eind trekken. Wij willen beiden dat het wel consequenties heeft, bijvoorbeeld voor het verblijfsrecht. We willen beiden, als dat niet kan, dat het dan consequenties heeft voor voorzieningen die je zou willen bieden. Want als je met je rug naar onze samenleving staat, waar haal je dan het recht vandaan om te zeggen dat die samenleving solidair met je moet zijn? Kijk ook naar ons verkiezingsprogramma. Daar hebben we nog het een en ander in aanvulling hierop geschreven. We moeten nu niet de illusie wekken dat we de vluchtelingenstatus kunnen intrekken vanwege het feit dat iemand hier niet inburgerd. Maar volgens mij zijn er wel andere manieren om het badwater voor zulke mensen erg koud te maken.

De **voorzitter**:

Tot slot, heel kort.

Mevrouw **Keijzer** (CDA):

Dit gaat niet over frames. Waar het uiteindelijk in essentie over gaat, is of je eerlijk bent over wat er kan. Ik zie de VVD constant beloftes doen en mooie woorden de maatschappij in slingeren die in de praktijk niet worden waargemaakt. Dat is dramatisch voor het vertrouwen in de politiek en dat is waarom ik hier sta.

De heer **Azmani** (VVD):

Het is dramatisch als je een wet naar de Kamer brengt die moeilijk te handhaven is. In het regeerakkoord heeft de VVD gezegd dat het niet geldt voor asielzoekers, voor mensen met een vluchtelingenstatus. Dan ben je fair, want dan zeg je al in het regeerakkoord voor welke groep het niet geldt. Dan heb je nog gezinshereniging. Om het nog even uit te leggen aan mevrouw Keijzer: dan gaat het over het beschermen van het recht op family life in de zin van artikel 8 EVRM. Dat vergt een belangenafweging. De staatssecretaris weet ook dat ik vind dat je die belangenafweging in bepaalde situaties misschien ook in het voordeel van onze staat, onze samenleving zou kunnen maken. Dat zijn zaken die je op moet bouwen om te kijken of ze juridisch houdbaar zijn. Ik verwacht van deze staatssecretaris dat hij daarmee aan de slag is. Maar mijn denken staat niet stil. We hoeven niet alleen te kijken naar het verblijfsrecht, als dat zo moeilijk is. Volgens mij kunnen we ook nog andere dingen doen, zoals het niet langer toekennen van de bijstand of zeggen dat mensen geen recht meer hebben op toeslagen als ze niet wensen in te burgeren. Het principe moet zijn: sta je met je rug naar de samenleving, dan ontvang je ook niets van de samenleving.

De **voorzitter**:

Mevrouw Keijzer, echt alleen als het om een persoonlijk feit gaat. We gaan niet interrupties in vieren en vijven doen en ook niet zo lang. We hebben nog 17 sprekers te gaan.

Mevrouw **Keijzer** (CDA):

Dat ben ik met u eens, voorzitter, maar dan doe ik een beroep op u dat als ik een feitelijke vraag stel, ik een kort antwoord krijg en niet een jij-bak en geen verwijten aan mijn adres. Het netto resultaat is namelijk waarschijnlijk: nul geweigerde of ingetrokken verblijfsvergunningen.

De **voorzitter**:

Gaat u verder, mijnheer Azami.

De heer **Azmani** (VVD):

Ik zal me aan de regels houden, voorzitter.

Het feit dat wij geen controle hadden over de aantallen asielzoekers die hier binnenkwamen en hun achtergrond, heeft ons een onveilig gevoel gegeven. Daardoor is het draagvlak voor opvang van asielzoekers afgenomen. Dat maakt ons niet racistisch of harteloos, zoals ik al eerder zei, maar dat maakt ons realistisch.

Het beschermen van onze samenleving tegen grote aantallen nieuwkomers valt of staat met een beheersbaar immigratiebeleid. Niet voor niets vraagt de VVD al geruime tijd aandacht voor het uitvoeren van het plan van de VVD van maart 2015, dat pleit voor opvang van asielzoekers in de eigen regio door afspraken te maken met veilige derde landen in die regio. Zo hebben de afspraken met Turkije er het afgelopen jaar toe geleid dat de asielinstroom substantieel is afgenomen. Hadden we in 2015 nog te maken met 58.000 asielaanvragen, dit jaar zal dat vermoedelijk de helft zijn. Als niet zou zijn ingegrepen, waren we dit jaar naar verwachting met 100.000 asielaanvragen geconfronteerd. Als we de vorige maand pakken en deze afzetten tegen oktober vorig jaar, dan kunnen we zien dat nog maar een fractie via de zuidoostelijke route migreert, dus via Turkije en Griekenland, namelijk maar 1%. Dit soort afspraken werken dus.

Wat niet werkt, is het openzetten van de grens om iedereen toe te laten die hier een beter leven wil opbouwen. Dat kan onze samenleving gewoonweg niet aan. Wat evenmin werkt, is de schijnoplossing van het bouwen van een hek om het land. Dat zou niet alleen praktisch onmogelijk zijn, maar dat zou ook grote schade toebrengen aan onze welvaart en onze banen in Nederland. De VVD wil dan ook graag een compliment geven aan deze staatssecretaris en via hem en dit kabinet aan de premier, voor de manier waarop zij de asielinstroom in de afgelopen periode onder controle hebben gekregen. We staan er nu namelijk veel beter voor dan een jaar geleden. Ons land was in rep en roer. Bussen vol met asielzoekers reden door het land op zoek naar onderdak. Sportzalen werden ingenomen om te dienen als logeerplek. Nu, een jaar later, is het niet langer de vraag of er voldoende opvang is, maar waar we locaties kunnen sluiten. Dit is het soort oplossing waar Nederland baat bij heeft. Ik ben blij dat deze bewindslieden het heft in eigen hand hebben genomen in plaats van, zoals partijen in dit huis, aan de zijlijn staan te schreeuwen zonder een oplossing te bieden, of, zoals anderen, de kop in het zand te steken en het probleem te ontkennen. De bewindslieden hebben de problemen benoemd en ze vervolgens ook aangepakt.

Mevrouw **Keijzer** (CDA):

Hoor ik dit goed of is het een geintje dat door het kabinet het aantal vluchtelingen is afgenomen?

De heer **Azmani** (VVD):

Het totaal aantal vluchtelingen en ontheemden is wereldwijd alleen maar gegroeid, maar we kunnen wel vaststellen dat het aantal asielzoekers, het aantal asielaanvragen in Nederland drastisch naar beneden is gegaan. We weten ook met zijn allen waar dat mee te maken heeft, namelijk met de afspraken die met Turkije zijn gemaakt en omdat de Turkije-route richting Griekenland is geblokkeerd. Daar heeft het mee te maken. Ik weet dat dit lastig is voor het CDA, maar daar heeft het wel mee te maken. Het kabinet heeft daar ook tijdens het Nederlandse EU-voorzitterschap, de eerste helft van dit jaar, heel grote stappen in gezet.

Mevrouw **Keijzer** (CDA):

Het is geen geintje. Door het kabinet is het aantal vluchtelingen gedaald. Die is echter zeer waarschijnlijk afgenomen door de hekken die neergezet zijn in de Oost-Europese landen. Daar is het door gedaald ...

De heer **Azmani** (VVD):

Dat is onzin. Dat zou betekenen ...

De **voorzitter**:

Mevrouw Keijzer heeft het woord.

Mevrouw **Keijzer** (CDA):

Ik ben nog niet klaar. Wellicht — maar dat is zeer de vraag, want de aantallen zijn net voordat de afspraak met Turkije is gemaakt al gedaald — heeft dat er een klein onderdeel van uitgemaakt. Hier geldt ook weer: de VVD moet stoppen met verhalen te houden die niet waar zijn en beloften te doen die niet waar gemaakt kunnen worden. Uiteindelijk wordt dat namelijk niet meer gevreten. Zeg gewoon eerlijk waar het door komt en ga daar niet staan en zeggen: het aantal vluchtelingen is gedaald door dit kabinet, want dat is gewoon niet waar.

De heer **Azmani** (VVD):

Dit is echt onzin. Om eerlijk te zijn had ik op dit onderwerp iets beters verwacht van het CDA. Laten we bekijken wat er gebeurd is. Als je de redenering van mevrouw Keijzer volgt dat het enkel en alleen door het sluiten van de grenzen bij Macedonië komt, dan zouden er op dit moment honderdduizenden asielzoekers in Griekenland moeten verblijven. De druk om tot hervestiging over te gaan, zou dan nog hoger zijn. Dat is niet het geval. De afspraken zijn gemaakt om de Turkse kust beter te beveiligen en te bewaken vanuit Turkse zijde. De aanwezigheid, onder anderen van Nederlanders, in de Griekse wateren heeft als doel ervoor te zorgen dat de bootjes het Griekse vasteland niet meer kunnen bereiken. De essentie is dat het geen zin meer heeft om naar Griekenland te gaan, omdat je toch geen kans meer krijgt. Dat is het effect. Je kunt dat ontkennen, maar ik ben er dankbaar voor dat dit binnen een jaar gebeurd is. Als het aan het CDA lag, hadden we een ontheemdenstatus gehad

en zouden we dit jaar honderdduizend asielzoekers hebben ontvangen. Ik had dat niet willen zien.

De **voorzitter**:

Het antwoord moet kort zijn.

De heer **Azmani** (VVD):

Mevrouw Keijzer heeft die cijfers hier zelf ter discussie gesteld. Zij zei: we krijgen hier honderdduizend asielzoekers; het cijfer van 58.000 van de regering is onjuist. Nee, dat was een beleidsvoornemen. Ik ben zo blij dat dit kabinet niet op zijn handen heeft gezeten, maar keihard heeft gewerkt om afspraken te maken met Turkije, zodat de instroom weer beheersbaar is.

De **voorzitter**:

Mijnheer Azmani, de vragen moeten kort zijn, maar de antwoorden ook.

Mevrouw **Keijzer** (CDA):

Aan mij ligt dit niet; dat is wel duidelijk. De heer Azmani heeft nu heel wat meer woorden nodig om te verklaren waarom de hoeveelheid asielzoekers is afgenomen. Laat maar even. Ik denk dat ik mijn punt wel gemaakt heb. Ik wil het hebben over de toekomst. De heer Azmani spreekt smalend over alle ideeën van het CDA om hier ook in de toekomst iets aan te doen. Als het niet gelukt was of als Erdogan direct de grenzen weer openzet — dat moet de heer Azmani serieus nemen — waardoor alle vluchtelingen weer gaan lopen, wat gaan we dan doen? Wat is er dan nodig om ervoor te zorgen dat we niet, in de woorden van de heer Azmani, overspoeld worden door vluchtelingen?

De **voorzitter**:

Kort.

Mevrouw **Keijzer** (CDA):

Ik geef de heer Azmani één tip. Ik weet dat het plan-Azmani eraan komt.

De heer **Azmani** (VVD):

Oh.

Mevrouw **Keijzer** (CDA):

Ja, wij kennen elkaar inmiddels. Voor dat plan is het nodig dat het Vluchtelingenverdrag wordt aangepast, maar daar willen de VVD'ers in het kabinet niet aan. Ik hoor daar graag wat ideeën over.

De heer **Azmani** (VVD):

Soms gaat er iets leven, zoals de aanname dat het plan-Azmani alleen maar zou kunnen als het Vluchtelingenverdrag wordt aangepast. Het mooie van dat plan is dat het binnen het Vluchtelingenverdrag kan, namelijk via het veilige derde land. Dat kan een afwijzingsgrond zijn. De afspraken tussen Turkije en Griekenland zijn ook op die basis gemaakt. Het kan dus binnen dat verdrag. Maar ik

ben het met het CDA eens dat we in de toekomst zouden moeten inzetten op verdragsaanpassing. Het is dus en-en. Het plan kan binnen het verdrag.

De voorzitter:

Nee, nee, mevrouw Keijzer.

Mevrouw Keijzer (CDA):

Winst voorzitter, het is allemaal winst ...

De voorzitter:

Nee, nee, mevrouw Keijzer. Ik geef het woord aan de heer Voordewind.

De heer Voordewind (ChristenUnie):

Ik kom nog even terug op het punt dat de vluchtelingenstroom die Europa binnenkwam, geheel te wijten zou zijn aan de Turkijedeal. Ik herinner mij de cijfers van hoogleraar Spijkerboer. De heer Azmani kan er nu wel om gaan lachen, maar de cijfers wijzen uit dat de stroom stopte in oktober toen de grenzen in de Balkan dichtgingen, en dus niet in februari toen de Turkijedeal gesloten werd. Maar goed, dat is voor de geschiedschrijving. Als de heer Azmani zo trots is op de Turkijedeal, wat gaat hij dan op dit moment doen aan de grote, nadelige gevolgen van de Turkijedeal, zoals de 16.000 mensen die nu op de Griekse eilanden zitten? Daar zit de pijn van de Turkijedeal. Die mensen zitten in onmenselijke situaties in de regen, in de kou et cetera.

De voorzitter:

Helder.

De heer Azmani (VVD):

Ik kom nog even terug op de geschiedschrijving en op meneer Spijkerboer. Als iemand het niet fijn vindt dat het asielbeleid fundamenteel wijzigt, kan ik mij voorstellen dat hij dat probeert te onderbouwen met wetenschappelijke onderzoeken. De heer Voordewind heeft daar vragen over gesteld en ik heb de antwoorden van de staatssecretaris daarop gezien. Volgens mij is het heel evident en duidelijk hoe het zit. Als het winter is en koud, is er sprake van een daling in de seizoensgolven. Maar dat zegt niets over die grenzen. De daling vindt exact vanaf 20 maart plaats. Toen zijn de afspraken met Turkije gemaakt. In de staten van de Europese Commissie zie je ook een enorme daling van het aantal asielaanvragen vanaf dat moment. Wat dat andere punt betreft, de opvang van asielzoekers in Griekenland: de Europese Unie heeft een gezamenlijke verantwoordelijkheid om hieraan zo goed mogelijk invulling te geven. Wat mij betreft staat Griekenland primair aan de lat. De tijden van ernaar kijken zoals Griekenland in het verleden deed, zijn echt voorbij.

De heer Voordewind (ChristenUnie):

Dit is echt geschiedvervalsing, want het is niet zo dat de cijfers pas vanaf 20 maart naar beneden gingen. Die gingen daarvoor al substantieel naar beneden, even los van de weersomstandigheden et cetera. Mensen gingen niet meer omdat de grenzen waren gesloten. De heer Azmani kan niet

weglopen voor de ellende die er op dit moment plaatsvindt, zowel op de Griekse eilanden als op het Griekse vasteland. Daar zitten mensen in schrijnende omstandigheden. De heer Azmani kan niet alleen wijzen naar Griekenland. Dat land heeft gezegd, ook tegen de Europese Unie: help ons bij de screening, bij de selectie. Daar hebben wij ook een voordeel van. Wat gaat de heer Azmani met de VVD doen, misschien in Europees verband, om de Grieken te helpen bij de selectie en de screening? Wat gaat hij doen zodat wij onze eigen verantwoordelijkheid nemen, namelijk 4.000 mensen realloceren naar Nederland?

De heer Azmani (VVD):

Toch nog iets over die geschiedschrijving. Ik zal straks een overzichtje laten zien waaruit blijkt dat er precies vanaf 20 maart een daling is. Het is een overzicht van de Europese Commissie en ik denk niet dat de Commissie daarover liegt. Dan kan de heer Voordewind zien wat de waarheid is en hoor ik zijn reactie daarop in tweede termijn. Over de verantwoordelijkheid die Griekenland moet voelen in het kader van een humane opvang van asielzoekers die daar verblijven en de verantwoordelijkheid van de diverse lidstaten: ik moet vaststellen dat Nederland zijn verantwoordelijkheid neemt. Neem de verdeelsleutel, de aantallen en de oproep vanuit deze Kamer om specifiek aandacht te hebben voor minderjarigen in het kader van de herverdeling. Ik zie een staatssecretaris die naar de Kamer luistert en zijn verantwoordelijkheid neemt. Telkens is de staatssecretaris zelf aan zet om die oproep te doen aan zijn collega's uit de andere lidstaten. Volgens mij zit daar ook beweging in.

De voorzitter:

Tot slot, heel kort.

De heer Voordewind (ChristenUnie):

De harde cijfers, ook over onze eigen reallocatie, laten zien dat we nog niet op de helft zitten van de aantallen die wij zouden realloceren. Ik hoor Azmani heel stevige taal spreken. Hij is blij dat de instroom stopt. Ik hoor ook graag dat hij zijn urgentie uitspreekt over reallocatie. We zijn er immers nog lang niet. Nederland kan doen wat het kan en ik hoop dat de heer Azmani daar ook op aandringt.

Mevrouw Voortman (GroenLinks):

De heer Azmani zei net: we staan er zo veel beter voor. Maar hoe zit het dan met die vluchtelingen die vastzitten in Griekenland, die ondanks dat Nederland heeft beloofd om 4.000 mensen op te vangen, nog steeds vastzitten? Slechts de helft van de mensen die we zouden opvangen, hebben we opgevangen. De heer Azmani zegt: we staan er zo veel beter voor. Ik wil graag van hem horen of hij het dan ook heeft over de vluchtelingen. Ik heb nog een andere vraag. De heer Azmani deelt het kabinet complimentjes uit: oh, wat doen jullie het toch goed. Tegelijkertijd zaten we in een lastig parket toen vorig jaar al die sporthallen moesten worden geopend. Aan wie is het te danken dat dit allemaal goed is gegaan? Aan gemeentebestuurders. Ik wil graag van de heer Azmani eindelijk eens horen: goed dat de gemeentebestuurders toen hun verantwoordelijkheid hebben genomen.

De voorzitter:
Dat kan ook korter.

De heer Azmani (VVD):
Dat laatste bevestig ik. Ik heb het ook in AO's gezegd: natuurlijk is het te danken aan de samenleving en al die vrijwilligers die ervoor zijn gegaan en hun verantwoordelijkheid hebben genomen. Samen met hen hebben we het vorig jaar zo goed als mogelijk gedaan. Zo'n situatie willen we voor dit jaar voorkomen. Ik moet vaststellen dat het aantal asielaanvragen dit jaar drastisch is afgenomen. Dat was de verantwoordelijkheid van dit kabinet en van deze staatssecretaris. Die hebben ze op zich genomen. Ik moet nu vaststellen bij deze begrotingsbehandeling dat ze hieraan invulling hebben gegeven.

De voorzitter:
Mijnheer Azmani, de antwoorden moeten echt heel kort zijn. Ik ga de interrupties echt terugbrengen tot twee, want met drie aanvullende vragen met ellenlange inleidingen gaat het niet lukken. Geef u eens een goed voorbeeld, mevrouw Voortman.

Mevrouw Voortman (GroenLinks):
Wanneer de VVD het heeft over asielbeleid en gemeentebestuurders, dan is dat over het algemeen heel negatief: die willen hun verantwoordelijkheden niet nemen, die willen geen afspraken maken. Ik ben dus blij dat de VVD nu zegt dat het goed is dat gemeentebestuurders inderdaad hun verantwoordelijkheid hebben genomen bij die opvang en dat daar ook een compliment voor wordt uitgesproken. Ik vroeg echter ook naar die 4.000 mensen; die verantwoordelijkheid heeft Nederland ook en die wordt niet nagekomen. Het kabinet is voornemens om COA-medewerkers te ontslaan, want "die hebben we niet meer nodig". Er worden azc's gesloten. Laten we nu in elk geval 100 mensen meer opnemen conform de belofte die we gedaan hebben. Wat is erop tegen om gewoon je belofte na te komen?

De voorzitter:
Een korte reactie, mijnheer Azmani. Echt kort.

De heer Azmani (VVD):
Volgens mij komen we de belofte na. Nederland is aan de lat en neemt die verantwoordelijkheid ook. Om dit beeld weg te nemen: men gaat uit van de maximale cijfers, maar je moet kijken naar het aantal mensen dat op dit moment in Griekenland is; daar haal je een aandeel uit.

Deze aanpak is dus niet alleen in het belang van onze samenleving, maar ook in het belang van de asielzoekers zelf, omdat zij niet meer het risico lopen om in handen te vallen van mensensmokkelaars, die veel geld verdienen aan het organiseren van een levensgevaarlijke overtocht naar Europa en omdat de mensonterende omstandigheden die vluchtelingen tijdens hun reis tegenkomen, hun worden bespaard. Het is ook in hun belang omdat zij zichzelf zo ook in veiligheid kunnen brengen als zij geen geld hebben voor een reis naar Europa en omdat zij dicht bij huis in een regio met gelijke culturele normen en waarden worden opgevangen. Wanneer de situatie veilig is, kunnen ze gemakkelijker

terugkeren naar hun land van herkomst en helpen bij de wederopbouw.

Maar we zijn er nog niet. We hebben weliswaar de hoofdroute over de Egeïsche Zee via Turkije onder controle gekregen, maar die over de Middellandse Zee nog niet, getuige ook het recordaantal mensen dat dit jaar is omgekomen in de Middellandse Zee ondanks — ik durf zelfs de stelling aan: dankzij — de vele reddingsoperaties aldaar.

We moeten doorpakken conform het VVD-plan van maart 2015 om deze afspraken ook met landen in Noord-Afrika te maken. In de tussentijd werken we aan afspraken met herkomst- en transitlanden over betere opvang, het beheer van de eigen grenzen en terugkeerbeleid. Als landen hier niet aan meewerken, dan moet dat volgens de VVD consequenties hebben voor ontwikkelingshulp, handelsovereenkomsten, verdragen en de verstrekking van visa. De staatssecretaris zal begrijpen dat ik hier blijvend aandacht voor vraag. Ik stel daarom ook nu weer de vraag: wat is de laatste stand van zaken met betrekking tot de gesprekken die worden gevoerd met landen als Tunesië en Egypte? Klopt het dat Italië hier de lead in krijgt of is de Europese Commissie hierin leidend? Wat kunnen we in dat kader van Malta verwachten, dat in het komende halfjaar het EU-voorzitterschap overneemt? Zal Malta net zo succesvol zijn als Nederland in het eerste halfjaar van dit jaar?

De bouw van weeshuizen in de regio is een onderdeel van een betere opvang in het land van herkomst. Ik heb recentelijk in Ethiopië gezien wat het belang daarvan is; dat was is tijdens een werkbezoek van de commissie. Het is een belangrijk alternatief voor wat nu het enige perspectief lijkt, namelijk kinderen onbegeleid naar Europa sturen. Het is sowieso niet goed om kinderen uit hun eigen omgeving te halen, maar daarnaast lopen zij onderweg het risico om te worden blootgesteld aan verschrikkingen zoals misbruik en orgaanhandel. Nu het aantal onbegeleide kinderen in de migratiestroom toeneemt, moet hier echt op worden ingezet. Hoe staat het met Afghanistan? Dat land wil niet meewerken aan de bouw van weeshuizen, ondanks diverse projecten. Zou dit slechte gedrag geen consequenties moeten hebben, zeker gelet op de inzet van de Europese Unie in dat land? Juist in het belang van de veiligheid van deze kinderen moeten we dit zo snel mogelijk tegengaan.

Hoe staat het met Ethiopië? Zouden we een gecoördineerd project kunnen opzetten om deze migratiestroom van veelal Eritrese kinderen, met alle risico's van dien, te stoppen, zodat het niet langer loont om kinderen over de grens te zetten? Ook het continent Afrika kan het belang daarvan inzien, omdat er ook grote groepen richting het zuiden van het continent migreren. Ik krijg daar graag een reactie op van de staatssecretaris.

Als de opvang van asielzoekers in de eigen regio beter is geregeld, kan wat de VVD betreft op termijn het recht op asiel in Europa komen te vervallen. Vluchtelingenverdragen staan immers niet in de weg dat vluchtelingen buiten Europa een veilig onderdak wordt geboden. Verdragen die opvang in de eigen regio wel in de weg staan, kunnen wat de VVD betreft waar nodig worden aangepast.

In de tussentijd moeten de asielprocedures in ons land verder worden gestroomlijnd. De staatssecretaris heeft al een slag gemaakt met het verkorten van procedures. Hier

kan volgens de VVD nog een stap in worden gezet, bijvoorbeeld door het afschaffen van hoger beroep bij herhaalde aanvragen en het niet langer in Nederland afwachten van de uitkomst van het beroep bij opvolgende aanvragen. Sommige aanvragen zijn gebaat bij, zoals ik dat noem, een lik-op-stukbesluit. Kansloze aanvragen, aanvragen om het verblijf te rekken, verdienen geen procedure waarin een maximale zorgvuldigheid wordt betracht. Het streven zou moeten zijn om binnen een dag kansloze aanvragen af te doen, waarmee ook het recht op voorzieningen vervalt. Dit moet niet alleen voor herhaalde aanvragen gaan gelden, maar ook voor aanvragen van migranten die afkomstig zijn uit veilige landen, bijvoorbeeld de Oost-Europeanen en sinds de zomer de Algerijnen en Marokkanen, die een groot deel van de recente migratiestroom uitmaken. Waarom niet meteen een lik-op-stukbesluit, dezelfde dag of de dag erna, met het dictum "kennelijk ongegrond"? Dit geldt ook "veiligelanders" die bijvoorbeeld aan asielshoppen doen. Waarom wordt de moeite gedaan om een Dublinclaim te leggen op Duitsland, wat weken, zo niet maanden in beslag neemt, terwijl intussen alle rechtsmiddelen worden aangevend en iemand hier alle voorzieningen geniet en onze samenleving alleen maar onveiliger maakt? Ik heb het over de vele incidenten met Marokkanen in Ter Apel en in Groningen. Uit het nieuws maak ik op dat dit bovendien mogelijk te maken heeft met criminele netwerken. Ik vraag de staatssecretaris of we dat niet kunnen veranderen, in aanvulling op zijn in de brief van 17 november genoemde terechte acties. Is hij bereid om dit verder te verkennen?

De voorzitter:
Bent u klaar?

De heer Azmani (VVD):
Met dit punt wel.

De voorzitter:
Dan heeft mevrouw Keijzer een vraag.

Mevrouw Keijzer (CDA):
Ik ben het compleet met de heer Azmani eens. Ja, dat kan ook, voorzitter. De heer Azmani spreekt de heer Dijkhoff echter vast vaker dan ik. Waarom heeft hij dit dat niet allang gedaan?

De voorzitter:
Was dat de vraag?

Mevrouw Keijzer (CDA):
Voorzitter, zo wilt u het toch?

De voorzitter:
Ja, maar ik geloofde het niet. Mijnheer Azmani, een korte reactie.

De heer Azmani (VVD):
De incidenten met de Marokkaanse en Algerijnse asielzoekers in Groningen en Ter Apel spelen eigenlijk sinds een

paar weken. Het aantal incidenten neemt toe. Als er problemen zijn, werkt het bij mij altijd zo dat mijn geest wat creatiever wordt om zorgen weg te nemen, op dit moment die van inwoners van Ter Apel en Groningen. Dan kom je tot bepaalde voorstellen. Ik vraag de staatssecretaris om een verkenning te doen, want als jurist zie ik ook wel dat er mogelijk juridische issues zijn, maar ik wil die verkenning wel graag zien en ik wil de balans op kunnen maken om te kunnen zeggen dat ik wil dat na een dag of op de volgende dag sprake zou moeten zijn van een lik-op-stukbeleid en een lik-op-stukbesluit in de zin van "kennelijk ongegrond".

Mevrouw Keijzer (CDA):
Dit speelt natuurlijk al langer dan een paar weken. We hebben natuurlijk al langer kansloze aanvragen uit Oost-Europese landen. Ook de ellende in Groningen met Marokkanen speelt natuurlijk al langer. Het is trouwens ook voor mij een raadsel waarom Marokkanen daar in de vluchtelingencentra zitten. Ik kan mij dus niet voorstellen dat hier niet over gesproken is. Help ons dus ook allemaal om perspectief te zien. Dit kan toch geregeld worden? Anders zou de heer Azmani dit hier toch niet naar voren brengen?

De voorzitter:
Kort graag, mijnheer Azmani.

De heer Azmani (VVD):
Ik doe hier een begrotingsbehandeling en ik doe voorstellen. Ik heb afgelopen zomer bijvoorbeeld heel veel voorstellen gedaan en die zijn ook uitgevoerd, zoals over staatstelevisie en propaganda. Zo doe ik steeds nieuwe voorstellen aan de hand van ontwikkelingen. Nu is er het voorstel om te bezien of we hier niet anders mee om moeten gaan en waarom er zo'n Dublinclaim wordt gelegd.

De voorzitter:
Mevrouw Keijzer, tot slot op dit punt.

Mevrouw Keijzer (CDA):
Dit gaat straks leiden tot een toezegging van de staatssecretaris. Dan ben ik ook blij, want wat hier gaande is met deze mensen in dit land, is onacceptabel. Ik begon met "eens" en ik eindig nu met "eens". Nu de uitvoering nog.

De heer Recourt (PvdA):
Ik ga dan toch maar aan de andere kant hangen. Natuurlijk moeten incidenten aangepakt worden, maar de heer Azmani zegt dat het met die vluchtelingen een stuk onveiliger wordt in Nederland. Als hij daarnaar wordt gevraagd, zegt hij dat er de afgelopen twee weken incidenten zijn. Incidenten moet je aanpakken, maar wil de heer Azmani dan stoppen met de teneur van "het is allemaal zo vreselijk met die vluchtelingen en we moeten allemaal de deur op slot doen, want zij maken het land zo onveilig"?

De heer Azmani (VVD):
Wij moeten er ook niet voor wegkijken. Ik verwijs naar de incidentenmonitor. Wij kunnen vaststellen dat er in 2016

zo'n 9.000 incidenten hebben plaatsgevonden en dat het Openbaar Ministerie er in 800 zaken aan te pas is gekomen. Wij moeten daar niet voor weglopen. Ik heb het niet over alle vluchtelingen, dat weet de heer Recourt ook. Maar als je dan ziet dat Marokkanen en Algerijnen asiël aanvragen; het is te bezopen voor woorden dat zij hier asiël aanvragen. Als daarnaast dan ook nog de veiligheid in samenlevingen als Groningen en Ter Apel in het geding is, heb ik er behoefte aan te zeggen dat wij daar niet zo lang over moeten doen met al die juridische waarborgen. U krijgt van mij meteen een besluit uitgereikt ...

De voorzitter:
Gaat u verder.

De heer Azmani (VVD):

Als wij het proces van asiëlaanvragen goed en voortvarend hebben geregeld, vervalt iedere noodzaak om achteraf tot maatregelen over te gaan om beslissingen bij te stellen. Iedereen is gebaat bij snelle duidelijkheid. Die geven wij niet door mensen hoop te geven, bijvoorbeeld op een par-donregeling of op het gebruik van de discretionaire bevoegdheid. Dat is niet eerlijk tegenover degenen die wel netjes vertrekken na het volgen van de procedure. Het is niet eerlijk tegenover de mensen die zo valse hoop houden. Het is ook niet eerlijk naar onze samenleving.

Als er sprake is van schrijnende omstandigheden die maken dat het beleid onevenredig hard uitpakt, dan is er al de mogelijkheid om in de aanvraagprocedure positief te beslissen door artikel 484 Algemene wet bestuursrecht toe te passen. Het gaat dan om de inherente afwijkingsbevoegdheid. Wil de staatssecretaris hierop reflecteren? Als je met oog voor de individuele omstandigheden en snel beslist, is de achterkant toch niet meer nodig? Of blijven wij maar doorgaan nu illegaal verblijven op den duur loont onder het mom van maatschappelijk belang, maar uiteindelijk veelal door politieke druk?

Dan een natuurlijk bruggetje naar het terugkeerbeleid. Dat is de achilleshiel van het vreemdelingenbeleid, al decennia lang. Als mensen hoop houden dat er toch nog een gaatje te vinden is, bijvoorbeeld door tijd te rekken, dan kiezen zij er eerder voor om het vertrek te frustreren in plaats van mee te werken. Zeker als er landen zijn die bij gedwongen vertrek niet meewerken. Is dat een rechtvaardiging? Willen wij dat in stand houden? Het is goed in de schriftelijke beantwoording te lezen dat een aantal landen in de afgelopen jaren in de meewerkstand is gekomen dankzij deze staatssecretaris. Verder zien wij dat meer mensen terugkeren. Ook is het een goede zaak dat de staatssecretaris heeft besloten om de cijfers over terugkeer maandelijks te publiceren nu onterecht het beeld bestaat dat niemand vertrekt, terwijl er dit jaar tot nu toe ruim 20.000 vreemdelingen zijn vertrokken. Wat verwacht de staatssecretaris voor het komend jaar?

Hoe vordert de migratieagenda van de Europese Unie op dit punt, want dit was toch een wezenlijk onderdeel van de migratieagenda van de Europese Commissie van april 2015? Hoe om te gaan met een land als Marokko? Het is een goede zaak dat de staatssecretaris de afgelopen dagen heeft laten weten spoedig tot nadere afspraken met dat land te willen komen. Wat dan niet helpt, zijn tegenstrijdige signalen zoals

recentelijk de bestuurs gelden van minister Bussemaker voor Marokko. Tegenstrijdige signalen in het terugkeer beleid zie ik ook wanneer bijvoorbeeld ongewenst verklaarde vreemdelingen niet strafrechtelijk worden vervolgd, bijvoorbeeld door het Amsterdamse parket, als zij door de vreemdelingenpolitie worden opgepakt, of in het loslaten van het zogeheten illegalenquotum voor 2016. Ik krijg graag een reactie van de minister op dit punt. Hoe te handelen in 2017, vraag ik de staatssecretaris.

Tot slot: economische migratie in het belang van het ver-groten van onze welvaart, het ondernemerschap en daarmee de werkgelegenheid in Nederland. Ik maak de staatssecretaris complimenten voor de stappen die zijn gezet voor het verder verbeteren van het startupklimaat in Nederland. Ik dank hem voor het overnemen van de suggesties van de VVD. Volgens de VVD kunnen wij de komende jaren nog verdere stappen zetten. Ik heb het dan niet over mijn langeretermijnplan om ook het gehele economische migratiebeleid fundamenteel te herzien bijvoorbeeld door een hybride migratiemodel te hanteren; een model dat is gericht op vraag en aanbod met puntentoe-kening om circulaire migratie te stimuleren en rekening te houden juist met integratieaspecten. Ik heb het dan eigenlijk over de zelfstandigenregeling, die nu te behoudend is. Zouden de positieve effecten van de startupregeling een rol kunnen spelen bij de herziening van deze zelfstandigenregeling bijvoorbeeld door een zogeheten referentensysteem te hanteren waarbij kennisinstellingen of bepaalde investeerders garant kunnen staan bij de tijdelijke toekenning om een onderneming hier te lande tot een succes te maken? Dat is goed voor onze welvaart. Is de staatssecretaris bereid om ook dit onder de loep te nemen?

Kortom, de VVD is niet tegen migratie, zij is voor een gecontroleerd en selectief migratiebeleid. Een migratiebeleid dat kan bijdragen aan een zeker Nederland. Een samenleving waarin iedereen zich echt beschermd voelt en alle kansen krijgt. Het Nederland waar wij voor vechten, is een Nederland waarin iedereen op een positieve manier met elkaar samenleeft en samen dingen voor elkaar krijgt. Dat is een Nederland waar wat ons verbindt sterker is dan wat ons verdeelt, wat roepers aan de zijlijn ook beweren. Dat wat ons bindt, zijn de Nederlandse normen en waarden, de Nederlandse cultuur. Wij hoeven het niet altijd met elkaar eens te zijn, maar over één zaak valt niet te onderhandelen: wie hiernaartoe komt en in Nederland wil wonen, kiest voor het totaalpakket. Zo maken wij samen een land waarin de beste tijd nog voor ons ligt.

De heer Voordewind (ChristenUnie):

Op een punt stel ik nog een vraag aan de heer Azmani. Vanmorgen stond in Trouw een uitgebreid artikel over het Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel. Daarin stond dat de strafbaarstelling van illegaliteit, iets wat de VVD-fractie van de heer Azmani volgens haar nieuwe verkiezingsprogramma weer wil invoeren, mensen in de handen drijft van mensenhandelaren. In 2005 is dit geprobeerd. Er is een onderzoek geweest en het advies was: niet doen. In 2011 is het geprobeerd en in 2014 heeft dit kabinet het weer geprobeerd. Elke keer is gebleken dat het niet helpt om illegaliteit strafbaar te stellen. Waarom nou toch weer deze passage in het verkiezingsprogramma?

De heer **Azmani** (VVD):

Met alle respect: omdat het een gezochte redenering is. Als wij mensen die uitgeprocedeerd zijn en van een rechter te horen hebben gekregen dat zij hier niet mogen verblijven, toch opvang blijven bieden, dan houdt dat mensen illegaal. Dat is wat mij betreft strafbaar, omdat je de norm stelt dat je hier dan ook in strafrechtelijke zin ongewenst bent. Ik wil zelfs nog verder gaan. Ik wil dat het ook strafbaar is om eraan mee te werken dat mensen die uitgeprocedeerd zijn hier toch nog in de marges van de samenleving blijven hangen of om daarbij te helpen. Ik wil graag dat het strafbaar is als mensen zo handelen.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):

Dan gaan wij weer terug naar de situatie waarin de VVD het kerkasiel wil bestraffen en beboeten met €3.000 en waarin wij daarvoor politiemacht gaan inzetten. Uit eerdere onderzoeken is toch duidelijk gebleken dat dat niet helpt? Als mensen hier illegaal zijn en terug moeten, dan moet je hen begeleiden via programma's, zoals die door de Pauluskerk in Rotterdam worden gehanteerd. Je moet hen opvangen en hen actief tot terugkeer stimuleren. Door dat weg te duwen in de illegaliteit dwingt de VVD deze mensen in de handen van mensenhandelaren. Dat moet u toch niet willen, mijnheer Azmani?

De heer **Azmani** (VVD):

Dat is onzin. Wij dwingen mensen juist in de handen van mensenhandelaren als mensen die van ver komen en hier een procedure starten, weten dat zij hier toch mogen blijven en van voorzieningen gebruik kunnen maken. Dan duwen wij mensen in de handen van mensenhandelaren die op dit moment goud geld verdienen aan bijvoorbeeld overtochten over de Middellandse Zee. Wij drukken mensen in hun handen als wij in dit land niet duidelijk zijn. Wij moeten tegenover die mensen duidelijk zijn: je hebt een eerlijke kans, er is een eerlijke procedure die zo nodig met je wordt doorlopen, maar als je geen recht hebt op verblijf dan bieden wij geen perspectief. Het moet duidelijk zijn dat wij hun dan geen perspectief willen bieden op een mogelijke toekomst in de marge van deze samenleving. Ik vind dat vreselijk.

Mevrouw **Gesthuizen** (SP):

Ik hoor de heer Azmani zeggen dat hij niet zo blij is met de discretionaire bevoegdheid van de staatssecretaris. Hij heeft daar serieuze bedenkingen bij. Hij vraagt het kabinet dan ook om daarop te reflecteren. Ik hoor de heer Azmani ook zeggen dat hij vindt dat kinderen niet mogen worden weggehaald uit de omgeving waarin zij zijn opgegroeid en wellicht zijn geboren en geworteld. Als ik die twee punten bij elkaar optel, vraag ik mij af waarom de VVD-fractie in dezen niet optrekt met een groot deel van de Tweede Kamer. De heer Azmani weet dat de coalitiepartner, de Partij van de Arbeid, steeds een beetje op twee gedachten hinkt. Met de steun van de VVD zou zij dat probleem niet meer hebben. Waarom zet de VVD zich niet ook in voor een eerlijker, een rechtvaardiger en humaner regeling voor de langdurig in Nederland verblijvende kinderen, voor het kinderpardon?

De heer **Azmani** (VVD):

Dat heeft alles te maken met het feit dat wij van mening verschillen over de veronderstelling dat de huidige procedure onzorgvuldig is en dat daarom bijvoorbeeld een kinderpardonregeling nodig is of dat daarom de discretionaire bevoegdheid veel moet worden toegepast omdat daar op dit moment niet naar zou worden gekeken. Je kunt niet alleen juridisch naar een zaak kijken, maar ook naar het individuele, menselijke aspect daarvan. Dat vraag ik ook aan de staatssecretaris. De mogelijkheid om af te wijken is er nu al. Er is een afwijkingsbevoegdheid, maar je wilt daarna, aan het eind, geen perspectief meer geven.

Mevrouw **Gesthuizen** (SP):

Ik begrijp wel dat de heer Azmani dat niet wenselijk vindt als alle procedures zijn geweest. Zo begreep ik zijn eerdere betoog ook. Dat was heel duidelijk, maar voor mij wel vrij nieuw. Ik hoorde dit eigenlijk altijd alleen maar uit de hoek van de PVV. De heer Azmani maakt volgens mij echt bezwaar tegen het gebruik van de discretionaire bevoegdheid. Die ligt al heel lang bij de bewindspersoon op Justitie die over dit bijzondere dossier gaat. Maar daar hebben we het dus niet over. We hebben het over een recht waarop kinderen zich kunnen beroepen als ze gedurende een langere periode hier in Nederland verblijven, als ze hier geworteld of wellicht zelfs geboren zijn en vervolgens op hun 10de of 11de alsnog het land moeten verlaten. Ik vraag dit omdat ik de heer Azmani ook voor het eerst heb horen zeggen dat je kinderen die bijvoorbeeld in Syrië geworteld zijn, maar in Libanon moet opvangen. Die kinderen moet je niet naar Nederland halen, want dat is niet goed voor hun ontwikkeling. Als je die lijn niet consequent doortrekt, is dat toch op zijn zachtst gezegd hypocriet?

De heer **Azmani** (VVD):

Ik snap niet wat daar hypocriet aan is. Op dit moment worden de belangen van kinderen al meegenomen in de procedure, ook in het kader van het Verdrag inzake de rechten van het kind. Misschien gebeurt dat in de ogen van mevrouw Gesthuizen niet voldoende, maar in mijn ogen wel. Als die afweging dus al wordt gemaakt, snap ik niet waarom aan de achterkant nog instrumenten als een kinderpardon of een discretionaire bevoegdheid nodig zouden zijn. Daarmee geef je mensen alleen maar hoop. Ik zie dat Kamerleden zelf ook naar die dossiers gaan kijken. Dat vind ik geen gunstige ontwikkeling. Ik vind het ook geen taak voor Kamerleden om naar individuele zaken te kijken. Er is enorme politieke druk om naar die zaken te kijken. Volgens mij moeten we dat op een andere manier doen. Dan is de vraag: moet je die achterkant nog hebben?

De **voorzitter**:

Korte reactie, mevrouw Gesthuizen.

Mevrouw **Gesthuizen** (SP):

Even voor de orde: het is geen pardon. Het is een regeling. Het is gewoon een stukje wetgeving geworden in Nederland en dus niet iets wat achteraf, na het doorlopen van de procedures, nog gerepareerd moet worden. Het wordt dan

gewoon wetgeving. De heer Azmani kan pleiten voor eerlijke wetgeving.

De heer **Sjoerdsma** (D66):

Ik wil de heer Azmani nog één ding vragen over het verkiezingsprogramma van de VVD. Daarin staat dat de VVD iedere vluchteling een veilig heenkomen gunt. En terecht, denk ik. Er staat als oplossing dat de VVD gaat zorgen voor voldoende en goede opvang in de regio en daar dus in gaat investeren. Ik vraag de heer Azmani hoeveel de VVD daarin gaat investeren.

De **voorzitter**:

Dat kan heel kort, mijnheer Azmani.

De heer **Azmani** (VVD):

Het afgelopen jaar hebben we alweer extra geïnvesteerd. Nederland is sowieso altijd een van de grootste investeerders in opvang in de regio, nu weer met 200 miljoen extra. Er zit nog geen financiële onderbouwing bij ons verkiezingsprogramma, maar het zou bizar of vreemd zijn als wij niet zouden investeren in opvang in de regio. Wij nemen dit punt namelijk werkelijk serieus en vinden dat het hele asiel- en migratiebeleid fundamenteel zou moeten worden herzien.

De **voorzitter**:

De heer Sjoerdsma, tot slot.

De heer **Sjoerdsma** (D66):

Ik ben er heel benieuwd naar hoeveel de VVD gaat investeren want de premier heeft gezegd: we gaan korten op ontwikkelings samenwerking; daar gaan we significant veel geld weghalen. Dat rijmt niet echt met het antwoord dat de heer Azmani nu geeft. Dus wat is het nu precies? Gaat de VVD investeren in opvang in de regio of gaat de VVD korten op opvang in de regio?

De heer **Azmani** (VVD):

Wij gaan korten op het moment dat landen niet meewerken. Dat is de benadering van de wortel en de stok. Ik weet dat de heer Sjoerdsma er altijd maar een extra wortel bij doet om te bereiken dat dingen worden gedaan. Wij gebruiken de wortel en de stok. Wij zijn bereid om te investeren en te helpen et cetera. Dat doen wij ook. Maar wij gebruiken ook die stok erbij. Als je de verantwoordelijkheid voor je eigen continent niet op je neemt, dan hoef je van ons die ontwikkelingsgeld ook niet te krijgen. Het kan ook consequenties hebben voor bijvoorbeeld visaverstrekking als landen weigerachtig zijn. Dat is juist ter bescherming van Nederland, zeg ik tegen de heer Sjoerdsma.

De **voorzitter**:

Heel kort, tot slot.

De heer **Sjoerdsma** (D66):

De vraag was, en daar wil ik gewoon graag een antwoord op, of de VVD nu gaat investeren in opvang in de regio. Ja

of nee? Ik hoef niet een heel procesverhaal over de wortel en de stok. Dat ken ik allemaal wel; ik ben ook de woordvoerder voor het buitenlandbeleid. Ik wil graag even antwoord op de vraag of de VVD nu gaat investeren.

De heer **Azmani** (VVD):

Als we in een verkiezingsprogramma zetten dat we opvang in de regio willen, gaan we daar ook in investeren. Dat lijkt me logisch.

□

Mevrouw **Van Toorenburg** (CDA):

Voorzitter. Kent u ze nog, die klinkende slogans van de VVD vier geleden bij de verkiezingen? "Meer straffen en minder begrip voor criminelen" en al die variaties van "blauw op straat"? Vier jaar later maken we de balans op en moeten we concluderen dat wij vooral veel begrip moesten tonen voor al die blunders en al die schandalen en dat van meer blauw op straat bar weinig terecht is gekomen. Sterker nog, zonder de druk van de Kamer om er substantieel meer geld bij te trekken was de nationale politie inmiddels door haar hoeven gezakt. Het piept en het kraakt bij het Openbaar Ministerie en de kwaliteit van de rechtspraak staat serieus onder druk. De balans opmakend kan ook mijn fractie niet anders dan concluderen dat de VVD zich een bar slechte hoeder van de rechtsstaat heeft getoond.

Voorzitter, u kent mij, ik speel liever op de bal dan op de man, maar als ik dan lees dat deze minister net zo lief de directeur van onze, overigens schitterende, dieren tuin Artis, zou zijn geweest, denk ik toch met heimwee terug naar Ernst Hirsch Ballin, nu onder andere hoogleraar constitutioneel recht, met het recht met de hoofdletter R in zijn genen. Hirsch Ballin trok na zijn ministerschap ook naar Amsterdam, maar naar de UVA, niet naar Artis.

Laten we eens bekijken waarover deze minister zich zo op de borst klopt. De geregistreerde criminaliteit daalt. Daar is deze minister trots op. Maar daalt de criminaliteit echt in ons land? De VVD roept het zo hard dat ze er zelf in is gaan geloven, maar daarmee heeft ze het contact met de samenleving verloren. Slachtoffers van misdrijven doen inmiddels geen aangifte meer. De politie doet er toch niks mee. Het helpt niet. Onderzoek bevestigt deze lijn. Het WODC bracht twee maanden geleden een rapport uit. De aangiftebereidheid is in 2015 gedaald van 29% naar 26%. Wanneer we de aangiftes via internet niet meenemen, is de aangiftebereidheid gedaald naar 19%.

Ik haal die internetaangiftes erbij, omdat deze mensen vaak met kerende post te horen krijgen dat er niks met hun aangifte wordt gedaan. Het CDA maakt zich grote zorgen over deze trend. Hoeveel mensen die aangifte doen, krijgen niet te horen dat andere misdrijven voorrang krijgen, dat hun zaak niet binnen de opsporingscriteria valt of dat de politie nu eenmaal niet in staat is om alles aan te pakken? Het CDA krijgt wekelijks, nee zelfs dagelijks e-mails van burgers die hierdoor het vertrouwen in de politie en onze overheid zijn verloren. Wat is de reactie van de minister hierop? Wat is zijn antwoord op deze terechte zorgen?

Het algemene oplospercentage schommelt al jaren zo rond de 25. Sommige misdrijven zitten daar echter onder. Uit het jaarverslag van de politie over 2015 blijkt dat 9,4% van

de woninginbraken werd opgelost. Dat is een griezelig laag percentage. Burgers voelen zich na een woninginbraak vaak onzeker en onveilig in hun eigen huis. Bij delicten bij zo'n enorme emotionele impact mag het strafrecht toch niet falen? Hoe kan de minister dan zeggen dat hij zo trots is op zijn aanpak van high-impact crimes? Ik krijg hierop graag een reactie van de minister.

Een ander voorbeeld van een misdrijf dat al helemaal niet opgelost lijkt te worden en waarbij aangifte al helemaal niet lijkt te lonen, is internetoplichting. Deze vorm van misdaad drijft slachtoffers tot wanhoop. Hun machteloosheid heeft ons diep getroffen. Daarom heeft het CDA hierover afgelopen vrijdag een initiatiefnota opgesteld. Ter toelichting: bijna een half miljoen mensen in Nederland geeft aan slachtoffer te zijn geworden van internetoplichting. Dat zijn niet alleen oudere mensen of mensen die niet zo vaardig zijn met een computer. Het zijn ook hogeropgeleiden, werkende dertigers, zzp'ers, vaders, moeders, minderjarigen. Maar 50.000 van hen doen aangifte. 159 zaken werden door de politie verwerkt tot een opsporing. Dat is een ongekend laag aantal, ook al liggen soms meerdere aangiften ten grondslag aan één opsporingszaak.

Het CDA wil daarom dat er extra wordt geïnvesteerd in het politieonderdeel landelijk meldpunt Internetoplichting, dat deze zaken aanpakt. Dat punt lichten we er vandaag uit. Dat past namelijk bij een begrotingsbehandeling. Wij pleiten echter voor meer. Als er aangifte is gedaan, blijkt het verhalen van de schade op de dader een buitengewoon lastig probleem. Ook hiervoor heeft het CDA voorstellen gedaan, waarop wij graag binnenkort een reactie van het kabinet krijgen. Wij hebben het gevoel dat het kabinet aan onze zijde staat, want wij hebben in de laatste stukken over slachtofferschap gelezen dat het kabinet erover nadenkt om het incassobureau van de overheid, dat ons allen zo goed weet te vinden wanneer wij 5 km/u te hard hebben gereden op de A2, ook in te zetten wanneer mensen slachtoffer zijn geworden van internetcriminaliteit.

Ik keer terug naar de begrotingsbehandeling van vandaag. De afgelopen jaren heeft het kabinet onder druk van de oppositie — we hebben het al eerder gezegd — extra geld uitgetrokken. Ik zie de heer Verhoeven staan, dus ik denk dat we teruggaan naar het vorige punt.

De heer Verhoeven (D66):

Ja, als dat van de voorzitter mag, want ik wil ook best even wachten.

De voorzitter:

Gaat u nog op dit punt door, mevrouw Van Toorenburg?

Mevrouw Van Toorenburg (CDA):

Nee hoor, ik ben klaar met het stukje over internetcriminaliteit, dat ik even breder heb getrokken. Ik snap helemaal dat de heer Verhoeven daar een vraag over heeft.

De heer Verhoeven (D66):

Dat heeft mevrouw Van Toorenburg goed aangevoeld. We hebben het vaker over internet gehad. Over dit initiatief van het CDA kan ik positief zijn, maar ik heb natuurlijk wel zorgen over iets anders, namelijk dat het CDA op andere

gebieden het internet juist dreigt kapot te maken. Ik denk aan het openbreken van encryptie, het aantasten van de internetstructuur door de overheid, het hacken van onze computers en smartphones, het aanleggen van een sleepnet voor allerlei data, het bewaren van onze telefoondata. Dat zijn allemaal zaken waar het CDA volmondig voor is en dat zijn toch allemaal stapjes richting een politiestaat. Als we burgers 24/7 op alle fronten in de gaten gaan houden, is dat dan het Nederland waarin het CDA in de toekomst wil leven?

Mevrouw Van Toorenburg (CDA):

De heer Verhoeven maakt het wel enorm groot: het CDA wil het internet kapotmaken. Dat is toch wel heel bijzonder. Het CDA wil dat de politie en het Openbaar Ministerie bepaalde bevoegdheden krijgen om zijn en mijn wereld veiliger te maken. Ik heb vaak debatten met bijvoorbeeld mevrouw Bergkamp gevoerd over kinderporno. Ook D66 wil dat we daar goed tegen optreden, maar iedere keer geven politie en Openbaar Ministerie aan dat ze machteloos zijn. Ik vind het belangrijk dat we de politie en het Openbaar Ministerie inderdaad de bevoegdheid geven om, met toestemming van de rechter-commissaris, in te kunnen grijpen. Wij vinden het belangrijk — op dat punt vinden we D66 altijd aan onze zijde — dat we dat omkleed met waarborgen doen. Wij vinden inderdaad dat ook onze veiligheidsdiensten zich op internet moeten kunnen begeven, want Openbaar Ministerie en politie geven zelf aan dat de criminelen zich ook op internet begeven. Laten we niet machteloos zijn: soms moeten we ingrijpen op internet, maar wel omkleed met belangrijke waarborgen.

De heer Verhoeven (D66):

Iedereen in de Kamer wil kinderporno aanpakken en terrorisme bestrijden. Dat wil iedereen. Het gaat erom dat we effectieve maatregelen nemen. Het CDA is voor maatregelen waarbij onschuldige burgers bijna continu op allerlei fronten in hun leven door de overheid gevolgd worden. Wat is het resultaat? Het resultaat is een onveilig internet, omdat we allemaal kwetsbaarheden en gaten in het internet introduceren, en een enorme databerg, waar niemand wijs uit kan, ook de inlichtingendiensten niet. Heel vaak blijkt immers dat op basis van de huidige informatie al heel veel bekend is over de potentiële daders. Waarom kiest het CDA voor een onveilig Nederland met slechte maatregelen, wat ook nog eens ten koste gaat van de privacy van onschuldige burgers — dat zijn 17 miljoen Nederlanders — die gevolgd worden zonder dat ze verdacht zijn?

Mevrouw Van Toorenburg (CDA):

Dat is het grijs gedraaide plaatje van D66: dat we zogenaamd iedereen volgen op internet zonder enige beperking. U weet als geen ander, voorzitter — u zit deze debatten altijd genereus voor — dat daarvan geen enkele sprake is. Wij vinden het belangrijk dat je kunt reageren op het internet en dat dit altijd gebeurt met de juiste waarborgen. Ik blijf het fascinerend vinden dat de voorman van D66 bij de interruptiemicrofoon met veel bombarie loopt te blazen tegen de minister van Veiligheid en Justitie omdat die niet wist waar al die criminelen waren. Hoe heeft iemand zich in Nederland nou van A naar B kunnen begeven? Hoe is het toch mogelijk dat de camera's hem niet gezien hebben? Hoe is het toch mogelijk dat we niet via internet hebben

geweten waar hij was? Hoe kon het toch dat we zijn telefoon niet hadden afgetapt? Als het aan D66 had gelegen, hadden we jack shit kunnen doen. Laten we heel duidelijk zijn: gelukkig kunnen we een aantal maatregelen nemen, maar aan D66 ligt dat nooit. Pardon, die woorden van zo-even had ik eigenlijk niet mogen zeggen; die horen in het lijken-register.

De voorzitter:

Ik denk dat de heer Verhoeven wel behoefte heeft om te reageren.

De heer Verhoeven (D66):

Deze beelden van mevrouw Van Toorenburg zullen heel veel terroristen afschrikken, denk ik, want nu overdrijft zij nog erger dan ik deed. Het gaat om het volgende. Dit is niet goed voor de kwaliteit van het debat, voorzitter.

Mevrouw Van Toorenburg (CDA):

Het wordt er wel leuker op.

De heer Verhoeven (D66):

Het hoeft niet leuk te zijn, het moet gewoon duidelijk zijn. Het CDA zegt: D66 wil weten waar een bepaalde terrorist uithangt, D66 wil weten waarom telefoontjes niet worden opgenomen, D66 wil weten waarom de mailbox in het weekend onbeantwoord blijft. Dat zijn inderdaad dingen die D66 herhaaldelijk aan deze minister gevraagd heeft. Ik heb het daarnet ook aan de VVD gevraagd ...

De voorzitter:

U hebt uw punt gemaakt.

De heer Verhoeven (D66):

Maar dat is een totaal andere zaak dan nieuwe wetten met allemaal technische maatregelen om mensen te volgen. Dat gaat over de basis op orde. Tegen het CDA zou ik willen zeggen: laten wij kiezen voor de basis op orde en niet voor het aftappen, volgen en voortdurend bespioneren van onschuldige burgers, met een soort schijnveiligheid als resultaat.

Mevrouw Van Toorenburg (CDA):

Wij moeten even bij de feiten blijven. Toen de heer Pechtold hier zo fulmineerde tegen dit kabinet over wat er allemaal niet was gedaan, was nog helemaal niet duidelijk dat er geen telefoon was opgenomen. Toen was nog helemaal niet duidelijk dat internet niet was uitgelezen. Daar ging het dus helemaal niet om. Het gaat er gewoon om dat D66 met mevrouw Bergkamp en met de heer Pechtold iedere keer wil dat wij een aantal maatregelen nemen om mensen in de gaten te houden. Maar iedere keer is D66 vervolgens de partij die het niet wil. Prima, maar zeg dat dan gewoon. Zeg niet dat je wilt dat er allerlei maatregelen worden genomen, terwijl je vervolgens de politie met de handjes op de rug zet, zodat zij helemaal niks kan. Wij vinden het belangrijk dat ook de politie een aantal zaken kan doen, maar altijd met waarborgen erbij. Daarom zullen wij daar waarschijnlijk volgende week een debat over voeren. Wij zullen er heel

goed op letten dat het altijd de rechters-commissarissen zijn of de rechters zelf die daar toestemming voor geven, en dat het nooit zomaar gebeurt.

De heer Recourt (PvdA):

Van de retoriek weer naar de inhoud. Het plan van het CDA voor het helpen van slachtoffers op internet klonk ontzettend goed, maar als ik het goed hoorde, ging het vooral om strafrecht. Wij willen het CJIB, het incassobureau van de overheid, slachtoffers laten helpen hun schade te vergoeden. Maar ik denk nu even aan dat meisje uit Werkendam van wie een seksfilmje is geplaatst. Zij moet door en door bij de rechter om schade te verhalen op degene die het filmje geplaatst heeft. Dat is een civiele zaak. Kunnen wij dat niet meteen meenemen in onze vraag aan de regering? Wij moeten toch aan de kant van het slachtoffer staan?

Mevrouw Van Toorenburg (CDA):

Een heel terechte opmerking. Afgelopen vrijdag hebben wij onze initiatiefnota gepresenteerd. Daarin maak ik die tweeslag. Slachtoffers krijgen vaak van de politie te horen: wij kunnen niks met uw zaak. Dan staat het strafrechttraject meteen stil. Dan begint iemand een civiele zaak. Als er dan uiteindelijk misschien een uitspraak van de rechter is, moet het slachtoffer er nog eens achteraan om te zorgen dat het geld kan worden geïnd. Het is belangrijk om te bekijken of het CJIB ook daaraan een bijdrage kan leveren. Eigenlijk is het strafzaak. Iemand wordt noodgedwongen naar een civiele rechter gestuurd. Je zou willen dat de instrumenten van de overheid ook dan het slachtoffer ten dienste staan. Laten wij met elkaar meer naast de slachtoffers gaan staan in plaats van ze alleen te laten staan.

Er wordt een investering gedaan in de totale veiligheidsketen, maar niet anders dan dankzij de oppositie. De SP heeft hard gevochten voor de politie. D66 deed haar best voor het Openbaar Ministerie. Wij als CDA hebben erg gevochten voor de rechtspraak. Gelukkig zijn deze investeringen gedaan, zo lijkt het althans.

Bij de daadwerkelijke uitvoering bekruipt mij een angstig gevoel. Kijk naar het Openbaar Ministerie, met die 13 miljoen die erbij komt. De minister schrijft: "Momenteel worden de nadere plannen ter specifieke besteding van deze middelen uitgewerkt. Op basis daarvan worden de middelen van de aanvullende post bij het ministerie van Financiën overgeheveld naar de begroting van V en J." Lees ik daar nou gewoon dat er nog helemaal niks is gebeurd en dat er, als er niet eerst een plan wordt gemaakt, nog helemaal geen geld naartoe gaat? Graag een toelichting van de minister. Wij weten wel waar het geld voor het Openbaar Ministerie uiteindelijk naartoe zou kunnen. Ik zou zo drie, vier, misschien wel tien voorbeelden kunnen noemen waar het water de mensen nu aan de lippen staat. Denk aan de ondermijnende criminaliteit van de drugsbaronnen in Zuid-Nederland en de Moco-oorlog in Amsterdam. Er is genoeg te doen. Midden in woonwijken zorgen zware criminelen voor overlast. Zij legen daar hun hulzen. Nog vorig week bleek hoe lastig het in liquidatieprocessen is om een zaak rond te krijgen. Zou het dan niet raadzaam zijn om daar wat mankracht bij te plussen? Het zijn maar suggesties.

Nu wij over de georganiseerde misdaad spreken, toch even een vraag. Gaat deze minister wel door met zijn harde lijn

om de drugscriminaliteit te bestrijden? Al die gekkigheid die iedere keer weer opduikt over dat zogenaamde softdrugsbeleid ... Het CDA roept daarom de minister wederom op om stand te houden en niet toe te geven, zeker niet nu ook zijn eigen partij lijkt te buigen voor de machtige drugsbaronnen en de invloedrijke lobby van de drugsfantasten.

Een heel ander onderwerp: de jeugdcriminaliteit. Het CDA staat aan de wieg van het adolescentenstrafrecht, maar wij zien dat onder druk van de decentralisatie en de verschuiving naar de gemeenten de aandacht voor de jeugd en de jeugdcriminaliteit aan het verwateren is. Er is nog steeds geen spoedige opname, binnen drie maanden, van jeugdige delinquenten, ook al ligt er hierover een breed gesteunde Kameruitspraak. Het is nog steeds niet op orde, ook niet in Rotterdam, een belangrijke stad waar veel gebeurt. Wanneer gaat het kabinet het eindelijk in orde maken?

Wij kijken naar de begroting en zien dat er eigenlijk op alle posten die over jeugd gaan, wordt gekort. Er wordt gekort op de jeugdbescherming en de jeugdsancties. De minister verschuilt zich daarbij achter allerlei incidentele uitgaven en de daling van het aantal jeugdgroepen. Nee, voorzitter, uiteindelijk wordt er gewoon bezuinigd! Dan schrijft de minister nota bene ook dat de ondersteuning door het ministerie is afgebouwd en wordt ondergebracht bij dat Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid. Laat dat nou net een centrum zijn waarop de minister ook wilde korten. Maar daar komt mooi niks van: er ligt een amendement waardoor dat niet gaat gebeuren.

Ik heb het vanmiddag al vaker horen zeggen, maar mij valt ook dat rare plannetje over de jeugd op. Wij lezen, en hebben de staatssecretaris ook horen zeggen, dat het kabinet bezig is met een voorstel om de strafrechtelijke leeftijd voor de aansprakelijkheid van kinderen te verhogen naar 14 of 16 jaar. De staatssecretaris heeft dat ook toegelicht in een algemeen overleg. Hij heeft gezegd: "Ik heb een hele stapel dossiers en wetenschappelijke rapporten voor me liggen. Ja, daar moet je dan wel kennis van nemen. Je ziet dan dat het wel moet gebeuren en daarom ga ik ermee verder." Tegelijkertijd staat in het VVD-verkiezingsprogramma dat ze misschien wel een verlaging van de leeftijd voor jeugdcriminaliteit wil. Dan snap ik het niet meer.

Ik stel vervolgens een vraag hierover aan de minister, maar daarop krijg ik geen antwoord, want hij schuift het als een soort hete aardappel — hoe moet je dat zeggen? — of als een soort kooltje voor zich uit naar 2018. Wij willen weten hoe het zit. De staatssecretaris zegt dat hij gefundeerde wetenschappelijke onderzoeken heeft op basis waarvan hij voornemens is om de leeftijd op te krikken en tegelijkertijd zegt het VVD-ministerie: we gaan het naar beneden halen. Hoe zit het? Het kan niet allebei.

Mevrouw Helder (PVV):

Mevrouw Van Toorenburg spreekt over jeugd. Het adolescentenstrafrecht is bedoeld voor de groep tot en met 22 jaar. Mijn fractie is een tegenstander van het adolescentenstrafrecht, want het is geen jeugd.

Even een reflectie in het klein. Gisteren werden bij Opsporing Verzocht drie verdachten genoemd van een verkrachting van een vrouw in haar eigen auto. Die verdachten zijn tussen de 16 en 20 jaar oud. Is dat jeugd?

Mevrouw Van Toorenburg (CDA):

Dat ligt er maar net aan. Juist daarin lag de kracht van het adolescentenstrafrecht. De PVV was tegen en de SP was tegen. Ik dacht toen: we zitten precies in het midden en dat is helemaal top. Wat er is gebeurd, is dat we kijken naar wat er met iemand aan de hand is. We doen dat om ervoor te zorgen dat iemand niet recidiveert. Er zijn heel veel 16-jarigen — als directeur heb ik ze vaak gezien — die volwassen zijn en die moet je gewoon keihard aanpakken. Voor hen geldt het volwassenenstrafrecht. Prima. Er zijn ook een soort kleuters van 21 jaar en in dat geval kun je de samenleving veiliger maken door ze beter bij te sturen. Wij hebben gezegd: maatwerk. Dat is gelukkig ook gebeurd. Daarbij zijn we breed gesteund door de Kamer. Nu zou ik graag willen zien dat het ook handen en voeten krijgt.

Mevrouw Helder (PVV):

De ervaring leert dat rechters softer gaan straffen als je ze een handvat geeft om dat te doen. Dat is precies waarom je dat adolescentenstrafrecht niet moet gebruiken. Dat wordt alleen maar opgekrikt en er wordt steeds weer teruggekeken op een manier van: ja, misschien zijn ze met 21 jaar nog niet helemaal volwassen. We hebben het wel over mensen die mogen stemmen en die allerlei leuke dingen mogen doen die christelijke partijen in de regel verbieden. Als het vervolgens op de strafrechtelijke aansprakelijkheid aankomt, is het in één keer jeugd. Dat vindt mijn fractie geen goed plan.

Mevrouw Van Toorenburg (CDA):

We gaan niet het hele debat over het adolescentenstrafrecht overdoen, maar wat de PVV nu aangeeft, is wel een beetje bezijden de waarheid. Wij hebben juist overeind gehouden dat jongeren met het volwassenenstrafrecht kunnen worden terechtgesteld. We hadden er zelfs nog een verhoging van de straffen in gedaan, maar helaas heeft de VVD die er onder druk van de PvdA weer uitgefietst. Wij hadden dat graag anders gezien, want dan hadden rechters iemand juist vaker een langere tijd kunnen aanpakken. Dat is nodig, want gebleken is dat sommige kinderen zo vreselijk ontspoord zijn dat je ze niet meer in korte tijd kunt bijsturen. We hebben er dus juist voor gezorgd dat er maatwerk kan worden geleverd. Helaas merken wij dat er een soort onmacht is ontstaan. De kinderen die behandeld moeten worden willen wij die behandeling geven. Daarover heeft de Kamer een breed gesteunde uitspraak gedaan. Laten wij er dan ook voor zorgen dat dat uiteindelijk gebeurt.

Ik ga over naar een andere kwetsbare groep. Afgelopen jaar werd het onderzoeksrapport naar de moord op Linda van der Giesen gepresenteerd, een afschuwelijke moord die familie, vrienden, collega's en eigenlijk de hele samenleving schokte. Linda had tien dagen voor de moord aangifte gedaan van stalking en bedreiging door haar ex. Uit onderzoek van twee deskundigen, Serie en De Ruiter, blijkt dat de zaak van Linda van der Giesen helaas niet uniek is. Zij hebben een analyse gemaakt van allerlei casuïstiek sinds 2010 en komen tot de slotsom dat er 153 zaken zijn die hierop lijken. Vrouwen hebben daarbij het leven gelaten door toedoen van een ex-partner. Deze zaken komen met deze zaak overeen. Deze deskundigen bepleiten een heel andere intake bij de politie, veel analytischer. Zij hebben gekeken naar wat er op dit moment gebeurt in Arizona. Daar is aan de universiteit een methodiek ontwikkeld door

Jill Messing. Wij zouden graag van dit kabinet willen weten of het van plan is om deze methodiek over te nemen. Wij weten immers dat mensen binnen de top van het ministerie en bij de politie dit heel graag zouden willen, maar zij lopen op de een of andere manier tegen een muur aan, en dat terwijl dit zo past bij de aanbevelingen van de commissie-Eenhoorn. Het gaat om een methodiek om ervoor te zorgen dat je heel snel kunt inschatten welke vrouw gevaar loopt, en wanneer wel en wanneer niet. Graag zouden wij dat willen.

Laten we een klein zijstapje maken naar intimidatie. De gemeente Amsterdam, en naar ik heb begrepen ook Den Haag, is van plan om paal en perk te stellen aan wat wordt genoemd straatintimidatie. Daarbij heb ik het niet over het vriendelijke fluiten, ook al kunnen sommige mensen zich daaraan storen. Ik vind het altijd nog wel geestig dat je op de een of andere manier met elkaar in contact kunt zijn. Dit gaat echter over intimidatie, over beschimpen en belagen van vrouwen. Dat is een doorn in het oog. Wat me opvalt is dat ook Den Haag deze aanpak zou willen. Ook daar wil men ervoor zorgen dat de slachtoffers uiteindelijk aangifte kunnen doen en dat er maatregelen worden getroffen. Dan bekruipt ons toch een beetje het gevoel dat dit mogelijk iets is wat wij hier in Den Haag voor de gemeenten zouden moeten regelen voor alle vrouwen in het land. Het kan toch niet zo zijn dat een vrouw in Amsterdam straks beter beschermd wordt tegen mensen die hen beschimpen of erger dan ergens anders? Dat kan toch niet? Een strafbaarstelling via een algemene plaatselijke verordening kan bij een rechter wellicht zelfs sneuvelen. Wat kan dit kabinet nu voor deze vrouwen betekenen in heel Nederland en niet alleen in Amsterdam?

Tot slot kom ik op de nationale politie. Daar willen wij vanzelfsprekend met dit kabinet over spreken. Binnenkort viert de nationale politie haar vierde verjaardag. Bij een verjaardag hoort een feest. Dan is natuurlijk de vraag: was het een feest? In elk geval was het dat niet voor de wijkagenten. Ondanks al die warme woorden van de minister aan hun adres moeten wij helaas constateren dat het aantal wijkagenten nog steeds tekortschiet. Zij zijn nog minder dan eerst inzetbaar en zij kunnen uiteindelijk te weinig tijd besteden aan hun wijk. Wij hadden de afspraak gemaakt dat wijkagenten 80% van tijd aandacht aan hun wijk zouden kunnen besteden. Zij zitten echter nog steeds te multitasken, want zij worden iedere keer weer uit de dienst getrokken om iets anders te doen. Wij spreken veel wijkagenten. Wat ons betreft geldt dus: de nationale politie viert haar verjaardag, maar het is in ieder geval geen feest voor de wijkagent.

De heer Marcouch (PvdA):

Excuus, ik reageer een beetje traag, maar ik heb nog een vraag over de straatintimidatie jegens vrouwen in het publieke domein. Ik heb ook gelezen over het initiatief in Amsterdam. Ik ben zelf al een tijdje bezig met het maken van een initiatiefwetsvoorstel. Ik begrijp de vraag aan het kabinet: wat is er nog meer tegen te doen? Maar ik vraag mevrouw Van Toorenburg toch of zij ook bereid is om mee te doen aan dit initiatief als de wetgeving op dit moment niet toereikend is.

Mevrouw Van Toorenburg (CDA):

Heel graag. Ik ben blij dat de heer Marcouch al een voorzet heeft gedaan. Ik zat zelf ook een beetje te sparren met mijn onvolprezen beleidsmedewerker Jan-Pieter Dees. Ik zou graag met de heer Marcouch verdergaan, want ik denk inderdaad dat het heel belangrijk is om ervoor te zorgen dat wij daar wat tegen doen. Ik ben een beetje bezorgd over hoe het zal gaan als Amsterdam het alleen doet. Ons legaliteitsbeginsel maakt misschien ook wel dat wij hier ons met de strafbaarstellingen en de delictsomschrijvingen moeten bezighouden. Misschien kun je dit niet zo in een stad doen, want dan gaat het misschien sneuvelen. Graag trek ik dus samen op. Dan kunnen we een prachtig initiatiefwetsvoorstel maken.

De heer Marcouch (PvdA):

Ik ben blij met deze positieve reactie.

Mevrouw Van Toorenburg (CDA):

Ik was bezig met mijn analyse van de gasten op het verjaardagsfeestje. Ik was net klaar met de wijkagent. Die was geen feestje aan het vieren. Ik zie iedere keer de heer Van Nispen naar voren springen. Ik denk iedere keer: daar komt hij, maar hij komt maar niet.

De voorzitter:

Ik dacht dat ik de heer Van Nispen in de gaten zou houden. De heer Van Nispen, aan u het woord.

De heer Van Nispen (SP):

Dank u voor deze aankondiging. Mevrouw Van Toorenburg zei een poosje terug dat de SP tegen de Wet adolescentenstrafrecht heeft gestemd, maar dat is niet juist. Wij hebben voor gestemd.

Mevrouw Van Toorenburg (CDA):

Dat was in de Eerste Kamer, excuus. In de Eerste Kamer was de SP tegen. O, vreselijk tegen, samen met de PVV.

De heer Van Nispen (SP):

Genuanceerd tegen, met een stemverklaring waaruit precies blijkt dat wij wel het maatwerk steunen. In de Tweede Kamer hebben wij voor gestemd. Volgens mij weet mevrouw Van Toorenburg dat.

Ik heb echter een vraag over een heel ander onderwerp. Ik weet niet of mevrouw Van Toorenburg er nog op komt, maar die gaat over justitiële dwalingen. In NRC Handelsblad reageert het CDA gematigd positief op voorstellen om dwalingen in ieder geval te kunnen herstellen. Erkent mevrouw Van Toorenburg dat die mogelijkheden nu wel erg beperkt zijn? Erkent zij dat de drempels wel erg hoog zijn om een twijfelachtige veroordeling opnieuw aan de orde te stellen en een mogelijke dwaling aan het licht te brengen?

De voorzitter:

Komt u daarop terug?

Mevrouw Van Toorenborg (CDA):

Ik kom daar niet op terug, voorzitter. Ik zal proberen het heel kort te houden. Ik denk dat de heer Van Nispen van de SP een terecht punt aansnijdt. Iedere keer wanneer je terugkijkt bij een heel tragische justitiële dwaling zie je dat mensen hemel en aarde hebben moeten bewegen om hun gelijk te halen. Ik vind het inderdaad belangrijk om iedere keer weer te kijken wat we daaraan kunnen verbeteren. Ik kan me heel goed voorstellen dat op bepaalde onderdelen de drempels iets naar beneden moeten. Ik wil niemand onterecht vastzetten, net zoals ik niemand onterecht vrij wil laten.

Iets anders hebben we indertijd wel aan de orde gehad, omdat een aantal wetenschappers ons daarop wees. Ze zeiden: pas op met een te lage drempel, want dan krijg je bij de rechtspraak het idee dat er nog allerlei reddingsboeien zijn. We komen uiteindelijk tot een uitspraak en misschien betwijfelen we die een beetje, maar dan kan er altijd ergens een reddingsboei uitgegooid worden. Dat wil ik niet. Ik wil dat iedere uitspraak gewoon goed is. Ik wil daarom in eerste instantie investeren in politie, Openbaar Ministerie en rechtspraak om dwalingen te voorkomen. Ik wil met de heer Van Nispen kijken hoe je dwalingen misschien sneller kunt aanpakken. Ik wil echter ook oog hebben voor de situatie waarin rechters misschien te gemakkelijk tot een veroordeling komen omdat ze denken: nou, als ik het echt fout heb, is er altijd nog wel een vierde helft.

De heer Van Nispen (SP):

We vinden elkaar in het voorkomen van dwalingen en als het gaat om het investeren in politie, OM, NFI en rechtspraak. Ik heb zelf twijfels bij de kanttkening dat rechters dan wel heel makkelijk gaan veroordelen. Volgens mij is dat hun eer te na. Het is in ieder geval goed om te horen dat het CDA een positieve grondhouding heeft bij een oproep aan het kabinet, die morgen misschien wel komt, om met voorstellen te komen om dwalingen makkelijker te herstellen. Dat is positief.

Mevrouw Van Toorenborg (CDA):

Ik ga gewoon goed luisteren wat het kabinet daarop zegt.

Nogmaals, ik was bezig met het analyseren van de gasten op het feestje. Ik had gezegd dat de wijkagenten geen feest vieren. Is het dan feest bij de opsporing? Helaas moet ik concluderen dat het ook bij de opsporing en de recherche helemaal geen feest is. Wij hebben de minister opgeroepen om met de recherche in contact te treden om te zien hoe het toch kan dat er nog steeds rechercheurs zijn die drie dagen lang dossiers staan te kopiëren in een kopieerhok. De minister zei dat hij een visie op de opsporing had ontwikkeld en dat "aanvullende maatregelen zullen volgen door vanuit de analyse in de richting van de visie te bewegen." Toen ik die zin las, dacht ik: kan iemand me vertellen wat hier gaat gebeuren? Volgens mij is dat nog steeds te weinig.

Wij hebben vervolgens gevraagd om wat meer zicht op de versterking van de opsporing. Bij deze analyse van de politie zat helemaal geen bericht. Daarom vraag ik vandaag hoe het staat met de voortgang van de versterking van de opsporing, die volgens de minister zelf ook dringend noodzakelijk is. Is er al een uitgewerkt plan?

De vraag is dan natuurlijk of het feest is bij de aanpak van cybercrime. In een interview met De Telegraaf zei korpschef Akerboom kortgeleden dat de politie een enorme moderniseringsslag zal moeten maken op het gebied van ICT. De versterking van de aanpak van cybercrime heeft gelukkig prioriteit bij de minister, maar het is nog altijd echt onvoldoende. Er zijn nog steeds onvoldoende mensen. De vraag is zelfs hoeveel mensen er al zijn aangenomen. Misschien kan de minister er iets over zeggen, want ook bij de aanpak van cybercrime is het geen feest.

Ik zei in een interruptiedebatje al dat het geen feest was bij de rijksrecherche. Die geeft aan dat zij op dit moment zaken op de plank moet laten liggen en dat er te weinig onafhankelijk onderzoek is. Willen wij een eerlijke overheid, dan moeten wij erop kunnen vertrouwen dat als er ergens iets misgaat, er onderzoek wordt gedaan. Wij zien dat de rijksrecherche het niet aankan. Welke maatregelen gaat de minister nemen om ervoor te zorgen dat als de nationale politie een feest viert, ook de rijksrecherche mee feest kan vieren?

Helaas is het ook geen feest voor de burgers. Politiebureaus worden gesloten. Er is roekeloos bezuinigd. Mensen kunnen de hulp van de politie nauwelijks inroepen. Hoe staat het bijvoorbeeld met het mobiel werken op straat, als er vervolgens geen politiebureau meer is? Heeft de politie uiteindelijk adequate apparatuur? Ons wordt verteld van niet. Wij horen graag wat de minister daarvan vindt. De aanrijtijden zijn nog steeds vreselijk. Je zal maar in het Groningse De Marne wonen. Daar stond de politie in 30,5% van de gevallen binnen een kwartier voor de deur bij een prio 1-melding — voor de goede orde: dan is het echt heel noodzakelijk dat er meteen politie aanwezig is — als er al een voertuig beschikbaar is. De minister zegt dat er gemiddeld voldoende voertuigen zijn, maar een politieagent in Uden heeft er bar weinig aan als in Den Helder een politieauto beschikbaar is.

De minister heeft wel oog voor de burgers, maar vooral voor burgers die de politie kunnen helpen. Ik lees over pilots rond burgerparticipatie bij de aanpak van cybercrime. Het is wel heel jammer dat de heer Verhoeven er niet is ... O, hij is er wel. Dit is een heel leuk punt voor hem, want hij is altijd zo met cybercrime bezig. De minister is van plan om burgers veel meer in te zetten tegen cybercrime. Daar krijg ik toch wel een beetje zorgen over. Is de politie voornemens om alle digitale slimmeriken als vrijwilliger in te zetten bij de politie om uiteindelijk het manco op te lossen wat betreft de deskundigheid bij de politie op het gebied van cybercrime? Daar word ik toch wel een beetje bezorgd over. Dat lees ik nu: "Door de inzet van burgers - ook in de vorm van politievrijwilligers - kan specifieke expertise worden ingezet bij de intake en opsporing van cybercrime". Dat moeten we toch met elkaar niet willen.

Tot slot. Waar was het nou wel feest bij de nationale politie? Dat was bij de Centrale Ondernemingsraad. Daar was het bar en boos. Het heeft ons gestoord dat deze minister dat een beetje heeft gebagatelliseerd. Dat vond ik toch wel heel erg. Ik ben blij dat er een onderzoek wordt gedaan, maar laat deze minister dit soort problemen serieus nemen. Ik denk dat het echt storend is voor de dienders op straat en voor de samenleving om te zien dat we een belangrijke reorganisatie hebben uitgevoerd naar de nationale politie, maar dat er blijkbaar in de top in de samenwerking met de

ondernemingsraad heel veel is gebeurd. Het past de minister niet om daar een beetje giebelig over te doen. Laat mij tot slot de minister daarop bekritisieren en vragen om dat alstublieft niet nog een keer te doen.

De heer **Segers** (ChristenUnie):

Mevrouw Van Toorenborg eindigt zoals zij begon, namelijk kritisch. De eerste beoordeling van zes jaar VVD-beleid op Veiligheid en Justitie was buitengewoon kritisch. Ik kan dat oordeel delen, want ik denk dat onder aan de streep het oordeel negatief is. Maar het is wel begonnen bij de keuze om dit ministerie op deze manier in de steigers te zetten. Dat was ook een keuze van de CDA-fractie. Mevrouw Van Toorenborg zei heimwee te hebben naar oud-minister Hirsch Ballin, vanwege zijn rechtsstatelijke inborst. Juist deze oud-minister zei dat het met de naamswijziging is misgegaan. Veiligheid is voorop komen te staan en we moeten weer naar een ministerie waar Justitie, recht, voorop komt te staan. Is dat, met het heimwee dat mevrouw Van Toorenborg heeft, ook de inzet van de CDA-fractie?

Mevrouw **Van Toorenborg** (CDA):

Ik denk dat het niet zozeer ligt aan naamgeving of aan grootte. Het ligt aan integriteit en de manier waarop zo'n ministerie wordt gerund. Ik denk ook dat het geen oplossing is om er een ander plakkertje op te zetten of om het uit elkaar te trekken. Vanuit de politie hoor ik dat ze daar niet aan moeten denken. Ik weet ook nog heel goed van Ernst Hirsch Ballin hoe moeilijk hij het vond dat hij bijvoorbeeld over de recherche ging, dat Binnenlandse Zaken over de inzet van de politie ging en dat die in de keten weer met elkaar aan het knokken waren en tot niks kwamen. Ik geloof niet in weer een reorganisatie. Ik denk dat wij als Kamer nu samen met dit kabinet ervoor moeten zorgen dat de nationale politie een succes wordt. Ik geloof wel dat het met meer integriteit en meer rechtsstatelijkheid wordt benaderd, maar dat ligt niet aan een naamgevinkje of aan een samenvoeging. Het ligt er wel aan of je het runt als een VVD-partijkantoor of niet. Laat dat nooit meer gebeuren.

De heer **Segers** (ChristenUnie):

Ik had het niet over het opsplitsen van het ministerie of over een reorganisatie. Ik had het echt over de naamgeving, juist met verwijzing naar de rechtsstaat. Juist onder verwijzing naar de rechtsstatelijkheid van het ministerie zei oud-minister Hirsch Ballin: laat het recht vooropgaan. Dat is meer dan een "naamgevinkje", zoals mevrouw Van Toorenborg een beetje neerbuigend zegt. Het is een principiële keuze dat het recht vooropgaat. Wat we hebben gezien in de afgelopen jaren, is dat veiligheid vooropging, ook in de beeldvorming. Dat kan ertoe leiden — toch even die scherpe woorden citeren — dat het lijkt alsof het "een VVD-partijkantoor" is, alsof inderdaad de chocoladeletters in De Telegraaf vooropstaan. Als het recht weer vooropstaat, wordt het toch anders. Dan wordt het toch een ander ministerie dan het nu is.

Mevrouw **Van Toorenborg** (CDA):

In alle eerlijkheid, als ik kijk naar wat voor bedreigingen ons de afgelopen jaren zijn overkomen, vind ik het niet heel erg dat veiligheid zo'n grote rol speelt, als het maar altijd hand in hand gaat met de rechtsstaat en alles wat daarmee

samenhangt. Ik ben dus echt niet zo van een naam. Ik ben het eens met de ChristenUnie dat we met elkaar moeten optrekken om ervoor te zorgen dat het meer in balans komt, dat het inderdaad niet alleen wordt beperkt tot chocoladeletters in De Telegraaf, maar dat vooral wordt gekeken of de rechtsstaat overeind staat. Die staat onder dit kabinet af en toe onder druk. Daar ben ik het helemaal mee eens.

De heer **Segers** (ChristenUnie):

Toch nog even een aanmoediging op dat aspect. Misschien kan mevrouw Van Toorenborg, als het over die naam gaat, nog eens een keer praten met de heer Hirsch Ballin, naar wie mevrouw Van Toorenborg heimwee heeft.

Mevrouw **Van Toorenborg** (CDA):

Ik praat heel graag met Ernst Hirsch Ballin.

Mevrouw **Keijzer** (CDA):

Voorzitter. Voor ons ligt de begroting voor 2017. Ik ga met name spreken over het onderwerp asiel. Hoe anders was de discussie een jaar geleden? Veel te laat had het kabinet gereageerd op de komst van heel veel asielzoekers naar Nederland. Daardoor is veel onrust ontstaan het afgelopen jaar. Bij inwoners allereerst, maar ook bij gemeentebesturen. En laten we de medewerkers van het COA niet vergeten, die ad hoc moesten inspelen op een toegenomen vraag. Er leken continu verkeerde inschattingen te worden gemaakt. Uiteindelijk bleek dat de plannen weer de ijskast in konden.

Waar dit door komt? Zeer waarschijnlijk heeft het neerzetten van hekken op de Balkan een groter effect gehad dan de deal met Turkije. Waarom is dit van belang? Om twee redenen. Een: de burger is niet gek en kijkt inmiddels meewarig naar de VVD'ers in dit kabinet die zichzelf op de borst slaan, terwijl dat wat goed gaat, eerder ondanks hen gebeurt dan dankzij hen. Twee: Waarom vasthouden aan een deal waarbij je marchandeert met de rechtsstatelijke uitgangspunten van Europa en zes miljard overmaakt aan Turkije, terwijl het maar zeer de vraag is of deze deal op deze manier nog steeds noodzakelijk is? Gisteren hebben we in deze Kamer gestemd over een motie om de onderhandelingen met Turkije op te schorten. De VVD en de PvdA stemden tegen. Wat als door allerlei omstandigheden weer duizenden en duizenden mensen het op een lopen zetten? Wat is er dan structureel veranderd in het vluchtelingenbeleid?

Het CDA heeft eerder gepleit voor het aanpassen van het Vluchtelingenverdrag. De VVD was toen tegen. Vandaag ontstond wat ruimte en dat is mooi. Desalniettemin toch de volgende vraag: werkt deze staatssecretaris daaraan in Europa? In de nieuwe Europese plannen, waar anderhalve week geleden over gesproken is, het zogenaamde GEAS, wordt zelfs nagedacht over het schrappen van de ontheemdenstatus. Wat doet deze staatssecretaris dus op de langere termijn ter voorkoming van een situatie zoals die zich in 2015 heeft voorgedaan?

Eerder pleitte het CDA ervoor om aan te sluiten bij de plannen van de Duitse minister De Maizière om bootjes met migranten per direct terug te sturen. Vanuit een aantal plekken kan dan een aanvraag voor vluchtelingenbescher-

ming worden ingediend. Dit is volgens mij de enige manier om de drama's op zee te voorkomen waarbij dagelijks mensen verdrinken. "Eindelijk een Duitser die het met mij eens is," jubelde de staatssecretaris, of woorden van die strekking. Mooi. De vraag is dus hoe dit onderwerp op de agenda van de JBZ-Raad gekomen is en welke stappen daar gezet zijn. Een aanpassing van het Vluchtelingenverdrag is daarbij uiteindelijk nodig. Vandaar dat ik daar vandaag heel concreet duidelijkheid over vraag.

Bed-bad-brood. Een kabinetscrisis werd eerder afgewend doordat het kabinet met gemeenten een plan ging ontwikkelen voor uitgeprocedeerde asielzoekers. Uiteindelijk is besloten om de stekker eruit te halen. De deal was op een haar na gevild. Blijkbaar paste niet bij het stoere betoog dat de VVD wil houden, dat je tegelijkertijd afspraken met gemeenten maakt om mensen op te vangen die anders op straat terecht komen. Wat er echt moet gebeuren met uitgeprocedeerde mensen is ze uitzetten naar het land van herkomst. Vorige week vroeg ik hoeveel mensen er nou uitgezet zijn naar Ghana, Ivoorkust en Mali, waarmee Koenders eerder dit jaar afspraken maakte. De aantallen zijn beschaamd laag. Hoeveel Ethiopiërs worden er nu uitgezet? Ze kraken inmiddels in Amsterdam een pand. Er gaan miljoenen vanuit Europa naar dat land. Het is voor normale Nederlanders die zich aan de wet houden onverteerbaar om daarnaar te kijken. Graag krijg ik daar ook antwoord op.

Een rechtvaardig asielsysteem. Op aandringen van het CDA zijn de regels aangescherpt voor asielzoekers die strafbare feiten plegen. Deze asielzoekers hebben uiteindelijk geen recht meer op verblijf in Nederland. Dat geldt ook voor asielzoekers uit veilige landen. Dat is wederom iets waar het CDA op heeft aangedrongen. De staatssecretaris kan het echter niet waarmaken. Dat bleek ook weer uit de situatie in Groningen. Hij krijgt zelfs Marokkanen het land niet uit. Dan heb ik het over illegale Marokkanen die zich hier melden voor asiel.

De staatssecretaris heeft nu aangekondigd de terugkeerondersteuning te versoberen, asielzoekers sneller in vreemdelingenbewaring te plaatsen en snellere procedures in te richten voor hen die geen recht op verblijf hebben. Dat zijn volgens mij geen nieuwe maatregelen, maar al bestaande mogelijkheden. Zijn die de afgelopen jaren te weinig gebruikt en waarom dan? Zijn de maatregelen die nu aangekondigd worden dan beleidstaal of gebeurt er ook daadwerkelijk iets overeenkomstigs? Voor welke veilige derde landen kennen wij nog steeds riante terugkeervergoedingen? Is het niet verstandig die nu ook tegen het licht te houden en niet pas wanneer de problemen de staatssecretaris weer boven het hoofd groeien, zoals nu met het criminele gedrag van veelal Marokkanen die zich in dit land melden voor asiel, terwijl glashelder is dat ze op die bescherming geen aanspraak kunnen maken?

□

De heer Recourt (PvdA):
Voorzitter. Ik heb een belangrijk verhaal te vertellen vandaag.

De voorzitter:
Wij zijn één en al oor.

De heer Recourt (PvdA):

Dat is fijn. Mijn verhaal gaat over big data, de noodzaak tot verbinden, het failliet van Justitie en de noodzaak tot vernieuwing. Mijn verhaal gaat over splijtende boosheid, over mijn grote ambitie om mensen juist bij elkaar te brengen en over het op correcte manier met elkaar omgaan op social media.

Het is mooi om meteen over deze grote thema's een vraag te krijgen.

De voorzitter:

De heer Recourt heeft net één zin uitgesproken, mijnheer Sjoerdsma. En dat vindt u zo fascinerend?

De heer Sjoerdsma (D66):

Ik heb een heel korte vraag naar aanleiding van deze inhoudsopgave van wat er gaat komen. Ik zag dat collega Marcouch geen minuten spreektijd had. In voorgaande begrotingen sprak de asielwoordvoerder van de PvdA ook niet. Ik wil de heer Recourt dus vragen of wij hem wel kunnen bevragen op asiel.

De heer Recourt (PvdA):

Ja, dat kan helemaal aan het eind, maar de heer Marcouch spreekt ook gewoon, hoor. Alle PvdA-minuten staan bij één spreker.

De voorzitter:

Ze hebben hier allemaal gigantische spreektijden ingevuld, mijnheer Sjoerdsma, ook de heer Marcouch. Dus.

De heer Recourt (PvdA):

Ik ga 40 minuten doen volgens het lijstje, maar dat is 20-20, zeg ik dan maar voor alle duidelijkheid.

De voorzitter:

Ja, dat heb ik hier staan. O, jullie niet. Oooh. Dat is geruststellend: de heer Marcouch komt ook aan de beurt.

De heer Recourt (PvdA):

Daar gaan mijn grote woorden, waarmee ik ervoor wilde zorgen dat iedereen aan mijn lippen zou hangen. Ik ga gewoon opnieuw beginnen! Nee hoor, de rest is ook van groot belang.

We leven in een revolutionaire tijd, een tijd van grote veranderingen die worden aangejaagd door de explosieve groei van data. Die datarevolutie raakt iedereen in zijn dagelijks leven, op werk en op school. Die datarevolutie brengt ons heel veel goeds, maar heeft, zoals alles in het leven, ook een keerzijde. Ik wil vandaag de consequenties van de datarevolutie voor V en J in kaart brengen op twee terreinen: social media en cybercrime. Hoe houden we invloed op onze persoonsgegevens? Hoe mogen die worden gebruikt? Wat doen we met gegevenswerking die discriminerend uitpakt? En hoe ver mogen bedrijven ingrijpen in ons persoonlijke leven? Voldoen nationale grenzen nog in het world wide web? Het lijkt erop dat wij niet zelf bepalen

wat goed en slecht voor ons is, maar dat commerciële bedrijven dat voor ons doen, gedreven door financieel belang. De moraal van de belangrijkste maatschappelijke ontwikkeling sinds de industriële revolutie laten we op dit moment over aan Facebook, Apple en Google. De Partij van de Arbeid kan niet toezien hoe alleen de markt bepaalt wie profiteert van de digitalisering en wie achterblijft.

Heel veel Nederlanders maken gebruik van Facebook, LinkedIn of Twitter. Dat is terecht, want social media brengen mensen met elkaar in contact. Oma blijft op de hoogte van haar kleinkinderen via hun Facebookpagina's en kleinkinderen zien op hun beurt waar hun oma mee bezig is. Hobbyisten en sportfanaten vinden gelijkgestemden in de buurt en over de hele wereld. Grenzen zijn vervaagd en er worden vriendschappen gesloten voor het leven. Social media laten daarnaast meningen horen van mensen die van de traditionele media geen stem krijgen. Social media maken de wereld kleiner en sneller. We moeten deze voordelen koesteren. Maar ze zijn in gevaar, omdat we één ding hebben nagelaten. We zijn vergeten om normen te stellen. Agressie, discriminatie en leugens worden niet of nauwelijks gecorrigeerd. Terwijl we in de fysieke wereld meestal fatsoenlijk met elkaar weten om te gaan, verliezen veel te veel mensen dit fatsoen als ze elkaar digitaal ontmoeten. Als een mening ons niet bevalt, wordt de brenger digitaal kapotgemaakt. Bedreigingen zijn aan de orde van de dag. Politici hebben misschien een dikke huid gekregen, maar het is vreselijk als dit mensen overkomt die gewoon zeggen wat ze vinden, die een geloof aanhangen, die fan zijn van een voetbalclub en die daarvoor willen uitkomen. We kennen allemaal de bagger die zij soms over zich heen krijgen. Die is met geen pen te beschrijven.

Social media kennen nog een gevaar. Met nepnieuws en manipulatie wordt er gemorrelt aan de waarde van de waarheid. Hoe moeten we dichter tot elkaar komen als leugens feiten worden? Onder het mom van de vrijheid van meningsuiting wordt het eigen gelijk dwingend aan de ander opgelegd. De overheid staat erbij en kijkt ernaar. De gedachte dat social media één groot café zijn, is onjuist. Je moet het steeds meer zien als een krant met een enorm bereik en een bijna oneindig geheugen. Zoals in een krant niet alles kan, kan dat op social media ook niet. Het wordt daarom hoog tijd dat de samenleving weer zelf gaat bepalen wat goed is, wat kan, wat mag, wat wenselijk is en wat juist bestreden moet worden.

Er ligt een urgente taak voor de overheid om met wetgeving te normeren en de handhaving zo te organiseren dat die past bij een snelle, digitale omgeving. Voor snelle handhaving moet je samenwerken met databeheerders, -bewaarders en -ontwikkelaars. Er ligt daarnaast een taak voor de gebruikers van social media om te corrigeren, bedrijven aan te spreken en kritisch te zijn. Maar er ligt ook een valkuil, waar we in vallen als we doorschieten in censuur, politieke correctheid of manipulatie. Dat maakt de oplossingsrichting redelijk duidelijk, maar dat geldt niet voor de oplossing zelf. Die is lastiger.

Er moet daarom een commissie komen die in kaart brengt wat we kunnen doen om normen te stellen aan Facebook, Google en Twitter, en aan de gebruikers van hun diensten. Deskundigen moeten uitzoeken wat al dan niet aan de overheid is, wat verboden is maar beter gehandhaafd moet worden, wat gebruikers zelf kunnen en waar het bedrijfsle-

ven aan zet is. Het verketteren en het splijten moet een halt worden toegeroepen om de positieve, verbindende krachten van social media weer ruimte te kunnen geven. Ik vraag de minister daarom om met een voorstel te komen voor zo'n commissie. De overheid moet niet bepalen wat er al dan niet kan. Er moet door een brede groep gebruikers en experts worden bekeken hoe we kunnen regelen dat er ook via social media fatsoenlijk met elkaar wordt omgegaan en dat mensen die zich misdragen daarop worden aangesproken.

De heer Verhoeven (D66):

Ik ben blij dat we er als Kamer — ik met mijn fractie, mevrouw Van Toerenburg en ook de heer Recourt — nu in lijken te slagen om wat meer te praten over de digitale kant van veiligheid, over social media en de gevaren voor mensen. Het is mooi dat de heer Recourt daar aandacht aan besteedt. Over zijn voorstel voor het instellen van een commissie moet ik nog even nadenken. Is de heer Recourt ook voorstander van het D66-voorstel om een zorgplicht voor grote internetbedrijven in te voeren? Zij hebben namelijk een kennisvoorsprong op heel veel gebruikers, die niet weten wat de consequenties van het gedrag op internet kunnen zijn. Ik spreek van een zorgplicht die een beetje vergelijkbaar is met die in de bankensector.

De heer Recourt (PvdA):

Ik kan me heel goed voorstellen dat bewustwording daar een onderdeel van is. Ook het aanspreken van mensen op risico's gebeurt lang niet genoeg. Het voorstel om grote internetbedrijven aan te spreken op het feit dat zij een zorgplicht hebben voor de diensten die ze aanbieden, klinkt goed.

De heer Verhoeven (D66):

Dat is mooi. En hoe denkt de Partij van de Arbeid over de taakverdeling tussen Nederland en Europa? Ik vind dat je een verantwoordelijkheid hebt voor je eigen zeventien miljoen burgers, maar wereldspelers als Facebook en Google zullen vanwege hun grensoverstijgendheid niet heel erg onder de indruk zijn van een Nederlandse commissie. Welke mogelijkheden ziet de heer Recourt voor een grensoverstijgende, Europese aanpak?

De heer Recourt (PvdA):

Wat schuurt bij de digitale ontwikkeling is het gebrek aan nationale grenzen. We zitten echter in een nationaal parlement dat zich wel aan grenzen moet houden. Dat is een van de grote problemen die ik graag aan die commissie wil voorleggen. Het is prima om het Europees te regelen, maar voordat het zover is, zijn we weer twintig jaar verder. Ik wil dus in Nederland beginnen.

Social media, dat is maar één voorbeeld. De vraag wie de norm stelt, kun je ook stellen bij het gebruik van onze persoonsgegevens, de ontwikkeling van zelfrijdende auto's, het analyseren van data, het posten van naaktfoto's, het inzetten van lokkinderen bij het bestrijden van kinderporno, enzovoort, enzovoort, enzovoort. De datarevolutie brengt ongekende nieuwe mogelijkheden. Of we die allemaal willen gebruiken en hoe we dat willen doen is echter aan ons en niet aan technici en commerciële jongens van een paar heel

machtige multinationals. Nogmaals: is de regering bereid om een dergelijke commissie in te stellen?

Dan mijn tweede onderwerp. Ik kom bij de politie aangifte doen van een inbraak. Als eerste krijg ik dan de vraag wat het plaats delict is, waar het gebeurd is. Als het antwoord luidt "internet", slaat het systeem op tilt. De criminaliteit in Nederland verplaatst zich in een hoog tempo naar internet, omdat de pakkans absurd laag is. Dat komt doordat de wetgeving niet bij de tijd is en er veel te weinig kennis bij de organisaties is. De hoogwaardige kennis die er is, zit bij een te klein specialistisch team en wordt niet vastgehouden, waardoor mensen afhaken. Ook is de internationale samenwerking niet op orde en is niet publiekelijk doordacht welke enorme consequenties die digitalisering voor de strafrechtspleging heeft. Er is geen misdrijf zonder digitale sporen. Het uitschrijven van processen-verbaal bijvoorbeeld is enorm 1995. Kinderporno is in Nederland een volledig digitale industrie.

Al heel snel voldoet het hebben van gespecialiseerde cyberagenten niet meer, maar moeten alle agenten, rechercheurs, officieren van justitie en strafrechters over die kennis over cybercrime beschikken.

Dat vergt een ander personeelsbeleid en een andere organisatie. Dat vraagt ook om een ministerie dat openstaat voor vernieuwing, dat zich realiseert dat alleen in samenwerking met marktpartijen digitale ontwikkelingen kunnen worden bijgehouden en, wellicht nog belangrijker, grootschalige preventie kan worden opgezet. Want juist hier valt een wereld te winnen. Het vraagt om digitale burgerrechten, om duidelijkheid over wat van providers kan worden gevraagd, hoe burgers effectief digitaal aangifte kunnen en wat de politie met big data kan en mag. De Wet computercriminaliteit III is nog maar het begin. Hoe speelt de minister in op de digitale criminaliteit? Kan en wil hij nog voor de verkiezingen met een plan van aanpak komen voor de toekomst van cybercrime, van preventie tot vervolging? Hierbij moet, analoog aan de Divorce Challenge, kennis van buiten worden gestimuleerd en verwerkt. Minister, staatssecretaris, ik wil dit onderdeel daarom eindigen met een oproep. Omarm de datarevolutie, maar wees vooral niet blind voor de fundamentele impact ervan; ga met urgentie aan de slag ermee!

Van de toekomst naar het heden: het verhaal van het failliet van de rechtspleging en de noodzaak tot vernieuwing. Als mensen in de knel komen, zoeken zij vaak hulp en bescherming van de overheid om het conflict op te lossen. Denk aan echtscheiding, burenruzies of slachtoffer zijn van een misdrijf. Maar de overheid, de rechtsstaat geeft steeds vaker niet thuis. Steeds minder rechtsproblemen worden opgelost: 42% in 2014. Het aantal advocaten en rechtsbijstandsverzekeraars neemt toe en het aantal officieuze geschilbeslechtsers, zoals vakbonden en consumentenorganisaties, neemt af en daarop wordt bezuinigd. Het aantal mensen dat met een geschil bij de rechter komt, wordt lager en lager: 4% in 2014. Als mensen bij de rechter komen, hebben ze wel vertrouwen in de rechter, maar het vertrouwen dat de rechter de zaak ook echt oplost, is een stuk lager: drie op vijf. En dan hebben we het nog niet over het strafrecht gehad. Meer dan de helft van de daders vervalt in herhaling.

Onze procedures om conflicten op te lossen, laten veel te veel mensen in de kou staan. Dat is ook niet gek: het zijn procedures die verschillen uitvergroten in plaats van verkleinen, die gericht zijn op de winst van de een en het verlies van de ander. Dus zijn het procedures die mensen uiteendrijven in plaats van verbinden. Daar moeten we wat aan doen.

De trieste conclusie is wel dat we niet zonder de huidige rechtspleging kunnen. De trieste conclusie is dat, als we met veel strijd vele honderden miljoenen euro's extra voor Justitie hebben geregeld, we dat geld moeten gebruiken om het bestaande systeem overeind te houden: veel extra geld voor extra juristen, terwijl ze steeds minder zaken afhandelen. Dat kan anders. Er zijn alternatieven. Er zijn oplossingen die mensen echt helpen. Er is een enorme ambitie in het land om deze problemen aan te pakken.

Kijk bijvoorbeeld naar de Divorce Challenge. Mijn motie van vorig jaar om het aantal vechtscheidingen te halveren en daarvoor een challenge uit te schrijven, is in ieder geval wat betreft de inzet een enorm succes: er kwamen meer dan 500 plannen om kinderen uit de knel te halen en plannen om het bestaande, disfunctionele systeem te verbeteren. Ik dank de minister en de betrokken ambtenaren op het ministerie voor de uitvoering van deze motie. Ik wijs hen op de enorme potentie en energie hiervan. Gebruik die!

Ik geef een ander voorbeeld. Waar blijven de mediationwetten, minister? Wilt u uw eigen initiatiefwetsvoorstellen van destijds nog voor de verkiezingen indienen? Waarom klagen zoveel dat de ambitie en de vernieuwing uit die oorspronkelijke initiatiefwetten zijn gesloopt? Ik zou dat heel jammer vinden. Om te vernieuwen en verbeteren, moet je altijd door behoudzucht en gevestigde belangen heen. Maar laten we daar niet bang voor zijn, want het is zo nodig. En waarom pakken we mediation in het strafrecht niet op en laten we dat juist doodbloeden? De Partij van de Arbeid is een groot voorstander van herstelrecht. Geef mensen om wie het gaat, de verantwoordelijkheid terug, zoals gebeurt bij mediation in het strafrecht. De recente pilot had een succespercentage van 80. Het slachtoffer, de dader en de samenleving zijn de grote winnaars als er een duurzame oplossing komt. Mediation in het strafrecht is geen wondermiddel, maar die moet wel een standaardafdoening worden, net als een taakstraf. De eerste stap om dit structureel op kleine schaal in Nederland aan te bieden, kost 1,5 miljoen. Ik heb samen met de SP, D66, de ChristenUnie en GroenLinks een amendement ingediend om dit te realiseren. Mediation verzoent en verbindt mensen na een burenruzie of bij discriminatie via Twitter, voorkomt recidive en maakt mensen en buurten sterker.

We hebben vernieuwing nodig. We moeten zo veel als mogelijk weg van de procedures met advocaten en rechters, die ons gevangenhouden in strijd. We moeten op zoek naar oplossingen die gericht zijn op overeenstemming. We moeten naar het begin van het conflict en naar oplossingen die mensen verantwoordelijkheid geven in plaats van afnemen. We moeten vooral naar een rechtsstaat die mensen bedient met een goede uitkomst bij die paar momenten in het leven dat ze klem zitten, zodat de overheid er weer meer voor hen is. Vernieuwen dus. Daar zijn geld en durf voor nodig. Ik heb vandaag gesproken over geld voor mediation in het strafrecht en ik steun een aantal

amendementen van collega's die hetzelfde doel dienen. Ik zeg het nu al: welke coalitie er straks ook komt, geld voor vernieuwing is broodnodig.

Ik heb nog twee losse puntjes. Het eerste punt betreft de kinderschermingsmaatregelen. Als het aan het kabinet ligt, zullen die in de toekomst niet meer door de rechter worden opgelegd. Dat is een slecht en contraproductief voorstel. De rechter gaat over uithuisplaatsingen. Mijn collega Ypma en anderen hebben zich hier al tegen uitgesproken en ik herhaal dat hier. Deze maatregel is financieel pas van kracht in 2019. Maar er moet nog wel een wet komen. In deze begroting is die maatregel ook aangekondigd. Vandaar mijn oproep: laat dit onderdeel uit de wet die nog gemaakt moet worden, want dat is wel zo efficiënt.

Mijn tweede punt is bed-bad-brood. Het overleg is mislukt. Is er de afgelopen week toch nog voortgang geboekt? Zijn de gesprekken heropend? Zijn er gemeentes die zich bij de staatssecretaris hebben gemeld?

Voordat ik bij mijn laatste zinnen kom, zeg ik tegen de collega's dat dit ook het asiel- en migratiedeel is.

De heer Sjoerdsma (D66):

Ik dank collega Recourt voor de alertering dat dit het hele asiel- en migratiedeel is. Ik heb natuurlijk wel een vraag over bed-bad-brood, omdat staatssecretaris Dijkhoff heeft aangekondigd dat hij met een wet komt waarmee hij gemeentes gaat verbieden om bed-bad-broodopvang te bieden. Steunt de PvdA die wet?

De heer Recourt (PvdA):

Die wet moet nog komen, maar mijn collega Kuiken heeft al eerder gezegd dat wij niet voor een verbod zijn.

De heer Sjoerdsma (D66):

Dat is een duidelijk antwoord. Dat is een antwoord dat inderdaad in lijn is met de blog van de collega van de heer Recourt. In deze tijd waarin er nog zo veel wetten moeten worden behandeld en er zo'n schaarse capaciteit is op het gebied van wetgeving, is het natuurlijk wel de vraag of de staatssecretaris überhaupt zou moeten beginnen met deze wet. Ik tel even met de heer Recourt mee. De PvdA is tegen deze wet. Als ik kijk naar de SP, GroenLinks, de Christen-Unie, de Partij voor de Dieren en — ik kijk voor de zekerheid even om, maar ze zitten er niet meer — de groep Kuzu/Öztürk, stel ik vast dat een meerderheid er voorstander van is om überhaupt niet met deze wet te beginnen. Dat scheelt weer capaciteit en daar kunnen wij goede dingen mee doen. Zullen wij de staatssecretaris gewoon oproepen om überhaupt niet te beginnen aan deze wet?

De heer Recourt (PvdA):

Allereerst weet ik niet of ik de rekensom tot 76 opgeteld krijg. De heer Sjoerdsma zegt dat er een meerderheid voor is, maar ik weet dat niet. Ik heb al eerder gezegd dat wij tegen een verbod zijn. Maar goed, dit moet natuurlijk wel neergelegd worden in een wet en dan heb je een procedure waarmee je je argumenten en tegenargumenten kunt neerleggen. Ik ga op dit moment niet tegen het kabinet zeggen: u mag dat niet doen.

De heer Voordewind (ChristenUnie):

Dat is nou weer opmerkelijk. De heer Recourt gaat niet tegen het kabinet zeggen dat het die wet niet moet maken. Maar goed, hij zegt wel dat hij de wet niet zal steunen.

Mijn vraag gaat over de financiering, want ook de Partij van de Arbeid heeft eerder aangedrongen op een overbruggingsfinanciering voor de tijd waarin er geen deal zou zijn met de VNG en de staatssecretaris. Die deal is er nog steeds niet. Vindt de Partij van de Arbeid ook dat die financiering aan de gemeentes voor de broodnodige bed-bad-broodregeling door moet lopen?

De heer Recourt (PvdA):

Die overbruggingsfinanciering was er ten tijde van de onderhandelingen. De onderhandelingen zijn officieel gestopt, dus dan is er ook geen financiering meer. Mijn vragen zijn er juist op gericht om te bekijken of die onderhandelingen weer van start kunnen gaan. Dan kun je weer aanleiding vinden om die financiering door te zetten.

De heer Voordewind (ChristenUnie):

De aanleiding voor de financiering was überhaupt dat de gemeentes zeiden: dit is het sluitstuk van het asiel- en terugkeerbeleid. Dit mag niet op het bordje van de gemeentes worden gelegd. Dat moet geregeld worden met de staatssecretaris. Toen is er in de tussentijd inderdaad financiering gekomen. Er is nog steeds geen deal en nu zegt de Partij van de Arbeid dus: er is geen deal en zolang er geen deal is, betalen wij ook niet meer. Het is teleurstellend dat de Partij van de Arbeid die last ook weer over de schutting naar de gemeentes gooit. Kan ik dat zo constateren?

De heer Recourt (PvdA):

De Partij van de Arbeid wil heel graag dat partijen weer met elkaar aan tafel gaan. Ik roep de staatssecretaris hierbij daartoe op en zeker ook de gemeentes die daarover gaan.

Mevrouw Voortman (GroenLinks):

Ik begrijp dat de inbreng van de Partij van de Arbeid over het deel "asiel" bestaat uit één zin en één vraag. Maar wij kunnen veel meer bespreken over het asielbeleid. Denk bijvoorbeeld aan de reactie op een motie waar ook de PvdA voor was. Die motie ging over de minuten, de verslagen, van de toekenningen voor het kinderpardon (19637, nr. 2229). Het kabinet gaf eerder aan dat er 40 toekenningen geweest zijn, maar dat bleken er 29 te zijn. Het afgelopen jaar was het er zelfs maar één. Ik zou graag van de Partij van de Arbeid willen horen wat zij vindt van de uitvoering van het huidige kinderpardon. Ziet de Partij van de Arbeid daar reden in om deze regeling nu eindelijk aan te passen?

De heer Recourt (PvdA):

Als partij moet je kiezen waarover je het hebt. Heel veel onderwerpen over asiel en migratie vinden plaats in een algemeen overleg. Daarom hebben wij voor andere thema's gekozen. Dat neemt niet weg dat we het er wel over hebben en er ook een mening over hebben. Die minuten heb ik zelf ook bekeken. Ik ben niet geschrokken van wat ik daar zie staan. Dat ziet er zelfs wel goed uit. Er is met een redelijke

coulance geoordeeld. Het probleem is dat we niet kunnen kijken naar die afgewezen zaken. We hebben een motie daarover gesteund. Mevrouw Voortman weet dat beter dan ik, want ik ben niet de vaste woordvoerder op dit onderwerp. Die motie is niet aangenomen. Het is dus heel moeilijk om te zeggen of het te veel of te weinig is zonder dat je weet waarom die anderen zijn afgewezen.

Mevrouw Voortman (GroenLinks):

Wat je juist wel kunt zien in deze toekenningen, is dat het gaat om situaties van mensen die anders om andere redenen ook wel een vergunning gekregen zouden hebben. Dit laat zien dat het kinderpardon zoals het nu is geformuleerd geen biet voorstelt. Ik zal het concreter maken. Wordt het niet hoog tijd om het meewerkcriterium, een onderwerp waar ook de Partij van de Arbeid zich vaak zorgen over heeft gemaakt, te versoepelen, ja of nee?

De heer Recourt (PvdA):

In die voorbeelden die gestuurd zijn naar de Kamer zit een aantal cases waarin niet volledig is voldaan aan het meewerkcriterium en er wel asiel is verleend. Er kan dus niet gezegd worden dat het meewerkcriterium niet wordt meegewogen.

Mevrouw Gesthuizen (SP):

Ik ben ook een beetje onaangenaam verrast, vooral omdat de woordvoerder van de VVD wel zo veel aandacht heeft gehad voor die asielkwestie. Naast dat afschuwelijke beeld dat de liberalen hier vandaag weer hebben neergezet, waarin we zo min mogelijk internationaal solidair met elkaar moeten zijn, had ik zo graag het vergezicht van de andere coalitiepartner geschetst zien worden. Ik had gehoopt dat dat wat hoopgevender was. Dat is niet het geval. Ik heb daarom één vraag. In mijn eigen termijn heb ik aan het kabinet gevraagd wat het zou betekenen voor de instroom in Nederland als het dreigement van Erdogan bewaarheid wordt en Turkije niet langer meer mensen die richting Europa gaan tegenhoudt bij de Turkse kust. Is het dan niet nodig dat de staatssecretaris een reservecapaciteit aanhoudt, zodat de druk op de asielketen dan niet direct weer zo hoop oploopt als vorig jaar?

De heer Recourt (PvdA):

Als Partij van de Arbeid willen we het zo goed mogelijk regelen. Dat hebben we de afgelopen vier jaar ook gedaan. Soms hoort daar juist bij dat je niet te hoog van de toren blaast over je principes, maar het zo goed mogelijk regelt. De vraag over de reservecapaciteit wil ik graag aan de staatssecretaris stellen. Ik ga ervan uit — dat lijkt me niet meer dan logisch — dat je wel bedenkt dat het weer een stuk meer kan worden dan nu het geval is, zodat je niet weer in de noodsituatie komt waarin we gezeten hebben. Ik neem dus aan dat ook het ministerie van Justitie een lerende organisatie is. We gaan het horen.

Ik heb nog maar een paar zinnen. Ik kom terug op de punten die ik wel wilde maken vandaag. Het is mijn ambitie om na een conflict mensen bij elkaar te brengen in een samenleving die ze op dit moment veel te veel uit elkaar drijft. Daar is vernieuwing en visie voor nodig. Laten we daar nu vast

de eerste stapjes voor zetten om het in een nieuw kabinet mogelijk te maken om door te pakken.

De heer Van Nispen (SP):

Als het gaat om moderne geschilbeslechting, vinden we elkaar vaak. Ik vind mediation in het strafrecht hartstikke goed. Ik ben echter een klein beetje bezorgd over het pleidooi om zaken weg te houden bij de rechter. Mogelijk vat ik het verkeerd op. De heer Recourt moet me dan vooral corrigeren. Deelt de heer Recourt de zorg dat voor heel veel mensen het recht niet bereikbaar en toegankelijk is en dat het systeem van gesubsidieerde rechtsbijstand wel erg onder druk heeft gestaan de laatste jaren?

De heer Recourt (PvdA):

Ik wil zaken weghalen bij de rechter. Dat wil ik niet om de rechter onbereikbaar te maken omdat hij niet betaalbaar is, maar om veel breder werkende, praktisch werkende en vooral kwalitatief beter werkende oplossingen te vinden voor geschillen. Dat is wat ik wil. Je zult de rechter altijd nodig hebben, maar breng hem — "haar" is het meestal — zelf op een ander moment het conflict in, bijvoorbeeld als je in mediation zit en er op een punt niet uitkomt. Of breng bijvoorbeeld een rechter in buurten. Dat zijn de innovatieve ideeën waarvan ik houd, die weggaan van de traditionele procedures. Het staartje van de vraag van de heer Van Nispen was hoe het gaat met de rechtsbijstand. Volgens mij hebben we de plannen van dit kabinet, waarvan ik niet heel enthousiast werd, mede dankzij de stevige inzet van de SP weg weten te spelen. Nu ligt het rapport-Wolfsen er, dat wordt uitgewerkt. Over het rapport-Wolfsen hebben we gedebatteerd: in grote lijnen kan ik dat prima volgen.

De heer Van Nispen (SP):

In het programma van de Partij van de Arbeid voor de toekomst, dus voor na de verkiezingen, staat dat er meer geld beschikbaar komt voor gesubsidieerde rechtsbijstand. Daar was ik ontzettend verheugd over. Mijn vraag is dan wel: waarom kunnen we daar nu niet iets aan doen? De PvdA heeft wel de motie gesteund over het verruimen van de inkomensgrens, waarvoor we gisteren de scenario's hebben ontvangen. Daar zouden we keuzes in kunnen maken. De vraag is vooral ook waar de heer Recourt het momenteel vindt knellen. Gaat het om te hoge eigen bijdrages? Gaat het om te krappe inkomensgrenzen? Krijgen de sociaal advocaten te weinig betaald? Waar zit volgens de heer Recourt de zorg waar meer geld naartoe moet? Nogmaals, we vinden elkaar op dit punt, maar kunnen we niet eerder al samen tot plannen komen?

De heer Recourt (PvdA):

Het gaat niet over het inkomen van sociaal advocaten. Ik ga ervan uit dat we dat met de commissie-Wolfsen goed regelen. Het gaat vooral om een verhoging van de bijdrage, die er al is voor de echt sociale minima, omdat de midden-groepen tussen wal en schip dreigen te vallen. Vandaar ook mijn pleidooi voor andere mogelijkheden om geschillen op te lossen. Je kunt je ook voorstellen dat er een probleem zit in het eigen risico. Om mensen die echt niets hebben, die op een bankje slapen, maak ik me altijd grote zorgen. Als je hen eigen risico laat betalen, zullen zij feitelijk ook nooit rechtshulp krijgen. Op een aantal punten kan het dus

zeker beter. Daarom hebben we ook geld uitgetrokken in ons verkiezingsprogramma. Waarom nu geen geld? We hebben andere keuzes gemaakt, allereerst om de basis te financieren met de 450 miljoen die er — dankzij de hele Kamer, moet ik erbij zeggen — dit jaar bij gekomen is. Ook zijn er een aantal accenten gelegd, waarvan ik mediation in het strafrecht erg belangrijk vind.

Mevrouw **Swinkels** (D66):

Ik hoor de heer Recourt net zeggen dat de rechter er altijd moet zijn en dat het helemaal niet zijn intentie is om zaken bij de rechter weg te houden. Daar ben ik blij mee. Toch lees ik in de begroting, zij het wat verstopt, dat het plan van de minister is om over kindbeschermingsmaatregelen voortaan de raad beslissingen te laten nemen.

De **voorzitter**:

Daar heeft de heer Recourt net het nodige over gezegd.

Mevrouw **Swinkels** (D66):

Ik heb dat punt gemist en wil hem vragen om dat te verduidelijken. Is hij voor de plannen van het kabinet om de rechter daartussenuit te halen, of steunt hij mij in mijn zorgen daarover?

De heer **Recourt** (PvdA):

Ik heb net gezegd dat ik het echt het slechtste plan van de laatste decennia vind. Daar moeten we dus echt mee stoppen.

Mevrouw **Swinkels** (D66):

Kan de heer Recourt ook zeggen waarom hij het het slechtste plan vindt?

De **voorzitter**:

Dat heeft hij ook gezegd.

De heer **Recourt** (PvdA):

Bijvoorbeeld omdat uithuisplaatsingen heel eigen aan de rechter zijn. Het lijkt me sowieso niet efficiënt omdat je bezwaar, beroep en nieuwe procedures over jezelf gaat afroepen. Maar het is ook veel fundamenteeler. Kinderen bij de ouders weghalen, moet je niet aan de Raad voor de Kinderbescherming over willen laten. Daar moet je een stevige rechterlijke toets op hebben.

Mevrouw **Swinkels** (D66):

Mijn excuses, ik had dit punt gemist.

De **voorzitter**:

Kan gebeuren. Dank u wel, mijnheer Recourt.

Nu geef ik het woord, mevrouw Gesthuizen, aan de heer Marcouch namens de PvdA. Ook de heer Sjoerdsma vroeg of de heer Marcouch zou spreken.

□

De heer **Marcouch** (PvdA):

Voorzitter. Veiligheid is de basis van alles wat ons leven goed maakt. Zonder veiligheid bestaan er geen vertrouwen, geen ondernemingslust en geen rechtvaardigheid. In goed sociaaldemocratisch Nederlands: veiligheid is onze basis voor verheffing. Springen gaat immers niet van een ijschots. Alleen als wij veilig zijn, kunnen wij kinderen opvoeden, onderwijs bieden en banen vinden. Vooruitgang kan niet zonder normen, zoals preventie niet zonder repressie kan. Vandaag, bij deze begrotingsbehandeling, wil ik verbeteringen boeken op drie thema's die ons leven onveilig maken. Ik begin met buurtcriminaliteit. Daarna volgen radicalisering, discriminatie en racisme. Ik besluit met de organisatie die ons bij uitstek daartegen beschermt: de politie.

Gelukkig daalt de jeugdcriminaliteit. Het is mooi, maar meer ook niet, want de cijfers geven het Nederlandse gemiddelde, terwijl de verschillen met achtergebleven probleemwijken pijnlijk groot zijn. Niemand wil leven in een wijk waar mensen geen aangifte durven te doen van vernielde ruiten, van seksuele intimidatie van homo's en meisjes en van bespuugde joden en moslims. Doen de slachtoffers aangifte, dan wordt hun auto bekrast, hun hondje bekogeld en moeten zij hun kinderen binnenhouden, want de daders wonen in hun straat en niemand haalt ze daar weg, de familie niet, de huiseigenaar niet en ook de politie niet.

Hoe egocentrisch wij ons ook kunnen gedragen, in de kern zijn wij sociale mensen. Wij voelen dat dit niet deugt, ook al wonen wij zelf niet in zo'n buurt waar journalisten, buschauffeurs en ambulanceverplegers worden aangevallen. Wij hebben heel goed in de gaten dat deze buurtcriminaliteit als leerschool werkt voor dieven die in heel Nederland op rooftocht gaan, zich inlaten met de handel in wapens en drugs, en zich zelfs laten inhuren voor liquidaties. Alle reden dus om de beproefde methoden waardoor jeugdcriminaliteit daalt, met urgentie toe te passen in achtergebleven probleembuurten.

Ik heb drie noties om de veiligheidsaanpak in de wijken te revitaliseren. Nu wij weten hoe het moet, hebben wij de plicht om het ook te doen, ook in de probleemwijken.

1. Prioriteit. Pas toen wij als overheid de prioriteit zagen, ging de politie resultaten boeken. De overheid stopte met hangplekken voor hangjongeren, stopte met het entertainen van criminele jongeren in jeugdcentra en startte de bestrijding van jeugdcriminaliteit. De lokale overheid vormde een vitale coalitie met de beste agenten, met verantwoordelijke ouders en met energieke familieleden die gevonden werden via de Eigen Kracht-conferenties. Buurtbewoners kregen van de burgemeester een positie en kregen hulp van potige coaches, die de straat teruggaven aan de buurt. Zij jaagden de overlastgevers naar huis, waar hands-on hulpverleners klaarstonden die tot achter de voordeur van wanten weten.

2. Precisie. Het zijn jongens, geen jongeren. Dat scheelt al de helft. Te vaak zijn ze Marokkaans-Nederlands of Antilliaans-Nederlands, maar hierin moeten wij nog veel preciezer zijn. De enkeling die niet deugt, moeten wij onderscheiden van al die anderen, die wél deugen. Laat je dat onderscheidingsvermogen zien, dan doe je het omgekeerde van etnisch profileren. Je focust als agent of toezichthouder op die foute jongen en je krijgt hulp van al die andere buurtjon-

gens, die net zo veel last hebben van diefstal, berovingen en intimidaties als de andere burens.

3. Vasthouden. Zodra wij de buurt loslaten, komen de criminelen terug. De helft van de gestraften recidiveert helaas, zolang de minister preventieve methoden als terbeschikkingstelling aan het onderwijs (tbo) niet op de rails heeft gezet. Volgens de motie-Marcouch worden criminelen pas vrijgelaten nadat zij geslaagd zijn voor hun vakdiploma. Hier ligt een bal voor open doel.

Ex-gedetineerden kunnen wij resocialiseren door ze een alternatieve vog te geven, een verklaring omtrent hun goede gedrag in de gevangenis. De potige straatcoaches horen ook bij de preventieve methoden, evenals de gezinsbezoekers, die de vaders manen hun zonen naar school te sturen, en de gezinscoaches, die tot achter de voordeur hun broertjes disciplineren. Helaas zie ik deze methoden, uitgevonden in Amsterdam Nieuw-West, verwateren. Criminele groepen zijn daar terug. In het hele land merken wij dit aan de kille liquidaties. En dat alles terwijl het enige wat je nodig hebt, goede teams zijn, etnisch divers met sterke teamleiders die dagelijks hun teams brieven voor ze de wijk ingaan en debriefen bij terugkomst. Nu wij de ins en outs kennen van deze wijkspecifieke werkwijze vraag ik de minister om ook bij de nationale politie deze succesvolle gebiedsgebonden methode in de stijgers te zetten voor onze probleemwijken, zodat ook daar het gemodder met normvervaging en rolvervaging plaatsmaakt voor deze stevige hands-on aanpak.

Dan nu de radicalisering! Dat wil zeggen: de bedreigende radicalisering van zowel moslimterroristen als rechtsextremisten, al dan niet in naam van religies. De achtergebleven broertjes en zusjes van jihadisten kunnen wij, net als bij jeugdcriminaliteit, redden als we achter de voordeur weten te komen. De pilot in Amsterdam met een zogenoemd jihadisme-interventieteam is echter mislukt door de handelingsverlegenheid van de hulpverleners, die geen natuurlijk moment zagen om binnen te komen. Dat is te tackelen met goede teamleden en dito -leiders. Ik vraag de minister om een plan om de pilot te introduceren bij de twintig gemeenten die volgend jaar opnieuw 6,7 miljoen euro ontvangen voor een gebiedsgebonden en persoonsgerichte aanpak van radicalisering. Landelijk zou het helpen dat de minister het OM de aanwijzing geeft om salafistische organisaties te ontmantelen als de doelen die zij nastreven strijdig zijn met de wet. Ik vraag dit omwille van de moeders die wanhopig moeten aanzien dat hun kinderen terechtkomen in de kweekvijver van ronselaars en omwille van moslims die hun religie gekaapt zien door de perverse machtsdoelen van IS.

Wellicht het meest vernietigend zijn discriminatie en racisme. Deze high-impact crimes kunnen wij volgens mij het beste bestrijden op de manier waarop wij huiselijk geweld bestrijden: met hoge prioriteit. Alle professionals op alle niveaus, intensief getraind en geïnstrueerd, moeten worden opgenomen in gemeentelijk veiligheidsplannen met gespecialiseerde agenten voor aangifte en opsporing. De informatie over aangiftes moet toegankelijk zijn met speciale codes en het opsporen moet zo nodig zonder aangifte gebeuren. Het succes zit ook hier in de kwaliteit van de uitvoering. Daarnaast moet er ook bij de meldpunten een tandje bij. Ook als de beledigende en kleinerende uitingen niet strafbaar zijn, helpt het om slachtoffers door te verwijzen en trends te agenderen bij de gemeente en het

Rijk. Graag een reactie van de minister. Kunnen wij de bestrijding van dit vernietigende misdrijf, dat discriminatie en racisme heet, op deze wijze intensiveren?

Nu staat nota bene het digitale meldpunt MiND op omvallen. Dit voorkomen is mij zeker een amendement waard en dat amendement heb ik dan ook al ingediend met de steun van de collega's van de SP, D66, VVD, CDA, SGP en de ChristenUnie. Ik wil verder van de minister weten wanneer hij met de politie-app tegen etnisch profileren en andere klachten komt.

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):

De heer Marcouch noemde een indrukwekkende rij van medeondertekenaars, maar hij is mijn naam vergeten te vermelden.

De heer **Marcouch** (PvdA):

Ik schaam me diep, voorzitter. Excuses! De collega's van GroenLinks staan er inderdaad ook onder.

De politie is de organisatie die bij uitstek tot taak heeft om ons te beschermen tegen criminaliteit. Wij zien een nieuw fenomeen bij de uitoefening van de taak van de politie. Bij staandehoudingen en andere acties van de politie zien we omstanders met smartphones opduiken die onmiddellijk beginnen te filmen, soms op een heel hinderlijke manier. Dit gaat gepaard met veel onduidelijkheid bij zowel de agenten als de burgers. Filmen — laat dat duidelijk zijn — mag! Mensen mogen filmen, en die filmpjes zijn heel vaak ook nuttig om misstanden aan de kaak te stellen. Filmen mag, maar het is wettelijk verboden om de dienders te hinderen in de uitoefening van hun taak. Ook de publicatie van de filmpjes is op zichzelf geen probleem, maar wel als de agenten herkenbaar gefilmd worden. Als zij in een gepubliceerd filmpje herkenbaar in beeld komen, worden sommigen in hun werk belemmerd, of eigenlijk wordt hun het werk onmogelijk gemaakt. Ik ken voorbeelden van agenten die uiteindelijk hun werkgebied moesten verlaten.

Dit maakt niet alleen het werk van agenten onmogelijk, maar wij zien wij ook dat dit negatieve effecten heeft op de gezinsleden van agenten. Daarom stel ik voor dat filmers de agenten moeten blurren. Zij moeten gezichten onzichtbaar, anoniem maken wanneer zij hun filmpjes publiceren. Ik vraag de minister of hij dat wil regelen. Een nieuw fenomeen vraagt om nieuwe omgangsregels. Ik vraag de minister ook om de grenzen die horen bij de vrijheid en die ook horen bij dit nieuwe fenomeen van het filmen met smartphones op te nemen in de vakmanschapstrainingen van dienders. Op die manier kunnen zij goed aangeven wat de grenzen zijn en weten zij wat wel en niet kan. Wat mij betreft gaat dit ook gepaard met een op de burgers gerichte campagne.

Investeren in de politie is investeren in de dienders, van werving tot pensionering, van vakmanschap tot integriteit. Agenten zijn 100% integer wanneer zij binnenkomen; anders waren zij namelijk nooit door de uitgebreide selectie gekomen. Maar integriteit vraagt onderhoud, net zoals de fysieke conditie. Ook de mentale conditie vraagt onderhoud. Het politiewerk is zeer ingrijpend door allerlei oorzaken, van agressie op straat tot kinderporno op internet. Daarom moet de politieleiding de mentale hulp op orde hebben, van PTSS-behandelaars tot geestelijk verzorgers. Hoe staat het

met de uitvoering van de motie-Berndsen-Jansen/Marcouch over PTSS, zo vraag ik de minister. Kan hij de stand van zaken geven, zowel wat betreft PTSS als wat betreft de geestelijk verzorgers, over wie ik met de collega's van de ChristenUnie en de SGP, naar ik meen, een motie heb ingediend?

Het is in elk geval goed dat de politieleiding het verbod op etnisch profileren serieus neemt, om te beginnen door de norm te stellen. Ik wil echt een compliment aan de politie maken dat zij dit voortvarend heeft opgepakt. Dit compliment geldt ook voor de steun die de minister daaraan geeft. Vervolgens kan de politie dit serieus nemen door voortdurend te trainen en door agenten te stimuleren om elkaar op de werkvloer aan te spreken.

Het is goed dat de minister de werving van etnische diversiteit in gang heeft gezet. Politie-eenheden vragen om meer ruimte. Ik steun ze daarin en ik ben benieuwd naar de reactie van de minister op de vraag in hoeverre politie-eenheden ruimte hebben om zelfstandig te werven. Wij hebben immers teams nodig die de wijkspecifieke opdrachten aankunnen.

Wel wil ik daar meteen bij melden dat de vorming van de nationale politie moet doorgaan. Opsporing is immers het doel. Dat gaat beter als 25 aparte opsporingssystemen opgaan in één systeem. De pakkans moet namelijk omhoog. Zo ontstaat veiligheid. Zo bouwen wij aan vooruitgang door een veilige basis te leggen. Veiligheid is als een vader: eerst de norm en dan de verheffing.

De voorzitter:

Ik begrijp dat de heer Verhoeven nog een vraag wil stellen voordat ik mevrouw Helder het woord geef.

De heer Verhoeven (D66):

Ik ben oprecht onder de indruk van de betogen, zowel van de heer Recourt als van de heer Marcouch. Ik heb er met veel plezier naar geluisterd. Maar het is wel bijna alsof zij niet medeplichtig zijn aan vier jaar V en J. Er zijn in die tijd toch wel heel veel dingen gebeurd die bij de Partij van de Arbeid echt pijn hebben gedaan. Ik zeg het nu tegen de heer Marcouch, maar richt het ook tegen de heer Recourt. Maar de heer Marcouch moet het namens de Partij van de Arbeid zeggen. Er zijn allerlei wetsvoorstellen aangenomen waardoor toch de rechtsstaat onder druk komt te staan. Er is veel bezuinigd op de politie, terwijl de heer Marcouch nu juist zo'n passievol betoog daarover heeft gehouden. Hoe kijkt de Partij van de Arbeid nu terug op vier jaar V en J, met vier bewindspersonen van de VVD op dat ministerie, en op alles wat er in die vier jaar gebeurd is? Daar hoor ik toch graag een oordeel over van de Partij van de Arbeid.

De heer Marcouch (PvdA):

Collega Tellegen zei terecht dat er in de afgelopen jaren veel bezuinigd is, breed en op alle domeinen. In de begroting van bijvoorbeeld V en J is er door de jaren heen echter steeds meer geld bij gekomen, ondanks de moeilijke financiële omstandigheden. Dat heeft natuurlijk ook te maken met de dreigingen die zijn ontstaan en allerlei ontwikkelingen die niet voorzien waren. In die zin geef ik een groot compliment aan politiemensen die ondanks de

omstandigheden van bezuinigingen en de immens grote reorganisatie gewoon elke keer weer hebben geleverd.

Zo kijk ik naar de politie, waar ik woordvoerder over ben: het is een gigantisch project waar alle partijen hier in de Kamer, de politie en de bonden groen licht voor hebben gegeven. Dat is niet altijd heel erg prettig verlopen. Het verloopt soms nog altijd met problemen. Ik zie echter wel dat we hier met zijn allen, ook de oppositie, elke keer weer een uitweg hebben gevonden om te zorgen voor de veiligheid van burgers en een werkbare situatie voor politiemensen. Ik denk dat dat gewoon heel goed is.

De heer Verhoeven (D66):

Allerlei wetten waarbij de rechtsstaat onder druk komt te staan zijn slecht, zoals het afpakken van Nederlanderschap, straf zonder tussenkomst van de rechter en het eerlijke proces dat steeds meer onder druk komt te staan. Dat geldt ook voor de manier waarop het bij de nationale politie is gegaan. Dat zegt de heer Marcouch zelf ook. Ik wil van de Partij van de Arbeid weten of zij vindt dat er na deze periode nog een keer een VVD-minister op dit ministerie moet komen. Ik zou ook graag een rapportcijfer van de Partij van de Arbeid horen. Het is goed als je duidelijk bent over wat er op dit ministerie gebeurd is. Vier jaar lang is er zo veel fout gegaan. De Partij van de Arbeid moet ook met lede ogen hebben toegezien hoe het gegaan is. Ik hoor dus echt graag van de heer Marcouch of er wat betreft de PvdA nog een VVD-minister terugkomt ...

De voorzitter:

Daar gaat de kiezer over, maar goed. Eerst de verkiezingen.

De heer Verhoeven (D66):

... en of we een cijfer aan deze twee heren gaan geven.

De heer Marcouch (PvdA):

Inderdaad: eerst de verkiezingen. Wat mij betreft komen er natuurlijk twee bewindspersonen van de Partij van de Arbeid. Alle gekheid op een stokje: op het terrein van Veiligheid en Justitie zijn er heel veel debatten gevoerd. Ik ga al die debatten hier niet nog eens evalueren. Ik zie wel dat er heel veel hobbels zijn geweest. De uitdaging is altijd dat je die hobbels neemt en de eindstreep haalt. Volgens mij gebeurt dat. Dat is niet alleen te prijzen in de coalitie, maar ook in de constructieve oppositie waar de heer Verhoeven toe behoort. Ik denk dat we het toch voor een groot deel samen hebben gedaan.

De heer Van Nispen (SP):

De heer Verhoeven vroeg heel concreet om een rapportcijfer. Feitelijk wordt er nog geen zesje uitgedeeld. Er komt namelijk helemaal geen cijfer.

De heer Marcouch (PvdA):

Ik heb in het onderwijs gezeten. Toen gaf ik cijfers. Daar zit ik hier niet voor.

De heer **Van Nispen** (SP):

Prima. Ik wil me oprecht aansluiten bij de complimenten aan al die mensen die het zware werk doen. Er zijn ook goede voorstellen over het beschermen van politieagenten die op internet worden geplaatst. Terecht vraagt de heer Marcouch ook aandacht voor problemen met PTSS en het politieonderwijs. Ik wil er één concreet punt uit halen: het politieonderwijs. Heeft de Marcouch helemaal geen spijt wat betreft deelname aan dit kabinet en de maatregelen die zijn genomen? Er is hard bezuinigd op het politieonderwijs. Het budget is teruggelopen van 140 miljoen naar 100 miljoen euro. Hoe kijkt de heer Marcouch daarop terug? Dat is toch een pijnlijke bezuiniging geweest, die niet goed uitpakt als we zo veel van de mannen en vrouwen op straat vragen?

De heer **Marcouch** (PvdA):

Ik ben erg trots op de prestaties die de veiligheidsketen de afgelopen jaren geleverd heeft als je ziet wat voor onvoorziene en soms toch ook dramatische incidenten er waren, met terreurdreiging, de MH17, de radicalisering en de reorganisatie die volop aan de gang is. Dat compliment is, denk ik, te maken. Het is aan het kabinet om daar elke keer weer met de Kamer op een goede manier op te anticiperen. Er waren heel veel knelpunten en die zijn opgelost. Ik zie dat er in de begroting en ook in de komende jaren structureel 450 miljoen bij komt. Voor een deel gaat dat geld in de wijkagenten zitten en dat stemt mij tevreden. Voor een deel gaat dat geld ook zitten in de opleiding en training van agenten, want dat moet ook gebeuren. Ik zie investeringen, ondanks de moeilijke financiële omstandigheden waarin het kabinet heeft bestuurd.

De heer **Van Nispen** (SP):

Nogmaals complimenten voor de mensen die het moeilijke werk doen; daar zijn wij het echt over eens. Ik wil het debat dat ik net met mevrouw Tellegen had niet overdoen, maar wij moeten ons wel bij de feiten houden. De begroting daalt. De heer Marcouch zegt dat er geld bij komt. Nee, de politiebegroting gaat volgend jaar met 30 miljoen euro naar beneden. Dus kom niet aan met: er komt allemaal geld bij. Nee, de bezuiniging wordt een beetje minder, maar de bezuiniging volgend jaar op de nationale politie alleen is 30 miljoen.

De heer **Marcouch** (PvdA):

Laten we wel eerlijk tegen elkaar zijn. Ik heb het gehad over de moeilijke financiële omstandigheden. Als u had bestuurd, had u ook maatregelen moeten nemen. Dan moet u ook zo eerlijk zijn om te zeggen wat u anders had gedaan en waar u dat geld vandaan had gehaald, maar dat zegt u niet. Er waren ontzettend moeilijke financiële omstandigheden. De politie zit in het grootste reorganisatieproject ooit en presteert toch. Er zijn onvoorziene omstandigheden ontstaan waardoor het nodig was dat er extra werd geïnvesteerd. Dat wordt gedaan; dat lijstje ligt op mijn tafel. Ik zie dat er jaarlijks geld bij komt in plaats van dat het eraf gaat.

Mevrouw **Helder** (PVV):

Voorzitter. "We staan aan de vooravond van wat ons te wachten staat en er is geen enkele reden om gerust te zijn.

Als er geen extra geld komt, gaat de kwaliteit van ons werk achteruit. En dat krijgen we in de toekomst keihard terug.". Dit zijn citaten van de voorzitter van het College van procureurs-generaal naar aanleiding van de presentatie van het jaarrapport van het Openbaar Ministerie in mei van dit jaar. Hij liet er geen misverstand over bestaan dat de bodem van de kas van het Openbaar Ministerie is bereikt. Er zijn de komende jaren miljoenen extra nodig, wil het Openbaar Ministerie zijn werk kunnen blijven doen. Maar die alarmerende woorden gingen daar niet eens over. De citaten verwijzen naar de verandering in de criminaliteit de laatste jaren: de zware georganiseerde criminaliteit, corruptie en de oprukkende cybercriminaliteit. Om die criminaliteit aan te kunnen, moet er per jaar minimaal 40 miljoen bij.

Ook de korpschef sprak nog niet zo lang geleden vergelijkbare woorden. "Cybercrime is een groot gevaar voor de integriteit van de samenleving, maar ook voor het veiligheidsgevoel bij burgers. Georganiseerde criminaliteit en cybercrime zijn tot op heden nauwelijks meetbaar. Dat zijn juist de misdadervormen waar ik me ongerust over maak, vooral omdat we onvoldoende kunnen monitoren hoe die zich ontwikkelen," aldus de korpschef.

Dat zijn woorden van mensen uit de praktijk waar mijn fractie het roerend mee eens is. Hoe anders zijn ze dan het mantra dat we steeds vanuit het ministerie horen, namelijk dat de criminaliteit is gedaald. Telkens moet ik de minister erop wijzen dat het dan gaat om de geregistreerde criminaliteit. Dat is iets heel anders, want dat zijn namelijk de misdrijven waarvan burgers aangifte hebben gedaan bij de politie. Na lang zeuren door de PVV hebben we nu eindelijk een rapport waaruit blijkt dat de aangiftebereidheid de laatste jaren onverminderd laag is, 19%. De minister probeerde nog te redden wat er te redden valt door de verwijzen naar een ander meetinstrument voor de criminaliteitscijfers en wel de veiligheidsmonitor. In een algemeen overleg over de politie heb ik gezegd dat ik in het begrotingsdebat daarop terugkom, dus dat doe ik bij dezen. Wat de minister toen zei, is niets meer of minder dan de burger een rad voor ogen draaien en wel om vele redenen. Laat ik hier de belangrijkste noemen.

Ten eerste zijn de onderliggende slachtofferenquêtes die voor de veiligheidsmonitor worden gebruikt slechts steekproeven waarop de respons al enige tijd dalende is. Ten tweede zijn veel misdrijven niet in die enquête opgenomen. Dat zijn de zogenoemde slachtofferloze delicten. Dat zijn delicten zonder een direct slachtoffer: hennepplantages, rijden onder invloed zonder een ongeval, productie van xtc, het dumpen van drugsafval en bepaalde vormen van cybercrime. Ten derde is de enquête onder bedrijven al enige jaren niet meer afgenomen. Misdrijven waar bedrijven slachtoffer van worden, blijven dus volledig buiten beeld.

Op deze manier komen we niet verder. Daarom een verzoek van mijn kant: is de minister bereid om onderzoek te laten doen naar een nieuw dan wel een aanvullend meetinstrument? Laat ik verwijzen naar een boek van een ter zake deskundige met de titel De economie van misdaad en straf. Het is geschreven door de heer Van Velthoven. Hij stelt daarin dat we niet kunnen terugvallen op slachtofferenquêtes. Hij stelt een andere methode voor, namelijk de vangst-/hervangstmethode. Ik zal niet verder gaan over statistiek. Als de minister met mij van mening is dat een nieuw of aanvullend meetinstrument noodzakelijk is, zal ik hem dat boek geven. Anders overweeg ik een motie, want meten is

weten, maar wel met het juiste instrument. Misschien kost het een paar jaar, net als bij het rapport over de aangiftebeleid, maar dan heb je ook wat.

Waar ook nog steeds tegen beter weten in aan wordt vastgehouden, is de taakstelling op de gehele veiligheidsketen. Ik hoorde een collega van de VVD in een interruptiedebat zeggen: we hebben verantwoordelijkheid genomen, want er moest 50 miljard bezuinigd worden. Ja, dat krijg je als je danst naar de pijpen van Brussel. De VVD ging echter wel de verkiezingen in met zeggen dat er op veiligheid niet zou worden bezuinigd, wetende dat er zo veel miljard bezuinigd moest worden. Ondanks waarschuwingen van alle kanten, van de politie, het Openbaar Ministerie, de rechterlijke macht en de advocatuur, dat het niet haalbaar is, wordt er niet vanaf geweken. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek zijn de uitgaven aan veiligheid sinds 2009 vrijwel gelijk gebleven. Het ministerie besteedde in 2015 even veel, of even weinig, aan veiligheid. Alsof de wereld in die tijd niet is veranderd. Nu de oogkleppen dankzij de oppositiepartijen op een klein kiertje staan, is er geld bij gekomen. Dat wordt meteen aangeduid als extra geld of een extra investering. Het is echter een minder grote bezuiniging en dat is iets heel anders.

De politie kreeg er gratis en voor niets een enorme schoffering van de minister van Financiën bij. Hij gaf aan wel klaar te zijn met dat gebedel, met de toevoeging dat ze maar eens aan het werk moesten gaan in plaats van in de media om geld vragen. Zijn collega van Veiligheid en Justitie, hier in vak-K aanwezig, deed daar wat mijn fractie betreft nog een schepje bovenop door daar geen afstand van te nemen. Dat had niet eens geld gekost, alleen een beetje moeite. De minister deed echter niets. Hij verschuilde zich achter de geformuleerde doelstelling, namelijk de ontwikkeling van de politie tot een slimme, flexibele en adaptieve organisatie. Eerlijk is eerlijk, met die doelstelling om tot een slimme en flexibele organisatie te komen is mijn fractie het eens. Niet voor niets besteedt mijn partij in haar verkiezingsprogramma minimaal 1 miljard aan de politie.

Onder het motto "nieuwe ronde, nieuwe kansen" heb ik de begroting voor volgend jaar zo objectief mogelijk bekeken. Het begint veelbelovend. Het kabinet heeft besloten om vanaf 2017 structureel 400 miljoen extra in te zetten voor, zoals het dat zo mooi noemt, maatschappelijke prioriteiten en het oplossen van knelpunten. Van dat bedrag is 221 miljoen voor de politie als investering in de prestaties en 10 miljoen ter versterking van de gebiedsgerichte inzet. Dat er geld bij komt, is niet meer dan normaal gezien wat wij van de politie vragen.

Waarom is de risicoparagraaf van de begroting van de politie niet meegenomen in de begroting van het ministerie zelf? Ik noem drie grote risico's: een hoog ziekteverzuim, het huisvestingsplan en het achterblijven van de uitstroom van medewerkers. De financiële resultaten zijn al ingeboekt, want in 2021 krijgt de politie maar liefst 250 miljoen minder dan in het vorige jaar. Met het miskennen van de geconstateerde financiële risico's kan wat mijn fractie betreft nu al gezegd worden dat de politie financieel op zeer dun ijs loopt. Gaat de minister dit oplossen en, zo nee, accepteert hij dan dat het eigen vermogen van de politie gevaar loopt? De opmerking in de schriftelijke antwoorden dat er rekening mee wordt gehouden zodra die risico's zich voordoen, is onvoldoende. Dat is gewoon de kop in het zand steken en hopen dat het goed gaat. Dat is een beetje "na mij de

zondvloed". De minister moet dat eigen vermogen weer aan gaan vullen, dus waarom dit risico lopen en niet meteen aan de voorkant deugdelijk financieel beleid voeren?

Als het mobiel werken een prioritair thema is — dat hebben we ook al een paar keer gehoord van de minister — wordt de versnelde uitrol van de benodigde mobiele telefoons met de MEOS-app waar de minister zo'n voorstander van is dan door hem betaald? Naar verluidt kost dat 15 miljoen, maar ik kan het nergens in de begroting terugvinden. Dus op dat punt graag een reactie van de minister.

Mijn voornaamste punt van kritiek op het bedrag van 221 miljoen is echter dat het geen rekening houdt met de huidige en de toekomstige situatie. De minister schrijft namelijk, en ik citeer hem: "Met deze 221 miljoen worden de ambities/prestaties zoals opgenomen in het inrichtingsplan van de politie duurzaam betaalbaar gemaakt." Het inrichtingsplan is vier jaar oud en gebaseerd op de toen geldende situatie. In de tussentijd is er wel het een en ander gebeurd. De eis van de minister dat de politie ook adaptief moet zijn, moet blijkbaar uit het eigen vermogen komen. Of gaat de minister hier hopelijk zeggen dat hij, net zoals zijn voorganger deed, in een oude sok nog wat geld heeft gevonden? Er moet namelijk meer financiële ruimte zijn voor vernieuwing. De technologische ontwikkelingen staan niet stil en criminelen helaas ook niet.

Het gaat niet alleen om geld. Waar blijven ook de instrumenten die de politie nodig heeft? Het wetsvoorstel dat de politie de bevoegdheid geeft om in computers van verdachten te kunnen kijken, met de mooie titel Computercriminaliteit III, is eindelijk ingediend, maar er was wel een aangenomen Kamer motie voor nodig. Maar er liggen nog genoeg onderwerpen die opgepakt moeten worden.

Laat ik er vier noemen. Ten eerste. Wat wordt er gedaan nu duidelijk is dat met behulp van het digitale meisje Sweetie gelokte pedofielen niet veroordeeld worden? Ten tweede. Waar blijft het wetsvoorstel over het gebruik van camerabeelden gemaakt door particulieren, naar aanleiding van ook een aangenomen Kamer motie van mijn fractie en het CDA? Vast staat dat het opsporen van verdachten met het tonen van beelden veel sneller gaat. Ten derde. In een aantal eenheden worden bodycams gebruikt, waaronder hier in Den Haag. Maar kan informatie uit zo'n bodycam wel gebruikt worden in het strafproces? Ten vierde. Op 25 en 26 november jongstleden is op initiatief van het ministerie een zogenoemde appathon gehouden, met als doel het ontwikkelen van een nieuwe app die agenten op straat moet gaan ondersteunen bij het maken van geluidsoptnamen van bijvoorbeeld slachtoffers, getuigen en mogelijke verdachten. Maar ook hier de vraag: kan op deze manier vergaarde informatie gebruikt worden in een strafzaak?

Volgens het ministerie vormen multimedia zoals film, audio en foto's een steeds belangrijker onderdeel bij de opsporing van verdachten en het juridisch proces dat hierop volgt. Dat ben ik met het ministerie eens. Maar naar mijn mening blijven de juridische aspecten op zijn minst onderbelicht en blijft noodzakelijke wetgeving uit. Sinds het zogenoemde Zwolsman-arrest is artikel 3 van de Politiewet alleen bij een beperkte inbreuk op de persoonlijke levenssfeer voldoende als wettelijke grondslag. Voor de liefhebber en wie het op wil zoeken, dat staat in rechtsoverweging 6.4.4. Daar staat letterlijk: "De voortschrijdende ontwikkeling van het fundamentele recht op bescherming van de persoonlijke levens-

sfeer (...) en de toenemende technische verfijning en intensivering van onderzoeksmethoden en -technieken verlangen een meer precieze legitimatie (...) in de wet. Dat is een mooie uitdaging voor de minister. Mijn vraag is dus ook of hij die uitdaging gaat oppakken bij de onderwerpen die ik zojuist heb genoemd. We moeten niet het gevaar lopen dat er straks wel bevoegdheden zijn maar dat een strafzaak, zoals dat zo mooi heet, "stukgaat" vanwege onvoldoende wettelijke grondslag.

Niet alleen regeren is vooruitzien, ook investeren is vooruitzien. In het algemeen overleg over de politie op 6 oktober jongstleden zei de minister letterlijk: "We zullen de komende jaren zeer, zeer fors moeten investeren in de (...) aanpak van cybercrime. (...) de politie zal op relatief korte termijn over heel veel mensen moeten beschikken die ervaren zijn op het gebied van cybercrime." Maar wat schetst mijn verbazing? Er wordt slechts 1,5 miljoen gereserveerd voor de bestrijding van cybercrime en dit is blijkbaar alleen bedoeld voor meer mensen. Maar technologie kost toch ook geld? Met veel gevoel voor understatement spreekt de minister zelf van een "bescheiden" bedrag. Nog erger, hij zegt ook: "er moet terughoudendheid worden betracht met nieuwe ambities.". Dat betekent dus dat de minister de waarschuwingen van de korpschef en van de voorzitter van het College van procureurs-generaal, waar ik mijn inleiding mee begon, in de wind slaat. Criminelen zullen lachen om de terughoudendheid met nieuwe ambities. Gaat de minister op de kortst mogelijke termijn zijn eigen ambitie op dit punt fors opschroeven en samen met beide heren tot een oplossing komen? Of misschien kan de minister eens gaan praten met de heer Prins van Fox-IT, naar aanleiding van zijn interview in het Tijdschrift voor de Politie met de veelzeggende titel Online is de pakkans nihil.

Het Openbaar Ministerie krijgt er vanaf 2017 structureel 13 miljoen bij om — alweer een citaat — "beter in te kunnen spelen op diverse taken in de samenleving". Dat is nog niet de helft van wat de voorzitter van het College van procureurs-generaal nodig zegt te hebben, namelijk 40 miljoen. De minister gaat er ook volledig aan voorbij dat het Openbaar Ministerie er, net als de politie, veel meer werk bij heeft gekregen vanwege de terroristische dreiging. Heeft de minister de beste man wel gesproken? Ook hij heeft immers gewezen op de toenemende cybercrime. De in de nota van wijziging genoemde bedragen zijn onvoldoende, net als de structurele investering van 15 miljoen die er vorig jaar bij is gekomen. Dus de vraag is ook hier: wordt er nog geld gevonden?

Maar laat ik de minister, aan de vooravond van de verkiezingen en met het eindpunt van zijn termijn in zicht, ook iets geven. Zijn voorganger grossierde in het overnemen van voorstellen van mijn fractie en plakte er dan zijn eigen sticker op. Het laatste voorbeeld daarvan is het wetsvoorstel inzake de meerdaadse samenloop. Simpel gezegd: de mogelijkheid om straffen te kunnen stapelen. Dat is voor 99% overgenomen van de PVV, die hierover al een initiatiefwetsvoorstel had ingediend.

Maar laat ik nu eens aardig zijn en de minister een ander initiatiefwetsvoorstel aanbieden: de groepsaansprakelijkheid. De situatie waarin verdachten elkaar de schuld in de schoenen schuiven en het Openbaar Ministerie met een bewijsprobleem opzadelen, behoort dan tot het verleden. Dat initiatiefwetsvoorstel heb ik al ingediend. Antwoorden op de ingediende vragen zijn ook al klaar, dus de minister

kan er zo mee verder. Ik zou dat natuurlijk het liefste zelf doen, maar vanwege de PvdA-boycot van al onze voorstellen ongeacht de inhoud heeft dat geen kans van slagen, ondanks de woorden die ik net van collega Recourt hoorde over samenbrengen. Dat was een van zijn doelen. Hij zei: mensen samenbrengen. Blijkbaar geldt dat niet als het over de PVV-stemmer gaat. Maar de minister zit met deze club in de coalitie en hij kan er wel voor zorgen dat het voorstel de eindstreep haalt. Het pakket is al klaar. Ik hoef er alleen maar een strikje om te doen. Dus als de minister het wil hebben, hoeft hij het alleen maar aan te geven.

Dan kom ik op een ander punt: in juli van dit jaar is een agent veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf voor het schieten op een auto in een poging de bestuurder te arresteren, die probeerde weg te rijden en dat ook al een paar keer had gedaan. De agent voelde zich bedreigd, vreesde voor zijn leven en voor dat van zijn collega, waarna hij heeft geschoten. In de media lezen wij helaas steeds vaker dat agenten zich bij de strafrechter moeten verantwoorden als geweld is gebruikt bij de aanhouding. De minister is bezig met een wetsvoorstel. Dat wil ik wel afwachten, mits het niet te lang duurt. Op dat punt is de geschiedenis van deze minister niet zo hoopgevend, dus ik maak alvast twee opmerkingen.

Ten eerste. In de meeste gevallen waarin de politie geweld moet toepassen is er sprake van aanhoudingen. Geweld is natuurlijk een ultimum remedium, maar degene die wordt aangehouden heeft ook een rol. Er wordt altijd eerst gewaarschuwd. Geweld of verzet tegen aanhouding is een keuze en dient wat mijn fractie betreft te worden meegenomen in de beoordeling van het optreden van de betreffende agent. Sinds 2008 is naar aanleiding van een arrest van de Hoge Raad het negeren van een ambtelijk bevel helaas geen strafbaar feit meer. Wat mijn fractie betreft moet dit veranderen. Is de minister bereid om dit mee te nemen in het wetsvoorstel?

Ten tweede. In geval van politieel geweld geldt een speciale procedure op grond van artikel 17 van de Ambtsinstructie voor de politie. Daarin staat dat de geweldsaanwending onverwijld door de betreffende politieagent aan zijn meerdere wordt gemeld, die het op zijn beurt binnen 48 uur aan de officier van justitie moet melden. De officier van justitie beslist vervolgens over de status van de agent: getuige of verdachte. Met die korte termijnen ben ik het eens, maar wat mij verbaast, is dat het vervolgens wel twee jaar kan duren voordat de agent hoort of hij wordt vervolgd en, zo ja, wat de strafeis dan wel het vonnis wordt. Ik begrijp dat zorgvuldigheid voor snelheid gaat, maar zo kan een agent niet werken en het heeft ook invloed op de werkvloer. Is de minister dat met mij eens en, zo ja, wat gaat hij hieraan doen? Is hij bereid ook dit in het wetsvoorstel mee te nemen? Zo nee, dan ga ik zelf aan de slag met deze punten en kom ik zelf met een voorstel. Ik heb ook een motie klaarliggen, die ik in tweede termijn overweeg in te dienen. Agenten op straat moeten namelijk hun werk kunnen doen. Zij verdienen steun waar zij ingrijpen als dat nodig blijkt te zijn. Zoals zo vaak is gezegd: agenten doen een stap naar voren, waar burgers een stap terug doen.

Ik rond af. Er komt geld bij voor de strafrechtketen en dat is maar goed ook. Helaas is het te weinig om de huidige taken van politie en justitie te financieren en om toekomstige ontwikkelingen te kunnen volgen. Hopelijk komt de minister nog tot inkeer en gaat hij met de minister van

Financiën om de tafel zitten. Wat mijn fractie betreft moet de minister zijn volle gewicht maar eens in de schaal werpen, want op dat punt wint hij het vast en zeker.

De heer **De Graaf** (PVV):

Voorzitter. Het einde van het kabinet-Rutte II is gelukkig in zicht. De heer Van der Steur, de minister van Veiligheid en Justitie, is alvast weggelopen. Dat is een goed teken, nu alleen de staatssecretaris nog.

Het is tijd om ook op het terrein van immigratie en asiel de balans op te maken. Laten we beginnen met feiten en met harde cijfers. Het CBS, het Centraal Bureau voor de Statistiek, heeft berekend dat er vorig jaar een immigratierecord is gebroken. In 2015 zijn in Nederland meer dan 204.000 migranten toegelaten. Dat is geen verspreking. Dit kabinet heeft in slechts één jaar tijd meer dan 204.000 migranten verwelkomd. Dat is een stad ter grootte van Groningen. Dat is een stad groter dan Almere; het is vier keer Heerenveen en zo kun je er nog meer sommetjes op loslaten. Het is bijna de hele provincie Zeeland aan inwoners.

Op het onderdeel asiel is eveneens een record gebroken. De asielinstroom bereikte volgens het CBS ...

De **voorzitter**:

Mijnheer De Graaf, ik ga u onderbreken, want ik vind dat de minister gewoon in vak-K hoort te zitten.

De heer **De Graaf** (PVV):

Ik stel mijn vraag natuurlijk vooral aan de staatssecretaris, maar het maakt mij niet zo heel veel uit.

De **voorzitter**:

Ja, maar ik stel voor dat we toch heel even wachten totdat de minister er is.

De heer **Sjoerdsma** (D66):

Zou ik mogen voorstellen dat we toch gewoon doorgaan?

De **voorzitter**:

Nee.

De heer **Sjoerdsma** (D66):

Daar is de minister.

De **voorzitter**:

Hij is eindverantwoordelijk voor Veiligheid en Justitie. Mijnheer De Graaf, gaat u verder. Weet u nog waar u was gestopt?

De heer **De Graaf** (PVV):

Ja. Ik hoop niet dat de minister gevlucht was voor de feiten, want die liegen er niet om. Ik ga gewoon door met de feiten.

De asielinstroom bereikte volgens het CBS vorig jaar een piek van maar liefst 56.940. Nooit eerder is de massaimmigratie in ons land zo opgevoerd als onder dit kabinet en onder deze minister, die net weer terug is. Nooit eerder is de instroom van migranten zo uit de hand gelopen als onder deze rampcoalitie van VVD en PvdA. Nooit eerder zijn beloften om de instroom te beperken, met name van de VVD, zo weinig waard geweest.

De gevolgen van deze opengrenzenpolitiek liegen er niet om. Zie de explosie van bijstandsuitkeringen die voor het overgrote deel naar allochtonen gaan. Zie de sociale huurwoningen, waar Nederlanders naar kunnen fluiten, omdat die massaal met voorrang naar statushouders gaan. Zie ook de veiligheidsproblemen en de voortwoekerende islamisering. Nederlanders worden zo langzamerhand steeds meer vreemden in eigen land. Helaas is dat het enige wat dit kabinet heeft bereikt. Maar voor een asielzoeker is dit natuurlijk een feestkabinet. Het zijn toppertjes. Iedereen die het wil en het woordje "asiel" kan uitspreken, is welkom in dit land en komt hier namens het kabinet binnen. Het maakt niet eens uit of opvang in de eigen regio mogelijk is. Het maakt ook niet uit of je je identiteitsdocumenten voor het gemak hebt weggegooid. Criminele asielzoekers krijgen ook gewoon verblijfsvergunningen. Het maakt voor dit kabinet zelfs niet uit dat gebleken is dat terroristen en jihadisten met de asielstroom naar Europa komen. Ik heb de voorganger van deze minister daar in 2014 zelfs nog twee keer voor gewaarschuwd. Maar de grenzen staan nog steeds wagenwijd open.

De cijfers liegen niet; dat doen cijfers nooit. Dit is het slechtste kabinet ooit, hier vertegenwoordigd door deze twee bewindslieden, wat betreft het aanjagen van massaimmigratie. Het kabinet heeft van het hele vreemdelingenbeleid één grote chaos gemaakt. Neem de strafbaarstelling van de illegaliteit, die meteen aan het begin onder druk van de Partij van de Arbeid uit het regeerakkoord werd geschrapt. Neem de zoveelste generaalpardonregeling waar dit kabinet mee kwam. Dat is de allermooiste beloning voor mensen die zich niet aan de regels houden en hun vetrekplicht negeren. Het is een bonus op wetteloosheid, een bonus op wangedrag. Ook deze pardonregeling heeft natuurlijk een desastreus effect. Vrijwel geen enkele asielzoeker, geen enkel asielzoekersgezin, vertrekt meer uit Nederland. Van de duizenden mensen die in het kader van de regeling zijn afgewezen, hebben slechts 80 Nederland aantoonbaar verlaten.

Dat schokkend lage aantal is het bewijs dat zachte heelmeesters enorm stinkende wonden maken. Het probleem van asielzoekers die hier in illegaliteit hun kinderen laten opgroeien, is daardoor alleen maar groter geworden. Men ziet immers, voor de zoveelste keer, dat het verblijfsvergunningen oplevert als je hier, tegen de regels in, gewoon blijft hangen. Zelfs de directeur van de Dienst Terugkeer en Vertrek geeft aan dat de pardonregeling het terugkeerbeleid ondermijnt. Waarom gaat de staatssecretaris dan toch door met die structurele pardonregeling? Je kunt toch niet willens en wetens ervoor kiezen om het terugkeerbeleid zo veel geweld aan te doen?

Ook speelt de kwestie van de opvang van illegalen. Daar gaat het kabinet vreselijk de mist mee in. Het kabinet mikte aanvankelijk op een bed-bad-broodregeling met zes opvangvoorzieningen. Dat zijn er natuurlijk zes te veel, want

illegaal is illegaal. In werkelijkheid zitten we nu opgescheept met maar liefst 32 opvangvoorzieningen voor illegalen, van Assen tot Zwolle, van Nijmegen tot Nissewaard. Dat is wat we mismanagement noemen: 6 opvanglocaties willen en er uiteindelijk 32 creëren. Hoe heeft het kabinet dit zo enorm uit de hand kunnen laten lopen? Gemeenten die met deze opvang de verplichte terugkeer van illegalen naar het land van herkomst saboteren, zijn door dit kabinet nooit aangepakt. Sterker nog: ze kregen geld toe van de staatssecretaris voor al die opvangvoorzieningen. Weliswaar is er nu geen akkoord gesloten met gemeenten over bed, bad en brood, maar de tientallen bestaande locaties voor illegale opvang zijn helaas wel een feit. En die krijg je niet zomaar weg. Die krijgt het kabinet, vooral in zijn laatste weken, nooit meer gesloten. Het kwaad is al geschied: het vreemdelingenbeleid is uit handen gegeven aan de gemeenten. Maar eerder werd het al uit handen gegeven aan de Partij van de Arbeid en vooral ook aan Brussel.

Al met al ontstaat er een vernietigend beeld van de wijze waarop het kabinet alles op het gebied van vreemdelingen-zaken heeft verknald, verprutst. Alle instroomrecords zijn gebroken. Uitgeprocedeerden krijgen weer ouderwets een pardonregeling en illegaliteit is gefaciliteerd als nooit tevoren. Het had niet erger gekund. Daarom is het de hoogste tijd dat dit fatale vreemdelingenbeleid ophoudt. Het is de hoogste tijd om puin te ruimen. Gelukkig weten wij, de PVV, hoe er op dit gebied orde op zaken moet worden gesteld. Daartoe hebben we al vaak voorstellen gedaan en die blijven we herhalen.

Zo moeten alle tijdelijke asielvergunningen worden ingetrokken. Het kabinet heeft immers in groten getale nepvluchtelingen toegelaten, die voor hun aankomst in Nederland al in veiligheid waren in andere landen. Soms kwamen ze door wel zeven veilige grenzen heen. Natuurlijk moeten we nu eindelijk de grenzen sluiten voor alle asielzoekers en alle migranten uit islamitische landen. Dat kan niet vaak genoeg worden herhaald. Met "de grenzen sluiten" bedoelt de PVV natuurlijk de eigen nationale grenzen. Want wij willen niet afhankelijk zijn van de EU en al helemaal niet van Erdogan, van Turkije, waarmee de EU helaas een vluchtelingendeal van 6 miljard euro heeft gesloten. We zien het resultaat daarvan. Erdogan chanteert erop los, en dreigt er steeds mee om Europa te overspoelen met migranten. Wanneer leert het kabinet eens dat de Turkse manier van onderhandelen pas begint als wij denken dat de deal gesloten is? Dat is de realiteit.

We moeten het heft weer in eigen handen nemen. Er is een hoop te doen. Ik vraag de staatssecretaris om te beginnen met twee belangrijke en concrete zaken die acuut geregeld moeten worden. Allereerst moeten asielzoekers die geen geldige reis- en identiteitsdocumenten kunnen laten zien, worden geweerd. De instroom van deze zogenaamde ongedocumenteerde asielzoekers loopt totaal uit de hand. Het kabinet heeft zelf aangegeven dat alleen al in 2015 meer dan 21.000 asielzoekers het land binnenkwamen zonder geldige reis- en identiteitsdocumenten. 21.000 mensen van wie we niet weten wie het zijn! Dat is natuurlijk een enorm probleem. Je weet immers niet wie er binnenkomen. Je weet niet wie je binnenlaat in je eigen huis, terwijl de voordeur openstaat. Dat kunnen misdadigers, terroristen zijn, die gewoon valse persoonsgegevens opgeven. Dat is onacceptabel, want dit raakt natuurlijk direct de veiligheid van de samenleving. Nu we weten dat terroristen met de asielstroom meeliften naar Europa — daar zijn genoeg

berichten over — kun je niet doorgaan met het binnenlaten van personen van wie je niet weet wie het zijn.

Ongedocumenteerde asielzoekers kunnen ook mensen zijn die de kluit willen belazeren. We weten dat op grote schaal wordt gelogen over het land van herkomst om meer kans te maken op een asielvergunning. Dat is ook door Frontex onderzocht. Voor de kijkers thuis: Frontex is de veerdienst die namens de EU alle mensen binnenhaalt over de Middellandse Zee. Uit het onderzoek van Frontex kwam dat 40% van de Marokkanen beweerde uit Syrië te komen. Dat is toch apart. Daarnaast weten asielzoekers ook dat uitzetting na een procedure makkelijk is te saboteren als je geen papieren hebt. Het heeft dus alleen maar voordelen om je paspoort weg te gooien. Er zijn, kortom, veel goede redenen om er snel voor te zorgen dat ongedocumenteerde asielzoekers nooit meer een verblijfsvergunning krijgen. Graag krijg ik ook hierop een reactie van de staatssecretaris.

Bij dit laatste punt moet ik nog wel opmerken dat de staatssecretaris totaal geen zicht heeft op dit probleem. Op de vraag van de PVV hoeveel ongedocumenteerde asielzoekers nu eigenlijk een verblijfsvergunning krijgen, kon hij geen antwoord geven. We weten dus niet eens hoeveel mensen hier mogen blijven van wie we niet weten wie het zijn. Dat is, eufemistisch uitgedrukt, weinig geruststellend. Zie hiervoor ook de beantwoording van de technische vragen over de begroting.

Een tweede punt dat acuut geregeld moet worden, is het stoppen met het zogenaamde "nareisbeleid". Nederland is op dit moment echt de gekke henkie van Europa door niet alleen asielzoekers in groten getale toe te laten, maar ook deze toegelaten asielzoekers allemaal nog in de gelegenheid te stellen om hun partners en gezinsleden naar Nederland te halen. Dat gebeurt zonder dat daarbij hoeft te worden voldaan aan de gebruikelijke voorwaarden voor gezinshereniging. Makkelijker was de toegang tot Nederland nog nooit. Dat is, ook gezien de situatie rond de huizenmarkt, het toewijzen van woningen en al die Nederlanders die moeten wachten, volstrekt niet houdbaar.

Kijk naar de cijfers. Vanaf vorig jaar zijn er al meer dan 20.000 nareizigers toegelaten. En volgens de Immigratie- en Naturalisatiedienst, de IND, liggen er nog ongeveer 30.000 nareisverzoeken op de stapel. Het is bizar en volkomen onnodig om zo veel nareizigers zo makkelijk toe te laten. Kijk naar Denemarken, dat helemaal geen soepel nareisbeleid heeft. Zelfs Duitsland — ja, "wir schaffen das" — doet het op dit punt beter dan het kabinet. We zijn erger dan Merkel. In Duitsland geldt het nareisbeleid alleen nog maar voor de asielzoekers die een verblijfsvergunning hebben gekregen op grond van het Vluchtelingenverdrag. Dat zijn de echt zeldzame gevallen. Het is raar dat niet op zijn minst daaraan een voorbeeld wordt genomen. De staatssecretaris wordt in zijn toelatingsbeleid dus rechts ingehaald door Angela. Als dat niet te denken geeft. Mijn oproep aan de staatssecretaris is dus om zo spoedig mogelijk een streep te halen door het nareisbeleid.

Ik kom tot een afronding. We verwachten dat het kabinet nog dit jaar, in zijn nadagen, een begin maakt met de boel een beetje recht te breien — maak daar een begin mee — en met alle gemaakte fouten nog een klein beetje goed te maken, ook al zal het echte werk natuurlijk na de verkiezingen moeten worden verzet. De leden van de PVV-fractie,

maar vooral de kiezers en de vele potentiële kiezers, kunnen niet wachten tot het 15 maart volgend jaar is.

De heer **Verhoeven** (D66):

Voorzitter. Dit kabinet is uitgeregeerd. Dat geldt zeker voor het ministerie van Veiligheid en Justitie. Het begon met allemaal grote verkiezingsbeloftes op de VVD-posters: "Straf voor wie straf verdient", "Meer straf en minder begrip voor criminelen" en "Blauw hoort op straat, niet achter een bureau". Maar wat krijgen we van de VVD op V en J? Een financiële puinhoop, een reeks ingetrokken wetsvoorstellen, ruzie met burgemeesters, zwartgelakte WOB-stukken, onderzoekscommissies naar schimmige deals en rare declaraties en steeds opnieuw weer die excuses.

Dit ministerie dacht ook te kunnen regeren via de media. Het begon allemaal met die wekelijks vetgedrukte koppen in De Telegraaf van de heren Teeven en Opstelten, de crimefighters. Zij hadden dan weer plannetjes om boeven te vangen. En afgelopen weekend gaf de huidige minister van Veiligheid en Justitie een ronkend interview in het Algemeen Dagblad. Onverminderd kloppen de VVD-bewindslieden zich op de borst. Ze blijven dat na vier jaar vol problemen doen. Ze beweren dat Nederland veiliger is geworden, omdat de criminaliteitscijfers dalen. Maar wat zij er niet bij vertellen, is dat 55% van de gemelde misdaad niet wordt opgepakt door de politie, dat het ophelderingspercentage al jaren vastzit rond de 26, dat mensen steeds minder aangifte doen van een misdrijf, dat de criminaliteit in 95 gemeenten is gestegen, dat criminelen vrijuit gaan door de werkdruk bij de politie en het Openbaar Ministerie en dat de cijfers over cybercriminaliteit gewoonweg ontbreken.

Aan het eind van deze lijdensweg deelt het kabinet nu verkiezingscadeautjes uit. Het spreekt van een prachtbegroting, maar die 450 miljoen vergoedt natuurlijk geenszins de schade die de VVD heeft toegebracht aan het functioneren van onze rechtsstaat en het vertrouwen in de politiek. De geloofwaardigheid van het ministerie is volledig verdwenen. De beruchte communicatieafdeling van het ministerie van Veiligheid en Justitie kan nog maar terecht bij één krant en dat is de Fabeltjeskrant. Dit zou grappig zijn, als het niet zo triest was.

We leven in tijden van terreurdreiging. Wij hebben het er allemaal over gehad. Iedereen in deze Kamer wil terrorisme aanpakken. Het kabinet probeert het met nieuwe wetten en bevoegdheden. Het gebruikt grote woorden. Er wordt heel veel dreiging geuit en vervolgens worden heel stoere maatregelen voorgesteld met allemaal nieuwe bevoegdheden. Maar de basis is niet op orde, zoals ik net al zei. En de praktische uitvoering rammelt. Veel kabinetsvoorstellen vreten aan onze rechtsstaat: mensen opsluiten zonder concrete verdenking en niet-verdachte burgers vangen in dataslepnetten. Dit baat niet, maar het schaadt wel. D66 wil geen schijnveiligheid, geen verzwakt internet en geen zinloze berg data. D66 wil deskundige mensen die gericht informatie verzamelen, deze goed uitwisselen en nauwgezet behandelen.

D66 wil de veiligheidsdiensten daarom maximaal uitrusten, allereerst de Koninklijke Marechaussee. Keer op keer heeft D66 gewaarschuwd: zorg nu voor voldoende capaciteit! Steeds beweerde het kabinet dat de capaciteit op orde zou

komen. Maar afgelopen zomer moest het leger bijspringen. De minister van Veiligheid en Justitie vond dat heel normaal, want dat was volgens protocol. Nu ziet het kabinet eindelijk toch de urgentie en zet extra capaciteit in. Het is fijn dat er wordt geluisterd, maar is dit genoeg? Nee, opnieuw is het knip- en plakwerk, want er is 350 fte extra nodig voor de marechaussee. Anders wordt het herprioriteren met directe gevolgen voor de veiligheid van Nederland. Komt het kabinet dus over de brug met de capaciteit die de marechaussee echt nodig heeft?

Een andere cruciale schakel is natuurlijk de politie. D66 wil dat de politie, de wijkagent in het bijzonder, zijn plek terugkrijgt in de haarvaten van onze samenleving, in de haarvaten van de wijken waar het allemaal gebeurt. De belofte was dat de wijkagent weer op volle sterkte in de wijk zou komen, maar de aanwezigheid zit nog niet op minimaal 80%. De wijkagent is zeker niet 24 uur per dag bereikbaar. Bovendien zijn er te weinig wijkagenten uit verschillende etnische groepen. D66 vindt dat deze drie wezenlijke punten in 2017 op orde moeten zijn.

Tot slot heb ik op dit punt ook nog een vraag over terreur. Vanochtend berichtten de media namelijk over gelekte terreurdossiers van Europol. Klopt dit? Hoe kan dit gebeuren? Graag krijg ik een reactie hierop.

Er is al veel gesproken over het "fenomeen van de cyber", zoals oud-minister Opstelten dat zo mooi zei. Dat doet mij deugd, al is er niet altijd over gesproken op de manier zoals D66 wil. Er is in ieder geval meer aandacht voor. Ook op dit vlak heeft het kabinet de boel niet op orde. Neem nou de Wet op de kansspelen. Die is al aangenomen. Het kabinet wilde de werking van het internet manipuleren door websites te blokkeren via het DNS-protocol. Dat zou een ramp zijn voor de onlinevrijheid. Gelukkig kon D66 daar met hulp van de Kamer een stokje voor steken.

Binnenkort krijgen wij de hackwet, de Wet computercriminaliteit III. Die maakt het voor mensen — zo zeg ik tegen mevrouw Van Toorenburg — onveiliger. Kwetsbaarheden in telefoons en tablets worden niet gedicht, maar blijven open voor criminelen en buitenlandse inlichtingendiensten. Er liggen ook nog andere voorstellen, zoals Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en het wetsvoorstel Aanpassing bewaarplicht telecommunicatiegegevens. Deze voorstellen vergroten de datahooiberg in dit land, waardoor de naald verder uit zicht raakt.

Dit zijn stuk voor stuk voorstellen die het voor mensen onveiliger maken, die slecht zijn voor onze economie en die de vrijheid van het onschuldige individu ernstig beperken. Het laatste beetje liberalisme is er bij de VVD wel af. Het is een rechts-conservatieve partij geworden.

Dit is misschien een natuurlijk moment voor een korte vraag van de regeringspartner.

De heer **Recourt** (PvdA):

Ik zeg het heel ondiplomatiek. Ik dacht: laat maar kletsen. Toch sta ik hier aan de interruptiemicrofoon. De heer Verhoeven maakt namelijk wel erg een karikatuur van allerlei wetten. Ik snap dat hij tegen is en dat hij argumenten heeft, maar waarom erkent hij niet op zijn minst dat er een dilemma is als je een kinderpornonetwerk wilt oprollen, maar er op conventionele wijze niet bij kunt? Dan kun je

zeggen: laat maar; wij willen dat niet. Dat is het recht van D66. Ontken echter niet dat er een dilemma is. Dat gebeurt er nu door alles op één grote hoop te gooien: het is allemaal een dikke ellende en het kabinet is achterlijke Henkie. Zo werkt het niet in de echte wereld.

De heer Verhoeven (D66):

Wij willen graag goede en effectieve voorstellen die kinderporno, terrorisme en internetcriminaliteit kunnen aanpakken. Dat wil D66. Bij elk wetsvoorstel van dit kabinet doen wij voorstellen, dragen wij alternatieven aan en dienen wij amendementen in. De heer Recourt zal de komende tijd veel amendementen van D66 zien langskomen op de wet over computercriminaliteit en de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Allerlei zaken die rammelen, die het internet onveiliger maken, die een ongerichte databerg veroorzaken, die doelgericht speurwerk belemmeren, zullen we allemaal proberen te dichten. Wij zullen daar allemaal voorstellen voor doen. Wij staan hier nooit met de boodschap: het is allemaal slecht en we stemmen wel tegen. Wij willen er alleen graag over nadenken, juist omdat wij dat dilemma van de heer Recourt zo goed zien. Ik heb al vaak gezegd dat ik vind dat in deze Kamer te veel partijen zich blind staren op het feit dat er heel slechte dingen gebeuren. Zij trekken de conclusie dat er dan maar een paar zware wetten ingediend moeten worden en vervolgens stoppen zij met nadenken over de effectiviteit van die wetten. Ik wil geen onveilig internet als wapen tegen internetcriminaliteit. Ik wil een veilig internet tegen internetcriminaliteit.

De heer Recourt (PvdA):

Dat wil de Partij van de Arbeid ook. Dan moet de heer Verhoeven zeggen waar het precies beter moet in plaats van te zeggen dat het allemaal maar één pot nat is.

De heer Verhoeven (D66):

Ik ga heel veel voorstellen doen. Ik zou willen beginnen met de wet op de computercriminaliteit. Laten we bijvoorbeeld afspreken dat we niet gaan zeggen dat de politie en onze eigen overheid onbekende kwetsbaarheden mogen inkopen op zwarte markten, duistere donkere markten, om ervoor te zorgen dat we zogenaamd de criminaliteit kunnen aanpakken. Laten we dat voorstel eens proberen aan te passen. Daarover zal zeker een amendement van ons komen. Er komen er nog vele andere. We zullen altijd met initiatieven komen om het beter te maken. Als ik niet zeg dat deze wetten slecht zijn, dan zegt niemand het in deze Kamer. Daarom doe ik dat.

Ik vervolg mijn betoog. Ik zei dat de VVD een rechts-conservatieve partij is geworden. Dat was een natuurlijk rustmoment. Tegenover deze slechte wetten zal D66 tal van realistische voorstellen brengen om onze cyberveiligheid en -vrijheid echt te vergroten. Lees bijvoorbeeld — dat zou ik tegen de heer Recourt willen zeggen — onze Techvisie van voor de zomer en onze initiatiefnota Het Internet der Dingen van vorige week. Daarin staan voorstellen als het vasthouden aan sterke encryptie, digitale vaardigheden in het onderwijs, een sterk en onafhankelijk nationaal cybersecuritycenter, softwareaansprakelijkheid, minimumeisen voor op internet aangesloten apparaten zodat we niet een heel veilig internet der dingen krijgen, transparantie over algoritmes van de grote machtige bedrijven als Google en

Facebook, enzovoort. We moeten ook de politie en de rechercheurs beter opleiden om de cybercriminaliteit beter te kunnen aanpakken en investeren in goede online recherche. Daarom heb ik een amendement ingediend om het Team High Tech Crime te verhogen en te investeren in betere cybercrimepreventiecampagnes.

Tot slot wil ik opmerken dat dit kabinet voortdurend doet alsof veiligheid en vrijheid tegenover elkaar staan, alsof dat vijanden van elkaar zijn. Dat is kwalijke onzin, want privacy is persoonlijke vrijheid én veiligheid van 17 miljoen Nederlanders. Door alle voorstellen van dit kabinet wordt de persoonlijke levenssfeer van onschuldige burgers kleiner en kleiner. Ik zei dat net ook al tegen de collega van het CDA. Dat moet echt stoppen. Helaas lezen we ook in deze laatste begroting niets terug dat de veiligheid en vrijheid van 17 miljoen Nederlanders versterkt. Er is opnieuw minder budget voor onze privacywaakhond, de Autoriteit Persoonsgegevens. D66 wil na dit kabinet een verdrievoudiging van het budget. Dat hebben we in ons verkiezingsprogramma gezet. Dit kabinet zit ook op z'n handen bij ernstige datalekken bij gemeenten, energiebedrijven en ziekenhuizen. De minister zegt dan: eigen verantwoordelijkheid. Hoe houdbaar is dat als grootschalige datalekken toenemen? D66 wil daarom een actieplan voor cyberveiligheid bij publieke instellingen en voor het oplossen van privacyknelpunten bij decentralisatie.

Ik wil natuurlijk iets zeggen over het kadaster. Omroep PowNed liet zien dat iedereen in dit openbare register kan snuffelen naar gevoelige persoonsgegevens. Het voorstel om in bijzondere situaties gegevens van specifieke personen af te schermen is niet genoeg. D66 vindt dat alleen diegenen voor wie de gegevens noodzakelijk zijn erbij moeten kunnen. Dat kan met een meldplicht voor openbare registers, zodat mensen kunnen zien wie welke persoonsgegevens van hen gebruikt en met welk doel dit gebeurt. Ook moet er een gegevensslot komen op alle openbare registers, zodat alleen degenen die een gerechtvaardigd belang hebben erbij kunnen, bijvoorbeeld na een belangentest, zoals in Duitsland. Graag een reactie.

Ik rond af. Iedereen wil een veiliger Nederland, maar laten we stoppen met schone schijn, stoere taal en nepveiligheid, en laten we kiezen voor echte oplossingen. Dit is de laatste begroting met de VVD op V en J — daar zijn we het hier allemaal wel over eens — maar voor het volgende kabinet aan zet is, wachten nog cruciale maanden. Ik wil graag van deze minister weten of hij daar klaar voor is.

□

Mevrouw Swinkels (D66):

Mevrouw de voorzitter. Ik begin waar mijn fractiegenoot ophield, namelijk bij veiligheid. De rechtsstaat kan niet zonder veiligheid, maar steunt nog op een andere belangrijke pijler, te weten effectieve rechtsbescherming, in conflicten tussen de overheid en burgers, tussen werkgevers en werknemers, tussen echtgenoten, tussen bureaus en tussen bedrijven en klanten.

De rechter is er om de conflicten op te lossen waar we zelf niet uit komen. Met die zekerheid in het achterhoofd voorkomen we eigenrichting. Als een leverancier naar de rechter kan, zal hij niet zelf met een knokploeg verhaal gaan halen

bij een niet betalende klant. Dan stuurt hij er de deurwaarder op af met een vonnis.

De rechtsbescherming kreeg een knauw door de bezuinigingsdrift van de kabinetten Rutte I en Rutte II. Niet "wat is er nodig?" maar "hoe kan het goedkoper" leek het uitgangspunt te zijn. Nu komt er gelukkig geld bij voor politie en justitie, maar eerdere maatregelen waarmee aan de rechtsbescherming werd geknabbeld, worden niet teruggedraaid.

Het kabinet heeft nog meer in petto. Zo werd onder dit kabinet de rekening bij burgers en bedrijven gelegd. Zij betalen nu aanzienlijk meer als zij een zaak aan de rechter willen voorleggen. Maar wat doet een zelfstandig loodgieter met een onbetaalde rekening van €78? De gang naar de rechter kost dan al meer dan die oplevert. Het alternatief, de Geschillencommissie Klussenbedrijven, dreigt nu ook te worden opgedoekt, als de subsidie door het kabinet wordt geschrapt. Kan de minister daarop reageren? Wat moet die loodgieter nu doen?

Stel dat diezelfde loodgieter op een donkere novembermiddag met zijn bedrijfsbus een ongeluk veroorzaakt omdat hij bij het afslaan een fietser over het hoofd ziet en omverrijdt. Wie gaat hem dan bijstaan in de strafprocedure wegens gevaarlijk rijden? Is er, zo vraag ik de minister, dan nog een goede advocaat te vinden die punten over heeft en een toevoeging kan krijgen? Als die bedrijfsbus in beslag genomen wordt door de politie voor het strafrechtelijk onderzoek, krijgt de loodgieter hem dan terug? Hoe voorkomt hij dat zijn bus wordt verkocht voordat er een beslissing van de rechter over zijn klacht is? Wordt, zo vraag ik de minister, daarop gewacht?

En wat gebeurt er met de aangereden fietser? Hoelang gaat het duren voordat hij een schadevergoeding krijgt voor zijn kapotte fiets? Mediation is een manier gebleken om schade snel onderling te regelen. Het is ook goedkoop, omdat de rechter en het Centraal Justitieel Incassobureau er niet meer aan te pas hoeven te komen. Het verbaast me daarom dat de minister toch geen steun geeft aan een voortzetting van de pilot strafrechtelijke mediation. Heeft de minister het feit dat bijvoorbeeld schadevergoeding via mediation zo snel en goedkoop kan worden geregeld, betrokken bij zijn beslissing om die pilot niet voort te zetten? Ik hoor het graag.

Ik kom op de kinderschermingsmaatregelen. Laten we verder doordenken. De loodgieter belandt vanwege zijn problemen in een vechtscheiding met zijn ex-vrouw, waardoor zijn 9-jarige zoontje bekneld raakt. Zijn zoontje vliegt op school zo uit de bocht dat er een melding volgt. De Raad voor de Kinderbescherming wordt erbij betrokken en adviseert om het jongetje onder toezicht te stellen. De vraag rijst of de raad dat straks zonder tussenkomst van de rechter mag doen. Ook daar hoor ik de minister graag over.

Dit zijn knelpunten in de rechtsbescherming, die alledaags lijken maar veel kunnen voorkomen. Ze zijn allerminst denkbeeldig.

Iets minder alledaags is het laatste onderwerp waarvoor ik de aandacht vraag: gerechtelijke dwalingen. Er zijn signalen dat het er veel meer zijn dan gedacht en dat de drempel voor herziening te hoog is. Is de minister het met mij eens dat dit het vertrouwen in onze rechtspraak schaadt? Is hij

bereid te onderzoeken of er manieren zijn om dwalingen te voorkomen of gemakkelijker en sneller te herstellen? Ik vraag dit alles met begrip voor het feit dat het een moeilijke afweging is tussen rechtszekerheid en de mogelijkheid om fouten te herstellen. Ik ben benieuwd naar de reactie van de minister.

De heer **Sjoerdsma** (D66):
Voorzitter. Al het goede komt in drieën.

Vier jaar asiel onder de hoede van deze coalitie. Vier jaar touwtrekken tussen de VVD en de PvdA. De VVD wilde de PVV-kiezer behagen en de PvdA probeerde haar idealen te redden. Het resultaat? Zigzagbeleid, chaos, gesteggel.

Helaas niet alleen in Nederland, maar in heel Europa was er verdeeldheid en bijbehorende ellende. 2016 is het jaar waarin er ruim 3.000 vluchtelingen in Griekse kampen vastzitten op een locatie waar maximaal 1.000 man in passen. 2016 is het jaar met de meeste doden ooit op de Middellandse Zee. 2016 is het jaar waarin Libanon en Jordanië ons, de Europese Unie, verweten te weinig te doen. 2016 is het jaar waarin ons asielbeleid werd uitbesteed aan beginnend dictator Erdogan.

Het meest kenmerkende voorbeeld van het onsamenhangende beleid van dit kabinet is wel het bed-bad-brooddosier. Anderhalf jaar geleden balanceerde het kabinet op het randje van de afgrond. Lokale bestuurders werden heel erg lang in onzekerheid gehouden, maar vorige week trok deze staatssecretaris doodleuk de stekker uit de onderhandelingen. Wellicht teruggefloten door het campagneteam?

Nu zegt hij stoer: de financiering gaat stoppen en per wet wordt lokale opvang gewoon verboden. Dat klinkt allemaal heel logisch. Uitgeprocedeerd? Dan moet je terug. Alleen als je meewerkt, is er opvang en mag je naar Ter Apel. Als je niet meewerkt, kom je op straat. Maar deze staatssecretaris weet ook dat deze aanpak al bestaat en niet werkt. Herinnert de staatssecretaris zich de Koppelingswet, waarmee het Rijk zou zorgen voor een sluitend terugkeerbeleid en de gemeentes geen opvang meer zouden bieden? Ik hoop dat ik de staatssecretaris er niet aan hoeft te herinneren dat die terugkeer van de straat simpelweg niet werkt. Willen wij nu echt mensen de meest basale voorzieningen onthouden, enkel en alleen omdat ons terugkeerbeleid niet functioneert?

Wat gaat de staatssecretaris nu doen met de terugkeer en opvang van uitgeprocedeerden? In welke gemeenten komen de aangekondigde landelijke voorzieningen voor vreemdelingen?

Ik wil dat de financiering aan gemeenten voor bed-bad-brood blijft bestaan zolang er geen sluitend beleid is. In de nota van wijziging zag ik niets over het schrappen van deze middelen. Ik vraag de staatssecretaris of hij hierop bakzeil heeft gehaald.

Ik wil ook dat de staatssecretaris afziet van de wetgeving die hij heeft aangekondigd die gemeentelijke opvang verbiedt, zolang hij zelf geen beter alternatief heeft dat ook door gemeenten wordt gedragen. Ik vraag hem of hij daartoe bereid is.

Ik denk graag met de staatssecretaris mee over een beter terugkeerbeleid. Is hij bereid om te kijken of er meer kan worden gedaan aan terugkeer door specialistische capaciteit op ambassades daarvoor vrij te maken? Graag een reactie.

D66 heeft zich keihard ingezet voor taallessen vanaf dag één voor asielzoekers die maandenlang op hun handen zouden moeten zitten, die niet kunnen beginnen met hun integratie, die niet kunnen werken aan hun toekomst. Uit onderzoek blijkt dat migranten met een goede beheersing van de taal twee tot drie keer zo veel kans hebben op een baan. Na heel veel getouwtrek werd daarover ruim een jaar geleden een motie van mijn hand aangenomen, maar het duurde ruim een jaar voordat er van het kabinet een brief kwam over de uitvoering. Waarom moest dit zo lang duren? Ik kan eigenlijk geen enkele andere reden bedenken dan onwil en politieke spelletjes. Die reactie, ruim een jaar na dato, was een voornemen om ergens over een halfjaar, waarschijnlijk na de verkiezingen, misschien iets te gaan doen. Ik vraag de staatssecretaris: waarom die vertraging? Waarom zet het kabinet in op een bijstandsexplosie en een integratieramp en wat zijn eigenlijk de maatschappelijke kosten van dit uitstel?

Voorzitter, ik ga door! Vorig jaar stonden we hier op het hoogtepunt van de vluchtelingen crisis. De dagelijkse beelden van bussen met asielzoekers van crisislocatie naar crisislocatie en lokale bestuurders met de handen in het haar: volledige chaos. Nu lijkt iedereen opgelucht achterover te leunen, want extra opvangplekken worden gesloten en extra IND- en COA-personeel wordt weer de laan uit gestuurd. Ik vraag de staatssecretaris: is het kabinet nu wel voorbereid wanneer die deal met Erdogan klappt?

Zelfs als die deal niet zou klappen, is het kabinet dan voorbereid op de extra instroom die nu al via Georgië en andere routes, waaronder zelfs al weer de Balkanroute, langzaam lijkt toe te nemen? Is het wel verstandig om zomaar al die opvang te schrappen en ligt er een plan van aanpak voor het geval die toestroom toch toeneemt? Als je de beelden van Aleppo van vandaag ziet, zie je dat die stad leegloopt. Als je weet wat er in Mosul gaat gebeuren, weet je dat die stad leegloopt. Die mensen gaan ergens naartoe en de kans dat zij Europa en de Europese Unie als bestemming kiezen, is simpelweg heel groot.

Nog een belangrijk punt: oorlogsmisdadigers en mensenrechtenschenders. Oorlogsmisdadigers die meeliften in een vluchtelingenstroom: mensen maken zich hier zorgen over. Ik ben hier niet om mensen angst aan te jagen, maar ik vind wel dat wij alles moeten doen wat we kunnen doen om die mensen eruit te filteren. Het Team Internationale Misdrijven heeft de heel belangrijke taak om deze oorlogsmisdadigers te signaleren, te vervolgen en berecht te krijgen. Die inspanningen kunnen volgens mij een extra impuls gebruiken. Daarom dien ik een amendement in dat regelt dat er 2 miljoen extra naar het Team Internationale Misdrijven gaat. Is de staatssecretaris bereid om dat te steunen?

Tot slot. Mijn fractie heeft opgeroepen, daartoe gesteund door de Partij van de Arbeid, de SP, GroenLinks en de ChristenUnie, om 750 alleenstaande vluchtelingenkinderen uit Griekenland en Italië naar Nederland te halen. Vanuit Griekenland zijn er nu twaalf naar Nederland gekomen. Twaalf! Dat is natuurlijk veel te weinig. Alleen al in Italië zijn er 4.000 alleenstaande kinderen van wie er nul herplaatst zijn. Volgens het kabinet komt dit door de — ik citeer

— "bestuurlijke juridische complexiteit". Ik weet niet wat ik me daarbij precies moet voorstellen, maar ongetwijfeld gaat de staatssecretaris het me nog uitleggen. Ik weet wel dat die kinderen daar heel weinig boodschap aan zullen hebben. Ik wil heel graag dat die 750 vluchtelingenkinderen, over wie wij het eens zijn in de Kamer, eigenlijk nog voor kerst naar Nederland en andere Europese landen komen. Graag actie door de staatssecretaris!

De heer **Segers** (ChristenUnie):

Voorzitter. Onlangs was ik in het fraaie Rome. Ik liep daar langs een oud gebouw met op de gevel de tekst "Grazia e Giustizia", Genade en Recht. Het bleek een oud gebouw te zijn van het ministerie van Justitie. In Italië heette dat ministerie vroeger het ministerie van Genade en Recht.

In 2010 was de ChristenUnie zeer tegen de naamswijziging van dit ministerie en dat het het ministerie van Veiligheid en Justitie werd, omdat de naam iets zegt over een ministerie. Die oude naam uit Italië vind ik zo mooi, omdat het de prachtige ambitie uitstraalt om met recht bij te dragen aan het herstel van de samenleving. Wat de ChristenUnie-fractie betreft dient op de begroting van dit ministerie dat herstel voorop te staan. Daar hoort ook streng straffen bij en duidelijk rechtspreken, maar wel als onderdeel van inspanningen om de verhoudingen in de samenleving te herstellen, om de vrede van die samenleving te zoeken.

In dat licht constateer ik dat na zes jaar Veiligheid en Justitie en zes jaar VVD-bewindslieden aan het roer de keuze om veiligheid voor alles te laten gaan, ook in de beeldvorming, een verkeerde is geweest. Ik spreek de hoop dat het ministerie weer een ministerie wordt waarin het recht vooropstaat, dus een ministerie van Justitie. Op veel plekken dreigde de afgelopen jaren de mogelijkheid om aan herstel en recht te werken op de achtergrond te raken. Er waren grote reorganisaties bij de politie, knellende budgetten bij het Openbaar Ministerie, de politie en de rechtsspraak, en grote problemen bij de nationale politie. Soms was er ook een ongelukkig optreden van de minister of gedoe op het ministerie.

Ik wil de minister nu echter ook een compliment maken. We hebben hem en het kabinet vanuit de oppositie de afgelopen jaren flink moeten aanmoedigen, maar er is nu wel meer geld bij gekomen. En daar ben ik oprecht zeer blij mee. Maar nu moeten die verbeterde financiën wat de ChristenUnie-fractie betreft echt gaan leiden tot meer focus op recht en herstel.

In dat kader wil ik beginnen met een voorstel om te komen tot een vredesrechter. In België heb je die in bepaalde vormen al. Ik ben op het idee gebracht door mr. Frank Visser, eerder bekend als De Rijdende Rechter. Hij stelde in zijn boekje Onze burens jaren geleden voor om in iedere gemeente een buurtrechter in te voeren, waar je laagdrempelig terecht kunt. Ik denk daarbij niet aan een kantongerecht in iedere gemeente of iets dergelijks. Mijn voorstel is om met enige regelmaat in elke gemeente een rechter een middag zitting te laten nemen op locatie, in het dorp of in de stad, in een buurthuis, een Veiligheidshuis of een Centrum voor Jeugd en Gezin, waar je voor een klein bedrag kleine zaken kunt voorleggen. Het kan gaan om kantonzaken die normaal in gewone kantongerechten worden afgehandeld, maar wat ons betreft ook om gewone burenruzies,

waarin de rechtsvraag minder duidelijk is. Het houdt dus het midden tussen rechtspraak en mediation. In beide typen zaken gaat het om het herstel van verhoudingen en waar mogelijk het oplossen van het onderliggende conflict. Een dergelijk voorstel kan bijdragen aan vrede voor de samenleving en het kan de gewone rechtspraak ontlasten. Ik wil de minister voorstellen om de haalbaarheid van dit plan te onderzoeken. Ik ben voornemens om daarover in tweede termijn een motie in te dienen.

Een ander punt van herstel betreft de uitstapprogramma's voor prostituees. Tot 2018 is er ieder jaar 3 miljoen euro beschikbaar, maar het geld is op. Toch zijn er nog initiatieven om op plekken waar nog niets is, een uitstapprogramma op te zetten. Wij vinden het belangrijk dat er ook in die gebieden een aanbod komt. Samen met collega Van der Staaij heb ik een amendement ingediend om €100.000 vrij te maken daarvoor. Met verplichte cofinanciering kan dat een bedrag worden dat veel vrouwen en mannen helpt als zij uit de prostitutie willen stappen. Ik hoop op brede steun in de Kamer en van de minister.

Als wij het hebben over herstel en rechten, kom ik uiteraard ook op de 1,5 miljoen euro voor het bevorderen van herstelrecht; collega Recourt heeft er al over gesproken. Daar is een streep doorheen gehaald. Ik vind dat buitengewoon teleurstellend, omdat het van zo groot belang is voor slachtoffers maar ook voor het leven van daders. Zij kunnen daarmee weer op het goede spoor gezet worden. Het helpt ook de samenleving vooruit. Vandaar dat ik het amendement met overtuiging heb medeondertekend.

Als er één organisatie in dienst staat van herstel en recht, dan zijn het de mannen en vrouwen in blauw. Ik wil hier graag mijn waardering voor hen uitspreken, omdat ik weet dat zij soms een ander gevoel krijgen bij de politiek en dat de politieke aansturing van die organisatie soms te wenselijk overlaait. Dat de politietop en de ondernemingsraad recent in opspraak kwamen, helpt ook niet. Ik vond de relativering door de minister in het Algemeen Dagblad dit weekend ten aanzien van het bedrag waarmee is gesjoemeld, niet verstandig, moet ik eerlijk zeggen. Misschien wil de minister daar nog eens op reflecteren.

Ik wil vanwege het vertrouwen van de gewone agenten ook een andere vraag stellen. Er is een aantal zeer goed betaalde adviseurs binnen het ministerie of in dienst bij het ministerie, in het bijzonder bij de politie. Onder andere de oud-korpschefs Bouman en Welten zijn in dienst als adviseurs. Welke adviezen hebben zij het afgelopen jaar precies gegeven? Waren die echt dat vorstelijke salaris van hen waard? Misschien kan de minister eens inzichtelijk maken wat alle adviseurs op het ministerie die meer dan €150.000 verdienen, eigenlijk hebben afgeleverd aan producten. Is het gebruikelijk dat werknemers die vertrekken tegen een ruim salaris in een adviespool terechtkomen? Graag opheldering daarover.

Het is belangrijk dat de politie integraal werkt. Daarom wil ik aandacht vragen voor twee groepen. De eerste zijn de boa's. Ik wil graag een reactie van de minister op het voorstel van de Stichting Maatschappij en Veiligheid, de stichting die door mr. Pieter van Vollenhoven is opgericht. Zij pleit ervoor om boa's als brigadier bij de politie onder te brengen, zodat zij een formele positie hebben, en daarmee een integrale benadering van veiligheid mogelijk wordt. Ik vind dat een interessante gedachte, omdat politie en

gemeentelijke boa's nu naast elkaar werken. Is de minister bereid om onderzoek te laten doen naar een dergelijke constructie?

Een tweede groep die aandacht vraagt zijn de politievrijwilligers. De minister heeft het beleid rond politievrijwilligers in de ijskast gezet vanwege de reorganisatie bij de nationale politie. De organisatie van politievrijwilligers, LOPV, wil dat er snel een landelijk vrijwilligersbeleid komt. Er zijn nu grote regionale verschillen. Deze organisatie is, naar ik uit de krant heb begrepen, zelf opgestapt en wil niet meer praten met de minister totdat er duidelijk is over de positie van politievrijwilligers. Ik vind dat zeer zorgelijk. Politievrijwilligers zijn mensen die met hart voor de zaak hun diensten aanbieden. Ik vind dat we daar fatsoenlijk mee moeten omgaan en vooral met hen in gesprek moeten blijven. Ik wil graag weten wat de minister gaat doen om snel weer met die politievrijwilligers om de tafel te kunnen zitten.

Gisteren kondigde de gemeente Amsterdam aan straatintimidatie te willen verbieden in de APV. Het is een probleem: vrouwen die nagefloten worden of seksueel getinte opmerkingen naar hun hoofd geslingerd krijgen. Ik ben positief over dat initiatief. In Den Haag klonk eenzelfde pleidooi van de fracties van de ChristenUnie, de SGP en het CDA. Meteen waren er echter ook juristen die aangaven dat een dergelijk verbod in de APV niet mogelijk is, omdat het strafbaar stellen van de inhoud van uitlatingen een landelijke bevoegdheid is. Klopt dat? Is de minister bereid om tot een landelijke strafbaarstelling te komen? Ik overweeg op dat punt ook een motie. Daarmee zet ik een punt, voorzitter.

De heer Marcouch (PvdA):

Straatintimidatie is het, of seksuele intimidatie op straat. Ik ben in een vergevorderd stadium met een wetsinitiatief. De vraag die ik aan collega Van Toorenburg heb gesteld, stel ik ook aan de heer Segers. Als hij dit zo belangrijk vindt, doet hij dan mee aan dat wetsvoorstel?

De heer Segers (ChristenUnie):

Ik vind dat een heel mooie uitnodiging. Ik zie bij de PvdA-fractie een heel open houding. We zijn een uitermate constructieve fractie. Ik denk heel graag mee. Dat is niet zozeer omdat die samenwerking op één staat, maar omdat we echt een heel reëel probleem aanpakken, namelijk de veiligheid van vaak vrouwen, maar soms ook mannen op straat. De straat moet een plek zijn van ons allemaal, waar mensen zich veilig voelen. Als wij die veiligheid kunnen bevorderen, draag ik graag mijn steentje bij.

De heer Marcouch (PvdA):

Wij zijn ervan overtuigd dat de huidige wetgeving ontoereikend is en dat er iets moet gebeuren. Daarom is er dat wetsinitiatief. Het zou mooi zijn als we daar in de Kamer een meerderheid voor krijgen.

De heer Segers (ChristenUnie):

Ik moedig de heer Marcouch aan om daar heel snel mee te beginnen. Willen we daar in deze periode echt nog verder mee komen, dan moet hij heel snel zijn. Ik ben graag bereid om mee te werken.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):

Voorzitter. "Duizenden mensen zitten vast in Griekenland. De Griekse eilanden waar ik werk als vrijwilliger zitten overvol. Het is onmenselijk en beschamend. Nederland belooft 4.000 mensen te herplaatsen vanuit Europa en komt zijn beloftes tot nu toe niet na. Nederland heeft duizenden lege bedden in de opvang. Het is er warm, droog en veilig. Het is een plek waar mensen ook hun procedures zouden kunnen afwachten. Waarom halen we die mensen niet op?" Dit is een citaat uit een brief die ik gisteren nog kreeg. Het is niet de enige brief die ik kreeg. Bijna elke week krijg ik brieven van vrijwilligers die daar op Lesbos aan het werk zijn.

Het zijn eigenlijk ook mijn vragen aan de staatssecretaris. Inmiddels zitten 16.000 mensen in mensonterende situaties vast op die Griekse eilanden. Ze zitten in de kou en de regen, kinderen en ouderen. Een schande vind ik het. Het is een falend asielbeleid van Europa. De screening moet sneller. Dat vindt de staatssecretaris ook. Dat kan als Europa en ook Nederland Griekenland beter gaan bijstaan. Wanneer gaat dat gebeuren, vooral om die alleenstaande kinderen te redden uit de klauwen van mensenhandelaren en pooiers? Hoeveel van die 750 kinderen over wie de staatssecretaris een toezegging heeft gedaan zijn inmiddels al opgenomen in Nederland?

Intussen stonden vandaag enkele honderden auto's klaar om deze mensen uit de kampen in Griekenland te halen, met de actie *We gaan ze halen*. Vandaag heb ik iets overhandigd gekregen van een "Hofchauffeur". Gaat de staatssecretaris deze mensen ook helpen om ze te halen?

Dan kom ik op die andere groep die in Nederland in de kou dreigt te komen te staan. Het overleg met de gemeenten over bed-bad-brood is afgebroken door de staatssecretaris. Gemeenten worden daarvoor nu financieel gestraft, terwijl het terugkeerbeleid juist het sluitstuk is van zijn eigen asielbeleid en niet van dat van de gemeenten. Ik roep de staatssecretaris dan ook op om de onderhandelingen te hervatten en dan zonder voorwaarden. Anders komen de partijen er namelijk alsnog niet uit. Kom eruit, geef hun de hulp die ze nodig hebben en laat hen letterlijk niet in de kou staan. Ik zeg dat over de uitgeprocedeerden, maar ook over de gemeenten. Ik zeg het ook in de richting van de Partij van de Arbeid. Voor het geval dat de staatssecretaris dat niet wil doen, hebben we met verschillende partijen in de Kamer een amendement gemaakt dat oproept om die financiering voor de gemeenten te laten doorlopen, in ieder geval zolang er geen overeenkomst is met de VNG.

Ten slotte kom ik bij de asielkinderen en de vele verhuizingen. De staatssecretaris heeft onlangs een brief hierover gestuurd. Hij zegt te kiezen voor azc's die voor langere tijd openblijven zodat de kinderen niet hoeven te verhuizen, maar ook onlangs weer zijn 52 kinderen uit Almelo verhuisd. Er was geen noodzaak toe. Mag ik het de staatssecretaris nog een keer vragen? Alstublieft, op het moment dat die kinderen naar school gaan, laat ze in die scholen zitten en verhuis ze niet meer. Graag krijg ik een reactie van de staatssecretaris.

Mevrouw **Voortman** (GroenLinks):

Voorzitter. Na een aangenomen motie van GroenLinks heeft de staatssecretaris gisteren eindelijk de geanonimiseerde minuten van de ingewilligde verzoeken om een kinderpardonvergunning naar de Kamer gestuurd. Het bleken er niet 40 te zijn, maar nog minder, 29. Wij hebben nog niet alle minuten kunnen lezen, maar een groot deel van de zaken betreft gevallen waarin sowieso al een verblijfsvergunning zou moeten worden toegekend. Dat moet anders. Het meewerkcriterium moet met een meer menselijke maat worden gehanteerd. Het is bijvoorbeeld niet billijk om te verwachten dat mensen spontaan uit eigen initiatief hun vertrek uit Nederland voorbereiden of documenten regelen bij de ambassade van hun land van herkomst, als deze ambassade niet meewerkt. Ik kom op dit punt met een vervolgmotie.

Na anderhalf jaar onderhandelen trok staatssecretaris Dijkhoff vorige week de stekker uit het overleg met de gemeenten over de bed-bad-broodopvang voor uitgeprocedeerde asielzoekers. Gemeenten zoeken het maar uit met ex-asielzoekers die het land niet kunnen verlaten. Sterker nog, de staatssecretaris werkt aan een verbod voor gemeenten om überhaupt opvang te bieden aan uitgeprocedeerden. Gemeenten hebben de afgelopen twee jaar onder grote maatschappelijke druk asielopvang gerealiseerd. Zij hebben dus hun verantwoordelijkheid genomen, maar staatssecretaris Dijkhoff heeft tot nu toe geen oplossing geboden voor asielzoekers die niet kunnen terugkeren naar hun herkomstland. Dat wordt nu afgewenteld op gemeenten. Stank voor dank! Niemand is erbij gebaat dat we mensen in de winter op straat laten slapen. GroenLinks pleit er dan ook voor dat een commissie van wijzen wordt ingesteld die als opdracht krijgt het meningsverschil tussen gemeenten en de staatssecretaris te beslechten. Is de staatssecretaris daartoe bereid?

Het COA heeft aangekondigd een derde van de banen te schrappen in verband met de afname van het aantal asielzoekers. In dat licht vindt GroenLinks het des te onbegrijpelijk dat de staatssecretaris weigert om meer vluchtelingen uit Griekenland en Italië te halen zoals afgesproken, met de argumentatie dat wij te weinig capaciteit zouden hebben. Kan hij uitleggen hoe hij die twee zaken weet te verenigen?

De problemen die het volgende kabinet moet oplossen op het gebied van Justitie, zijn groot. Het huis van de nationale politie is koud opgeleverd en is nu al een bouwval. De ene na de andere affaire komt aan het licht. De werksfeer bij de beveiliging is zwaar verziekt. Nederland laat stekken vallen in de terrorisme-aanpak. Er is internationale kritiek op de draconische antiterrorismewetgeving, maar in de praktijk komen verdachten te makkelijk onder de radar door. En hoewel de ergste bezuinigingen voorlopig van de baan zijn, is de rechtsstaat dringend aan renovatie toe. De reactie van de minister, die zichzelf schetst als een opgeruimd persoon, is kenmerkend: niet somberen, niet overdrijven. Kortom, laten we blij zijn, toch?

Maar het aantal vrijspraken neemt toe. De schadevergoedingen voor onterechte detentie lopen op. Op dit moment zitten waarschijnlijk meer veroordeelden dan we voor mogelijk houden, vast voor delicten die zij nooit begaan hebben. In zijn hoofdredactioneel commentaar hekelde Folkert Jensma de doelmatigheid van de Nederlandse

strafrechtspleging. De politie heeft nog maar een beperkt beeld van wat mensen elkaar aandoen. Het Openbaar Ministerie sponneert ongeveer de helft van alle zaken waarvan het kennis krijgt. Pakkans en straffkans verbaasden enkele jaren geleden de Algemene Rekenkamer al.

In Nederland is het recht om naar de rechter te stappen, erkend in de Grondwet. In een vreedzame samenleving vecht je geschillen niet uit met de vuist, maar vraag je de rechter om een onafhankelijk oordeel. Na jaren bezuinigen en interen op het eigen vermogen lijkt er gelukkig een voorlopige pas op de plaats te worden gemaakt, een kans voor groot onderhoud aan de rechtsstaat. Het is niet zo gek dat in een situatie van op hol geslagen wetgevingsdrift er vaak ingewikkelde rechtszaken worden gevoerd. Opeenvolgende ministers vragen burgers om vooral niet de gang naar de rechter te maken, maar miskennen dat burgers vaak geen enkel alternatief voorhanden hebben en soms juist door overheden zelf in procedures worden gezogen. Is de minister bereid om zijn licht op te steken in Groot-Brittannië, waar nieuwe digitale vormen van rechtspraak niet ter vervanging, maar naast de traditionele rechtspraak worden aangeboden? De voorlopige resultaten hiervan zijn innovaties en verbeterde toegang tot het recht. Burgers weten door digitale intakes en efficiënte voorlichting over hoe het juridisch zit sneller waar ze aan toe zijn.

Digitale rechtspraak voorkomt slepende traditionele procedures en draagt bij aan een snelle, toegankelijke en goedkopere rechtspraak. Die kans moeten we pakken. Dat betekent echter niet dat we de traditionele rechtsgang moeten afbreken. In tegendeel. We moeten voorkomen dat de sociale advocatuur en de rechterlijke macht een crepeermiddel worden door te sturen op de rechtsbijstandsvergoedingen. Door bijvoorbeeld de vergoedingen voor raadsleden bij politieverhoren af te knippen, ontzegt de minister rechtzoekende de toegang tot het recht en de rechtshulperleners een eerlijke vergoeding voor hun belangrijke werk. De overbelasting van politieagenten, officieren van justitie en rechters trekt een zware wissel op het daadwerkelijke functioneren van de rechtsstaat en dat moet worden opgelost.

GroenLinks gunt de minister de door hem geambieerde overstap naar Artis. De bewindspersonen zitten echter nog even op hun plek. GroenLinks wil daarom weten wat de komende periode de politieke agenda van beide bewindspersonen is. Welke erfenis willen zij op Veiligheid en Justitie nalaten voor hun opvolgers? Is dat een en al dure afscheidsfeestjes en "na ons de zondvloed" of gaat de minister nog iets ondernemen om de boel op orde te krijgen? De minister en de staatssecretaris lezen ongetwijfeld hun kranten. Oude affaire spelen op. Wat was nu bijvoorbeeld echt de invloed van het departement op de politiebepaling om patholoog George Maat de deur te wijzen? Waarom is niet uit onderzoek gebleken dat El Bakraoui de Turkse autoriteiten vermoedelijk heeft omgekocht om niet naar België, maar naar Nederland uitgewezen te worden? Wie over zo'n erfenis heen stapt, behoudt misschien wel zijn zonnige humeur, maar miskent het belang waarvoor het departement aan zijn zorgen is toevertrouwd, namelijk dat van veiligheid én justitie.

De heer **Van der Staaij** (SGP):

Voorzitter. "Een superministerie" is het regelmatig genoemd, het ministerie van Veiligheid en Justitie. Jammer genoeg voor de bewindslieden heeft dat er niet toe geleid dat er ook een superminister en een superstaatssecretaris zitten. Die aanduiding is vooral bedoeld voor de grote taakomvang die bij het ministerie van Veiligheid en Justitie berust. Dat is waar. De kerntaken van de overheid, bijdragen aan veiligheid en gerechtigheid najagen en waarmaken, komen inderdaad samen in dit ministerie. Dat is door de tijden heen, de afgelopen jaren, steeds een enorme klus geweest, ook voor de bewindslieden op dit belangrijke ministerie. Je zag de afgelopen jaren ook dat de problemen bij de reorganisatie van de politie veel aandacht vroegen, net als de toename van de terroristische dreiging, een fors hogere asielinstream en nog een stevig aantal affaires en incidenten.

Het regeerakkoord uit 2012 beloofde extra inzet op veiligheid. Zeker als we terugkijken naar de wetgevingsactiviteit en het beleid dat ontwikkeld is, zien we dat er veel inzet is gepleegd waar de SGP-fractie vaak haar steun voor heeft uitgesproken. Ook de veiligheid waarborgen, ervoor zorgen dat die gereedschapskist goed gevuld is, hoort bij de overheidstaken en bij de taak van Veiligheid en Justitie. Waar het gaat om de financiële investeringen, zien we dat de bezuinigingen fors zijn geweest en dat het hoog tijd is om meer te investeren in veiligheid. Feitelijk wordt in 2017 voor het echte veiligheidsbeleid nog steeds minder budget uitgetrokken dan vijf jaar geleden. Als we kijken naar de uitdaging die er nog steeds is in het omhoog brengen van alleen al de cijfers voor opsporing en vervolging, zien we dat het zaak is om verder te blijven investeren in veiligheid in de komende tijd. Dan moet er ook echt geld bij.

Investeren in veiligheid vraagt om voldoende wijkagenten die hun wijk of dorp kennen en signaleren wanneer er problemen optreden. Wanneer komt het beloofde onderzoek naar de borging van deze wettelijke norm per wijk? We hebben vaak de degens gekruist over het halen van de wettelijke norm voor wijkagenten. Wanneer is dat op orde?

Veiligheid en Justitie is ook de werkgever van heel wat mensen die dagelijks met grote inzet iets van die veiligheid en die justitie proberen waar te maken en die ons hartelijke steun verdienen. De overheid moet achter deze mensen staan. Als tegen hen aanklachten zijn ingediend over bijvoorbeeld het geweldsgebruik of als aantijgingen zijn gemaakt van etnisch profileren, moet daar zo snel mogelijk helderheid in worden geboden. Dan moet niet alleen het systeem aangepast worden, maar dan moet er ook tijdig helderheid geboden worden. Ik dring ook aan op snelheid met het wetsvoorstel dat daarover is aangekondigd. Collega's hebben er al de aandacht voor gevraagd. Een agent uit Enschede, om maar een van de vele voorbeelden te noemen, wacht al maanden op een beslissing over hoe het met zijn zaak verder gaat, waarin ook een aantijging van etnisch profileren aan de orde was. Die zaak is uitgebreid in de media geweest. Hij wordt er op straat over aangesproken, bij wijze van spreken. Het is ongelooflijk belastend dat dit zo lang moet duren. Is de minister bereid om duidelijke afspraken te maken met het OM en de rijksrecherche om te zorgen dat agenten in beginsel binnen drie weken weten waar ze aan toe zijn, dat helderheid wordt geboden?

We hebben heel wat tijd besteed aan de strijd tegen terrorisme in de afgelopen jaren. Laat ik daar nog maar heel kort dit over zeggen. Ook de SGP-fractie hecht zeer aan zowel de inzet op het terrein van preventie, met de inzet van wijkagenten en het voorkomen dat de spanningen verder oplopen, als de inzet op het terrein van repressie, met een goed gevulde gereedschapskist en daadwerkelijke bestrafing van terroristische misdrijven. Graag willen we ook die wettelijke regeling van strafbaarstelling van het uitreizen naar terroristisch gebied. Dit betreft de uitvoering van de motie-Zijlstra c.s.

Naast aanpak via het strafrecht is ook een sluitende bestuursrechtelijke aanpak nodig. Een aantal weken geleden is onze motie aangenomen die vraagt om een gebiedsverbod voor Nederland of een uitreisverbod naar bijvoorbeeld Frankrijk. Wij vragen de minister om de uitvoering van de motie snel ter hand te nemen. Wat is zijn concrete inzet iom dit zo mogelijk samen met andere Europese landen voor elkaar te krijgen?

Het is geen geheim dat de SGP-fractie de huidige regeling voor voorwaardelijke invrijheidstelling niet goed vindt. We hebben daar ook al regelmatig in debatten over gesproken met elkaar. Na twee derde deel van de straf uitgezeten te hebben, komt de gedetineerde in principe weer vrij. Iemand met een straf van twaalf jaar zit feitelijk slechts acht jaar vast. Wij hebben een wetsvoorstel voorbereid om hier verandering in aan te brengen. De kern van het voorstel is dat de vrijwel automatische strafkorting verdwijnt en dat de rechter voortaan voorwaardelijke straf kan opleggen. Maar hij hoeft dat niet te doen. Hij kan dus meer maatwerk bieden. Het voorwaardelijke deel mag slechts een kwart van de straf en maximaal vier jaar zijn. Bij het opleggen van de straf is daarmee meteen duidelijk, zo is de gedachte, voor welk deel de straf onvoorwaardelijk is en voor welk deel de straf voorwaardelijk is. Met dit voorstel wil de SGP duidelijkheid bieden over de precieze straf, inzetten op strenge straffen, recht doen aan maatschappelijke onvrede over de strafkorting van een derde deel, en tegelijkertijd voluit blijven inzetten op resocialisatie.

De heer Recourt (PvdA):

Ik heb een vraag aan de heer Van der Staaij. Als rechters een straf opleggen, kijken ze gewoon naar wat iemand feitelijk zit. Als je tien jaar oplegt, weet je dat na twee derde daarvan de deur opengaat. Dat laatste deel, die een derde, gebruik je of als iemand zich misdraagt in detentie of als die weer even vrij is. Dus wat levert dit voorstel nu op, anders dan dat we het net wat anders noemen? De netto gevangenisstraf zal identiek blijven.

De heer Van der Staaij (SGP):

Wat het in ieder geval oplevert, is meer duidelijkheid naar de samenleving en ook naar de nabestaanden. Je kunt zeggen: iedereen weet dat toch zo langzamerhand. Maar het valt mij elke keer wel weer op dat heel veel mensen juist als ze er zelf meer persoonlijk mee te maken krijgen, zeggen: oh, werkt dat inderdaad zo; is dit het effect. Dan heb je toch het gevoel dat je voor het lapje wordt gehouden als een straf van achttien jaar is opgelegd en iemand na twaalf jaar, bijvoorbeeld bij ernstige moordzaken, vrijkomt. Als daar gelijk duidelijkheid over wordt geboden, is dat al heel wat waard voor het vertrouwen vanuit de samenleving. En ik weet niet wat de effecten zullen zijn op de daadwerke-

lijke strafoplegging. Als de onvoorwaardelijke straf in een ernstige moordzaak uiteindelijk twaalf jaar zou zijn, kan het ook zo zijn dat de rechter zegt: is twaalf jaar eigenlijk niet te kort? Misschien zal het gevoel er zijn dat een langere straf nodig is en dat de balans iets meer verschuift naar een groter deel onvoorwaardelijk en naar een kleiner deel voorwaardelijk.

De heer Recourt (PvdA):

Ik denk dat wij rechters tekortdoen als wij zeggen dat ze niet weten wat het effect van hun straf is. Maar als dat het probleem is, dan is dat toch veel makkelijker op te lossen? In plaats van de wet te wijzigen moet je dan de voorlichting wat beter organiseren. Zeg, als er twaalf jaar opgelegd wordt, dat dat betekent in de praktijk: twee derde feitelijk tenzij men zich misdraagt en dan is de hele straf aan de orde. Kortom, met voorlichting bereik je precies hetzelfde.

De heer Van der Staaij (SGP):

Ik vind voorlichting toch wat te mager. Als het probleem is dat je op deze manier telkens weer een verkeerd beeld oproept, waarom spreek je dan niet zo precies mogelijk uit wat je daadwerkelijk wilt? Dat is dan een onvoorwaardelijke straf van een bepaald aantal jaren en daarna een periode waarin je nog ruimte hebt voor reclasseringstoezicht, andere afspraken, proeftijd en dergelijke.

De heer Van Nispen (SP):

De SP is juist bezorgd over de periode van resocialisatie. Juist de periode van voorwaardelijke invrijheidstelling, waar de heer Van der Staaij zijn laatste antwoord mee eindigde, wordt korter in het voorstel van de SGP. Dus de periode waarin je iemand op het rechte pad kunt dwingen omdat er nog een strafrechtelijk kader is, zodat je iemand kunt verplichten om naar de reclassering te gaan, om zich aan de voorwaarden te houden et cetera, wordt korter in het voorstel van de heer Van der Staaij. Dat heeft toch juist risico's voor de resocialisatie?

De heer Van der Staaij (SGP):

Het hoeft niet per definitie korter te worden. Er kan nog steeds een lange voorwaardelijke straf worden opgelegd. Uiteindelijk is de gedachte dat maatwerk voor de rechter mogelijk is en dat die periode van een derde geen automatisme is, maar dat die korter of langer kan zijn. Daar is een zekere variatie in mogelijk. Ik ben het met de SP-fractie eens dat er altijd ruimte moet zijn voor een strafrechtelijke titel om voldoende tijd te hebben om voorwaarden op te leggen en iemand in de gaten te kunnen houden.

Ik wil ook graag een exemplaar van het conceptwetsvoorstel verspreiden onder de leden van het kabinet en de Kamerleden hier aanwezig. Een conceptwetsvoorstel dien je niet formeel in, maar ik vind het goed om de collega's de tekst van het voorstel en de toelichting ter hand te stellen.

De voorzitter:

Ik neem aan dat er geen bezwaar tegen bestaat dat dit stuk ter inzage wordt gelegd bij het Centraal Informatiepunt van de Kamer.

(Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.)

De heer Van Nispen (SP):

Dat is mooi. Daar gaan wij met belangstelling naar kijken, maar de essentie van dat voorstel is toch juist om die periode van voorwaardelijke invrijheidstelling korter te maken? Dat heeft de heer Van der Staaij net toegelicht. Maar juist als je wilt dat iemand zich aan de voorwaarden houdt, zijn agressie gaat reguleren, naar die cursussen gaat en geen middelen zoals alcohol en drugs meer tot zich neemt, dan moet je in die periode investeren. Recidive bestrijden en slachtoffers voorkomen doe je juist in die laatste periode. Ik hoop dat de heer Van der Staaij daar aandacht voor blijft houden en niet de periode in gaat korten waarin je iemand op het rechte pad kunt dwingen.

De heer Van der Staaij (SGP):

Ik gaf al aan dat wij het van belang vinden om voldoende ruimte te hebben en te houden voor daadwerkelijke maatregelen. Wat mij betreft begint dat al in detentie en in de periode van de voorwaardelijke strafoplegging. Daar zoeken wij in ons voorstel aansluiting op. Dat moet altijd overeind blijven.

Mevrouw Helder (PVV):

Mijn partij heeft daar al verschillende moties over ingediend. Daar begon mijn collega De Roon al mee. Daar was de SGP altijd tegen. Ik wil er even eentje voorhouden, eigenlijk twee, maar op eentje heeft collega Van der Staaij net antwoord gegeven bij de interruptie van collega Van Nispen. Ik hoorde collega Van der Staaij ook zeggen: zo veel mogelijk zekerheid bieden. Dan zou mijn vraag zijn, want dat was ook een motie waar de SGP tegen was: als de voorwaarden worden overtreden, zou het voorstel van mijn fractie zijn dat de voorwaardelijke invrijheidstelling wordt opgeheven. Ergo: dan gaat degene die de voorwaarden heeft overtreden ook daadwerkelijk terug naar de gevangenis voor het strafrestant.

De heer Van der Staaij (SGP):

Wij sluiten aan bij het systeem in de wet van een voorwaardelijke strafoplegging. Daar geldt inderdaad hetzelfde voor. Als de voorwaarden zijn overtreden, moet de straf ook daadwerkelijk worden uitgezeten. Ik ben het eens met dat uitgangspunt. Dat gebeurt nu juist te weinig. Als ik hiermee in het verleden moties van de PVV onrecht heb gedaan, wil ik dat graag nader bekijken. Dat is zeker niet mijn bedoeling geweest. De SGP had de afgelopen periode al in haar verkiezingsprogramma staan dat zij de vervroegde invrijheidstelling graag op een andere manier wil vormgeven.

De voorzitter:

Mijnheer Van der Staaij, gaat u verder.

De heer Van der Staaij (SGP):

Ik heb op dit punt nog een concrete vraag aan de bewindslieden. Er is een motie aangenomen om te bekijken wat er mis is met het systeem van vervroegde invrijheidstelling en hoe dat anders zou kunnen. Ik vraag de bewindslieden

om de plannen zoals we die nu hebben uitgewerkt in dit voorstel, mee te nemen in het onderzoek.

Als iemand wordt veroordeeld voor twee straffen van één jaar, wordt er bij gelijktijdige uitvoering van de straf ook een derde deel gekort op de straf. Wij vinden dat, even los van de systeemdificussie waarover we het net hadden, niet eerlijk vergeleken met iemand die twee keer een losse straf ondergaat van één jaar. Is de minister bereid om te onderzoeken hoe dit verbeterd kan worden?

Ik heb in dit verband nog een concreet punt. Alleen als een straf onherroepelijk is, gelden er voorwaarden en toezicht voor de voorwaardelijke invrijheidsstelling. Een slimme veroordeelde kan door in beroep of in cassatie te gaan, voorkomen dat zijn straf onherroepelijk wordt. Met een beetje geluk is twee derde deel van zijn straf dan al voorbij. Zo komt iemand vrij zonder dat er toezicht op hem kan worden gehouden. In dit verband wordt in kringen van het Openbaar Ministerie en reclassering gesproken van een fout in de wetgeving. Herkent de minister dit? En zo ja, is hij bereid die fout te repareren?

We hadden het net over het belang van de inzet op resocialisatie. In dit kader willen wij aandringen op een impuls voor vrijwilligerswerk onder gedetineerden, zoals dat ook wordt vormgegeven door een aantal kleinere en grotere instellingen, bijvoorbeeld Exodus, Humanitas, Gevangenzorg Nederland en BONJO. Duizenden vrijwilligers zijn daarin actief. Juist de verbinding met de maatschappij zorgt voor een effectieve inzet voor resocialisatie. Is de minister bereid een deel van het extra budget voor vakmanschap DJI in te zetten voor vrijwilligers? Ik heb daarover samen met collega Segers een amendement ingediend. Vrijwillig vakmanschap is minstens zo belangrijk voor goed functioneren, ook gezien vanuit degenen die daar vrijwillig een bijdrage aan leveren. De gedachte is dat je daarmee ook de cofinanciering overeind houdt en een stimulans geeft. Er zijn ook particuliere fondsen die nu al inzetten op vrijwilligerswerk onder gedetineerden. Een extra bijdrage vanuit het Rijk zou weer een extra bijdrage vanuit die fondsen opleveren. Het mes snijdt dan aan twee kanten.

De heer Recourt (PvdA):

Ik sla even aan op BONJO. Wij vinden dat ook een heel belangrijke organisatie. Dat geldt overigens ook voor die andere organisaties, maar ik wil het nu specifiek over BONJO hebben. De mensen daar zeggen: wij hebben in beginsel op dit moment helemaal geen extra geld nodig, maar wij willen wel graag meedoen met de aanvraag voor subsidies. Daar vrezin wij voor. Is de heer Van der Staaij het met ons eens dat we daar goed op moeten letten en dat we het kabinet moeten vragen om BONJO in ieder geval een eerlijke kans te geven op een subsidieaanvraag?

De heer Van der Staaij (SGP):

De heer Recourt noemt een eerlijke kans op een subsidieaanvraag. We hebben een subsidiekader afgesproken. Dat is geëvalueerd en daar hebben we vorig jaar een verslag van gehad. Niet alle organisaties dachten op dezelfde manier over een eerlijke aanwending van die gelden. In lijn met een eerder aangenomen Kamermotie hechten wij aan maatschappelijke verworteling en op het kunnen aanspreken van particuliere fondsen. Dat maakt je als maatschap-

pelijke organisatie sterker dan als je zegt: we doen vrijwilligerswerk, maar we hebben eigenlijk geen geld vanuit de samenleving zelf. In dat opzicht blijf ik staan achter die eerder aangenomen motie. Ik hoor juist signalen van bestaande organisaties die zeggen: extra geld zou ons enorm kunnen helpen om meer mensen te kunnen bereiken, meer gezinsbezoeken te kunnen afleggen en dergelijke.

De heer Recourt (PvdA):

Ik probeer de heer Van der Staaij even te begrijpen. Volgens mij staan wij voor hetzelfde, alleen zegt hij dat er extra geld bij moet. Maar wat zegt hij over die subsidieaanvraag? Nogmaals: daar zit mijn zorg. We kaderen het zo in dat een organisatie zoals BONJO niet eens kan aankloppen, omdat er dan gezegd wordt: uw organisatiestructuur moet net even anders zijn, want anders past u niet in het kader.

De heer Van der Staaij (SGP):

Als het klopt dat er onredelijke beperkende eisen worden gesteld, dan moet daar kritisch naar gekeken worden. Dat ben ik met de heer Recourt eens. Maar als men aanloopt tegen andere eisen waarvan de Kamer heeft gezegd dat men die voldoende moet kunnen laten zien, zoals de maatschappelijke verworteling, dan vind ik het een ander verhaal. De cofinanciering, die men ook voor elkaar moet krijgen, moet niet aan de kant worden gezet om zo'n organisatie wel te kunnen bedienen.

Collega Segers heeft al toegelicht waarom we met een amendement komen op het punt van de uitstapprogramma's. Graag zien we ook een ruimhartige uitvoering van de motie over de gemeenschappelijke beleidsvisie inzake uitstapprogramma's. Dat is zowel landelijk als plaatselijk aan de orde. Graag zien we een blijvende inzet voor deze belangrijke programma's.

De term "mediation" is vandaag ook een aantal keren gevallen. Daarover is wetgeving in voorbereiding. De huidige minister van Veiligheid en Justitie is hiermee in het verleden als Kamerlid zelf bezig geweest. Het initiatiefwetsvoorstel hiertoe is zelfs in eerste termijn behandeld, maar de behandeling is vervolgens spaak gelopen omdat hij minister werd. Ik hoop dat er voortvarend werk wordt gemaakt van de aangekondigde wetgeving op dit punt.

Ik vervolg met enkele opmerkingen over het asielbeleid. De grote vreemdelingenstroom heeft de zwakte van het Europese asielbeleid duidelijk aan het licht gebracht. Volgens de regering moet daarom, terecht, het einddoel van beleid zijn dat asielzoekers meteen teruggestuurd kunnen worden naar veilige, structurele gastgemeenschappen in de regio. De EU reageert hierop echter vooral met nieuwe rompslomp en hoge kosten als gevolg van de omzetting van de kakelverse richtlijnen in verordeningen. Wij zijn er niet van overtuigd dat dit tot verbetering gaat leiden. Ook met verordeningen blijven er in de praktijk verschillen tussen lidstaten bestaan. Die tussenfase leidt wel tot heel veel rompslomp, omdat onze huidige wet- en regelgeving moet worden omgezet. Waarom is de regering niet kritischer op de subsidiariteit van deze plannen? Zet het kabinet even sterk in op het sluiten van overeenkomsten met landen in de regio? Komen we vooruit op dat punt?

De terugkeer van vreemdelingen blijft helaas ook een zorgenkind. Zonder grootschalige terugkeer van kansloze vreemdelingen wordt een streng asielbeleid niet serieus genomen. De motie-Bisschop/Van Haersma Buma vraagt om een versoepeling van Europese regels om terugkeer te verbeteren. Wat komt daar nu concreet van terecht?

Ook vraag ik bijzondere aandacht voor de christelijke asielzoekers uit Pakistan. De veiligheid die de overheid op papier biedt, blijkt in de praktijk ver te zoeken. Neemt de staatssecretaris dit punt duidelijk mee in zijn beleid op basis van het te verwachten ambtsbericht?

Ik besef dat ik in blessuretijd zit, dus sluit ik af. Er zat echter nog een minuutje in het potje van andere begrotingen. Het is noodzakelijk dat de overheid betrouwbaar is en investeert in het vertrouwen van de burger. Regelmatig hebben we allemaal te maken met belangengroeperingen, met veront-ruste burgers die zeggen dat zij zich grote zorgen maken over het functioneren van de rechtsstaat op een bepaald onderdeel. Laatst sprak ik met een aantal van dergelijke belangengroeperingen. Het ministerie is ongetwijfeld ook benaderd, door een comité van verontruste burgers enzovoorts. Wat is de reactie van het ministerie daarop? Hoe kan aan dat wantrouwen tegemoet worden gekomen? En hoe kan het vertrouwen in de overheid behouden of versterkt worden?

□

De heer Kuzu (Groep Kuzu/Öztürk):

Voorzitter. De belofte van het kabinet aan het begin van deze regeerperiode was dat Nederland veiliger zou worden, dat criminelen keihard zouden worden aangepakt, dat de politie dichter bij de mensen zou komen te staan en dat de rechterlijke macht toegankelijker zou worden. Uit de afgelopen vier jaar zijn ons de volgende gebeurtenissen bijgebleven. Een minister is afgetreden, een staatssecretaris heeft zijn functie neergelegd, er waren omstreden deals, er was een zoekgeraakt bonnetje, er kwam regelmatig foutieve informatie naar de Kamer en er waren declaratieschandalen, met als gevolg een gigantische deuk in het vertrouwen van onze burgers in onze rechtsstaat. Ook de Kamer heeft meerdere malen moties van wantrouwen ingediend tegen deze minister.

De kritiek blijft niet binnen de landsgrenzen. We zien dat de internationale kritiek toeneemt. Gisteren is minister Van der Steur op de vingers getikt door de Raad van Europa. De terrorismebestrijding slaat in Nederland door, zegt de raad. De Commissaris voor de Mensenrechten, Nils Muižnieks — ik hoop dat ik het goed uitspreek — waarschuwt dat repressieve maatregelen tot stigmatisering en vervreemding van bepaalde sociale groepen leiden. Preventie is volgens Muižnieks de sleutel in de strijd tegen terrorisme. Hij waarschuwt dat bepaalde maatregelen mogelijk strijdig zijn met de door Nederland ondertekende verdragen over mensenrechten. Wat vindt de minister daarvan? Trekt hij zich deze kritiek aan? Of blijft hij vasthouden aan zijn extremistische terreurbeleid? Of zegt hij sorry? Deze minister gaat namelijk ook de geschiedenis in als "excuusminister". Hij maakt talloze fouten, zegt sorry en gaat weer door. Een excuus is gemeend als je er lessen uit trekt. Deze minister herhaalt dat maar al te vaak.

Het ministerie van Veiligheid en Justitie, oftewel het partijkantoor van de VVD, heeft in de afgelopen vier jaar onvoldoende gefunctioneerd. Dat zijn harde woorden, maar helaas is dat wel de realiteit. Er is weinig geld om te investeren in de politie, maar opmerkelijk genoeg is er wel geld genoeg voor afscheidsfeestjes van dubieuze oud-ambtenaren. Ik noem bijvoorbeeld Joris Demmink. Voor de burgers in het land: hij is een omstreden oud-topman van het ministerie van Veiligheid en Justitie en tevens lid van de VVD. Hij stond onder andere bekend om zijn buitensporige declaraties en nog wel meer schimmige dingen. Diezelfde VVD'ers organiseerden namens het ministerie van Veiligheid en Justitie een afscheidsfeestje voor — houd je vast — maar liefst €34.000. Ik herhaal: €34.000. Dat is het jaarsalaris van een hardwerkende Nederlander. Wij vinden dat schaamteloos. Op een avond werden in de Haagse Ridderzaal 1.142 glazen wijn gedronken met gemeenschapsgeld, en dit terwijl de burgers in ons land niet naar het ziekenhuis durven omdat ze bang zijn voor een hoge rekening, kinderen niet op schoolreis kunnen omdat hun ouders dat niet kunnen betalen en veel mensen in ons land zich afvragen met welk geld ze aan het eind van de maand nog boodschappen moeten doen.

Het is duidelijk dat er van alles mis is bij het ministerie van Veiligheid en Justitie. Dit ministerie is een te groot departement geworden. De regie is zoek, net als het bonnetje van Fred Teeven. Elke politieagent kan vertellen dat, als de menigte te groot is, het moeilijk wordt om het overzicht te behouden. Dit geldt ook voor het monsterministerie van V en J. Het is duidelijk: V en J is mislukt, het is tijd voor verandering. In ieder geval zou de politie in de volgende periode naar het ministerie van Binnenlandse Zaken terug moeten.

Ik wil het ook hebben over de nationale politie. Terwijl bij de overheid de trend is dat alle sectoren decentraal worden georganiseerd om ze dichterbij de burger te brengen, is de politieorganisatie verder van de burger af komen te staan. Het vertrouwen van de burger in de politie is in de afgelopen jaren gekelderd. Terwijl de politie je beste kameraad behoort te zijn, hebben wij voorbeelden gezien van politieagenten die hun macht misbruiken om de cowboy uit te hangen. Voor het overgrote deel van de politieagenten heb ik veel waardering, maar ik heb kritiek op mensen die hun macht en positie misbruiken om andere mensen te kleineren en te schofferen. Een jaar geleden stond ik hier omdat ik vond dat het onderzoek rond Mitch Henriquez veel te lang op zich liet wachten. Toen zei ik al dat het vijf maanden te laat was. Na een jaar kunnen we weer de balans opmaken. Het onderzoek loopt nog steeds. Mijn concrete vraag aan de minister is: wanneer is dat traject naar verwachting afgerond?

De schrijnende voorbeelden stoppen niet. Zo zagen we recentelijk nog een 84-jarige Marokkaanse Nederlander hardhandig gearresteerd worden. Stelt u zich voor dat het uw opa is die in de boeien wordt geslagen. Zou u de politie dan zien als uw kameraad of als iemand met wie u liever niet samenwerkt? Ik denk dat na het zien van die beelden de tweede optie niet verwonderlijk is.

De burgers dreigen het vertrouwen in de politie compleet kwijt te raken. Het aantal voorbeelden van etnisch profileren stijgt met de dag. Daarom is het nodig dat burgers meer inspraak krijgen. DENK wil de politie dichterbij de burger organiseren. Burgers moeten inspraak krijgen over 20%

van de politie-inzet in hun wijk. Burgers weten wat er in hun wijk speelt en wat nodig is. De politie moet daar dan ook serieus aandacht aan geven.

Wij vinden ook dat het Openbaar Ministerie meer armslag moet krijgen om discriminatie en racisme te behandelen en vervolgen. Op dit moment zien wij dat onvoldoende gebeuren. Het Openbaar Ministerie had aangekondigd, discriminatie hard aan te pakken, maar slaagt daar niet in. Slechts een kwart van de aangiften wordt door het Openbaar Ministerie behandeld. Is de minister van plan om daar meer in te investeren en meer capaciteit voor vrij te maken?

Ook wil ik het hebben over de toegankelijkheid van het rechtssysteem. Wij vinden dat de rechtsgang toegankelijk moet zijn voor iedereen. Recht is geen recht als het een privilege wordt. Daarom zijn wij voor het schrappen van de sluiting van rechtbanken, voor het investeren in de kwaliteit van de rechtsspraak en de strafrechtketen en voor het verlagen van de griffierechten en de eigen bijdrage in de rechtsspraak. Graag krijg ik een reactie van de minister hierop.

Dan wil ik het ook nog hebben over asielzoekers in ons land, de mensen die het misschien wel het moeilijkst hebben. Deze mensen zijn gevlucht uit oorlogsgebieden op zoek naar meer veiligheid en rechtvaardigheid. Terwijl deze mensen een ruimhartige ontvangst verdienen, vindt deze regering dat zij een sobere opvang horen te krijgen. Ik kan één ding zeggen: wij hebben de afgelopen jaren geconstateerd dat soberheid en solidariteit niet hand in hand gaan. Bij de bed-bad-broodregeling vergeten wij al te vaak de belangrijkste b en dat is de b van beschaving. De staatssecretaris denkt soms nog weleens dat hij campagneleider is van de VVD, terwijl hij de staatssecretaris moet zijn van iedereen.

Dit kabinet moet stoppen met bangmakerij en zorgen voor draagvlak. Het lijkt wel of er bewust problemen worden gecreëerd. Want als je in een dorp waar enkele honderden mensen wonen, een mega-azc plaatst, vraag je om problemen. Daarom vraag ik de staatssecretaris om zijn beleid te herzien. Wees solidair en niet sober. Staatssecretaris, laat uw hart spreken en denk met uw hart.

De heer **Bontes** (Groep Bontes/Van Klaveren): Voorzitter. "Ik doe het best goed", zei de minister van Veiligheid en Justitie afgelopen zaterdag in een interview in het Algemeen Dagblad. De minister gaf zichzelf een compliment. Het was erg komisch om te lezen. Het is komisch en tegelijkertijd volstrekt ongeloofwaardig. De prestaties van deze minister zijn natuurlijk bedroevend slecht. Al die jaren VVD op het ministerie hebben geleid tot een enorme puinhoop: van Teevendael tot Teeventap en van Volkert van der Graaf tot de zaak-professor Maat. Er werd gelogen en geblunderd. We zagen wanpresterende topambtenaren en aftredende bewindspersonen. Er heerste chaos en onrust aan de top van het ministerie. Twee dikke rapporten waren nodig om duidelijkheid te krijgen over de witwasdeal met een crimineel.

Het was allemaal erg pijnlijk om te zien. Ondanks de VVD-verkiezingsbelofte in 2012 werd het onveilig in Nederland. Onder dit kabinet sloten meer dan de helft van de politiebuurens hun deuren. Terwijl duizenden veroordeelden op dit

moment vrij rondlopen, worden ook veel gevangenis opgedoekt. Moordenaars en terroristen, zoals Mohammed B., kunnen dankzij een voorstel van staatssecretaris Dijkhoff straks vervroegd vrijkomen. Het is absurd VVD-beleid.

Natuurlijk kampen wij ook nog steeds met het fiasco nationale politie. De reorganisatie kostte al twee keer zo veel en werd ernstig vertraagd. De situatie verslechtert alleen maar verder, want er is nog steeds een groot tekort aan wijkagenten. Bovendien is het ziekteverzuim bij de politie twee keer zo hoog als het landelijke gemiddelde. Slechts 26% van de misdrijven wordt opgelost. Aangifte doen heeft vaak weinig zin. De aangiftebereidheid is dan ook schrikbarend laag, met name bij vandalisme, seksuele delicten en cybercrime. Bij verschillende politiediensten is de werksfeer totaal ziek.

Het grootste schandaal was toch wel de zelfverrijking door de ondernemingsraad. In het interview deed de minister daar laconiek over. Het ging slechts om een bedrag van 1,5 miljoen euro dat misschien verkeerd besteed is. De arrogantie droop ervan af. De minister van Veiligheid en Justitie kan in plaats van privéfeestjes op de ambassade in Parijs geven beter eens een cursus zelfreflectie overwegen. Hoe is het mogelijk dat zulke enorme problemen zijn ontstaan, mede onder zijn toezicht? Ik hoor graag een reactie.

De ellende houdt niet op. Door computerstoringen bij de douane komen harddrugs via de Rotterdamse haven ongehinderd ons land binnen. Drugscriminelen hebben onder dit kabinet vrij spel. Tegelijkertijd pakt het de automobilist onevenredig hard in de portemonnee. De trajectcontroles op de snelwegen hebben slechts één doel: het spekken van de schatkist. Iedere keer stelt deze minister de verkeerde prioriteiten. De aanpak van terrorisme schiet tekort door klungeligheid en amateurisme. Falende politie-telefoons leiden ertoe dat terroristen gewoon hun gang kunnen blijven gaan. Teruggekeerde jihadisten worden niet preventief opgesloten, maar krijgen hulp bij het vinden van een woning, werk en een opleiding. Het naïeve beleid is echt vreselijk om te zien.

Vorig jaar kwam een recordaantal asielzoekers Nederland binnen. Door een gebrek aan capaciteit werd er onvolgende gescreend. We weten dus niet wie er op dit moment in ons land verblijft, terwijl bij verschillende aanslagen bleek dat terroristen de asielinstroom misbruikten. Volgens de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid zijn er op dit moment 80 terroristen in Europa die aanslagen voorbereiden. De komende periode valt er daarnaast een stortvloed aan IS-strijders richting Europa te verwachten. Het opengrenzenbeleid van dit kabinet blijkt levensgevaarlijk. Nu zou de Marechaussee ook nog eens te weinig budget hebben om al haar taken uit te voeren. Wat gaat het kabinet hieraan doen? Ik hoor graag een reactie.

De migranten brengen niet alleen terreur met zich mee, maar veroorzaken ook een enorme criminaliteitsgolf. In Duitsland plegen ze elke dag bijna 800 misdaden. De problemen zijn ook in Nederland heel ernstig, van stelende Marokkaanse asielzoekers in Groningen tot afgewezen asielzoekers die panden kraken in Amsterdam. Wij zeggen: zet dit tuig zo snel mogelijk uit en natuurlijk zonder die perverse vertrekbonus.

Ik rond af. Veiligheid is de kerntaak van de overheid. Juist hierop is door het kabinet-Rutte II de afgelopen jaren

ongehoord bezuinigd. Het roer moet drastisch om. Mijn partij VNL doet onder andere de volgende voorstellen: 1 miljard extra voor de politie en onze veiligheidsdiensten, meer blauw op straat en hoge straffen voor zware misdrijven, het preventief vastzetten van teruggekeerde jihadisten, de grenzen sluiten voor asielzoekers en ten slotte de invoering van een puntenpaspoort voor mensen met een dubbele nationaliteit. Zij zijn oververtegenwoordigd in de criminaliteitsstatistiek. Bij verlies van alle punten, in geval van een of meer misdrijven, komt het Nederlanderschap te vervallen. Dat is helemaal geen onhaalbaar voorstel. Bij een veroordeling voor een terroristisch misdrijf is het intrekken van het paspoort al mogelijk. Wij zeggen tegen het kabinet: breid deze wetgeving uit, want Nederlanders hunkeren naar meer veiligheid. Zij verdienen een regering die daarvoor zorgt.

De heer **Klein** (Klein):

Voorzitter. Ik zal nog vijf puntjes inbrengen, zodat we het overzichtelijk houden op dit tijdstip in het debat. Allereerst wil ik een reactie geven op een interessante schriftelijke conversatie tussen mij en zowel de minister als de staatssecretaris over de waarheidsvinding binnen de jeugdhulpverlening en de aanwezigheid van gezinsvoogden tijdens rechtszittingen. Ik hoor allerlei berichten over de afwezigheid van gezinsvoogden tijdens rechtszittingen en het feit dat dit de waarheidsvinding en het vertrouwen van betrokkenen schade toebrengt. De minister geeft in antwoorden op mijn vragen aan dat hij van de aantallen geen weet heeft. Vervolgens zegt hij dat het ook niet zo vaak voorkomt. Mijn vraag is dan: hoe vaak komt het nou voor en kan de minister dat onderzoeken?

We hebben ook gesproken over het afleggen van een eed door medewerkers van de Raad voor de Kinderbescherming en gecertificeerde instellingen. Het antwoord van de minister was: nee, dat kost tijd. Het antwoord van de staatssecretaris was: nee, dat heeft geen toegevoegde waarde. Daar ben ik niet van overtuigd. Waarom een ingewikkelde klachtenprocedure achteraf optuigen wanneer in het kader van artikel 3.3 van de Jeugdwet ook waarheidsvinding vooraf kan worden geborgd door het afleggen van een eed?

Een ander punt vinden we terug op bladzijde 53 van de V en J-begroting. Daar staat dat jeugdbeschermingsmaatregelen volgens de minister voortaan prima door de Raad voor de Kinderbescherming genomen kunnen worden omdat adviezen van de raad in 90% tot 95% van de gevallen toch al door de rechter overgenomen worden. Ik viel van mijn stoel toen ik dat las. Het is onbegrijpelijk hoe de minister hier een fundamenteel recht van iedereen, namelijk een onafhankelijke toetsing van een zaak door de rechterlijke macht, om zeep helpt.

Ik kom op mijn volgende punt. In zijn brief van 28 oktober kondigt de minister rigoureuus aan de stekker uit de succesvolle pilot mediation in strafzaken te trekken. Ook dat is weer onbegrijpelijk. Het slagingspercentage van 80 veegt de minister zo van tafel, eenvoudigweg omdat er geen geld zou zijn. Allereerst is dat strijdig met de wet omdat het Wetboek van Strafvordering bemiddeling als opdracht meegeeft. Daarnaast worden hiermee alle betrokkenen tekortgedaan die als gevolg van mediation nader tot elkaar hebben kunnen komen, op een manier die heilzaam kan

zijn voor alle partijen en de samenleving. Het amendement van de heer Recourt steun ik dan ook met overtuiging.

Ik kom toe aan mijn laatste punt. Vrijzinnige politiek betekent dat er ontwikkelingsmogelijkheden moeten zijn voor iedereen, dus ook voor alle asielzoekers. Taalles vanaf dag één is hard nodig, maar het is onzinnig om mensen, ongeacht of ze kansrijk zijn of niet, Nederlands te laten leren als we niet weten of ze hier kunnen blijven. Daarom lijkt het me veel beter om iedereen eerst Engelse taalles te geven. Daar kan iemand ook in Nederland mee uit de voeten. Als zijn asielvraag afgewezen wordt, kan het ook in een ander land van pas komen. Als de aanvrager wel mag blijven, is de stap naar het leren van het Nederlands eenvoudiger. Graag een reactie van de staatssecretaris.

Voor het overige zouden ook de toegelaten legaal verblijvende statushouders een basisinkomen moeten krijgen, net als iedereen boven de 18 jaar.

De algemene beraadslaging wordt geschorst.

De voorzitter:

Hiermee zijn we aan het eind gekomen van de eerste termijn van de Kamer. De minister en de staatssecretaris zijn van plan om zo veel mogelijk vragen schriftelijk te beantwoorden. Dat zal, gezien de hoeveelheid vragen, vanavond laat worden. Morgen gaan we rond half elf verder met de behandeling van de begroting.

De vergadering wordt van 19.45 uur tot 20.32 uur geschorst.